

„KÉPEZZÜK ŐKET TUDÓSOKKÁ...”

ÜNNEPI KÖTET SZENDRŐ PÉTER 70. SZÜLETÉSNAPIJA ALKALMÁBÓL

„KÉPEZZÜK ŐKET TUDÓSOKKÁ...”

ÜNNEPI KÖTET SZENDRŐ PÉTER 70. SZÜLETÉSNAJJA ALKALMÁBÓL

Szerkesztette:

Baranyainé Réti Gabriella
Szécsi Gábor

Áron Kiadó
Budapest, 2008

A kötet **Csányi Sándor** támogatásával jelent meg.

Szerkesztette:

Baranyainé Réti Gabriella
Szécsi Gábor

Tördelőszerkesztő:

Tapodi Róbert

© Baranyainé Réti Gabriella – Szécsi Gábor

© Országos Tudományos Diákköri Tanács

ISBN 978 963 9210 60 8

A kötet az Országos Tudományos Diákköri Tanács együttműködésével készült.

Országos Tudományos Diákköri Tanács Titkársága

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

1051 Budapest, Dorottya u. 8.

Telefon/Fax: 06 (1) 235-7253

E-mail: titkarsag@otdt.hu

<http://www.otdt.hu>; <http://www.otdk.hu>

Felelős kiadó: Áron László

E-mail: aronlaszlo@netscape.net

Budapest, 2008

Tartalom

Előszó	7
„Képezzük őket tudósokká...” Egy életpálya a magyar tudomány és tehetség gondozás szolgálatában	7
Köszöntők	9
Göncz Árpád köszöntője	11
Németh Tamás köszöntője	12
Manherz Károly köszöntője	13
Csermely Péter köszöntője	14
Szabó Gábor köszöntője	16
I. Életpálya a tehetség és a tudomány igézetében	19
Kroó Norbert: Érték és tehetség	21
Roska Tamás: Aki jó magot vetett el	23
Csurgay Árpád: Néhány gondolat pályakezdő kutatóknak	24
Varga Zoltán: Navigare necesse est...	26
Balogh Judit: Tanár és ember	29
Anderle Ádám interjúja Szendrő Péterrel	33

II. Tudományos diákkör – Értékek és hagyományok	45
Ritoók Zsigmond előadása	47
Mang Béla előadása	50
Pénzes Béla – <i>Az országos TDK konferenciák és az Agrártudományi Szakmai Bizottság 2000 után</i>	56
Weiszburg Tamás – <i>25 év előtt – 25 év után</i>	62
Interjú Droppa Judittal – <i>Kreativitás, innováció és magas szellemiség a művészeti OTDK-n</i>	67
Interjú Freund Tamással – <i>A diákkörök növekvő szerepe</i>	72
Interjú Lovász Lászlóval	76
Interjú Medzihradzky Kálmánnal	80
III. Szendrő Péter életrajza	87
Válogatás az OTDT dokumentum- és fotótárából	93
A kötet szerzői	113

Előszó

„Képezzük őket tudósokká...” Egy életpálya a magyar tudomány és tehetséggondozás szolgálatában

---

A tudományos kutatás és az oktatás elválaszthatatlan egységét már fiatal egyetemi tanárként hirdető Eötvös Loránd a következőket írja a tanárképzés jövőjéről szóló nyílt levelében Trefort Ágostonnak: „Képezzük őket tudósokká, mert még azért, mert bizony ezer év után, amelyet jól, rosszul e hazában töltöttünk, még sok itt a tennivaló.”

Bár a magyar tudományos utánpótlásért, a tehetségekért professzorként és miniszterként egyaránt sokat munkálkodó Eötvös 1887-ben vetette papírra ezeket a sorokat, nyugodtan kijelenthetjük: a tennivalók száma azóta sem csökkent. Ezért van nagy szükség ma is azokra a műhelyteremtő, tudós tanárookra, akik hivatásuk szerves részének tekintik a tehetségek felkutatását és segítését. Akik kutatói és oktatói életművükkel munkára, folyamatos önképzésre ösztönző példát kínálnak tanítványaiknak. S akik el tudják hitetni a fiatalabb nemzedékkel, hogy érdemes a sok-sok küzdelemmel és lemondással együtt járó tudományos pályán maradni, mert a tudomány művelése semmi máshoz nem fogható adománya az életnek; egy olyasféle érzés forrása, amelyről a következőket olvashatjuk Eötvös Treforthoz írt levelében: „az egyetemi tanár életét talán még többre becsüli, mint mások, mert széppé teszi azt neki a tudomány varázsa”.

Ma is nagy szükség van tehát azokra, akik nem csupán szavakkal, de a tehetségekért végzett mindennapi munkájukkal is hirdetik, hogy a tudomány jövőjének kérdése olyan, a gazdasági és társadalmi fejlődést egyaránt meghatározó stratégiai probléma, amelynek megoldását a felfedezésre és kibontakozásra váró egyéni kutatói életpályák rejtik magukban.

A 70 éves Szendrő Péter professzor ilyen tudós. Műhelyteremtő mester, aki Eötvös Loránd szellemében a tudományos utánpótlásért, a tehetségekért végzett munkát az egyetemi tanári hivatás részének, a magyar tudomány fejlődéséért tenni tudó és akaró emberek kötelességének tekinti.

Szendrő Péter neve és pályafutása évtizedek óta összefonódik a magyar tehetséggondozás és minőségi felsőoktatás ügyével. Munkássága a diáktudományos tevékenység mindig újabb és újabb tartalommal gazdagodó emblémájává vált. 1987 óta az Országos Tudományos Diákköri Tanács elnökeként keresi azokat a lehetőségeket, megoldásokat, amelyek révén az immár komoly hagyományokra épülő és máig valódi hungarikumnak tekintett tudományos diákköri mozgalom folyamatosan megújulva és megerősödve bizonyítja életképességét a hazai és nemzetközi tehetséggondozási programok sorában.

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács működését jótékonyan befolyásoló számos szerkezeti és tartalmi reform mellett a nevéhez fűződik például a hazai és nemzetközi szinten egyaránt igen jelentős és elismert diáktudós kitüntetés, a Pro Scientia Aranyérem megalapítása 1988-ban, illetve az iskolateremtő mesterek rangos elismerésének, a Mestertanár éremnek a létrehozása 1992-ben. Munkájának gyümölcse egy igazi nemzeti érték megóvása; a mára 16 szekcióban működő, kétévenként csaknem 4 ezer pályamunkát és mintegy 15 ezer érdeklődőt vonzó Országos Tudományos Diákköri Konferencia sikere, elismertsége.

Szendrő Péter a tudományos diákköri mozgalom sikerét egy 2000-ben Kecskeméten megrendezett konferencián az alábbiakkal magyarázta: „... a tudományos diákköri mozgalomban résztvevők száma évről évre gyarapodik. Vajon miért? Talán azért, mert a felsőoktatás minden nehézsége ellenére azt az üzenetet tudja a fiatalság felé közvetíteni, hogy vannak hiteles tanárok, vannak jó tudományos műhelyek, és barátom, ha diplomásként érvényesülni akarsz, keresd meg ezeket a műhelyeket, és dolgozzál együtt a tanáraiddal, mert nincsen ennél intenzívebb felkészülési forma, hasznosabb időtöltés.”

Ahhoz viszont, hogy ez az üzenet valóban minden tehetséghez eljusson, áldozatos munkára, nyitottságra, türelemre és követhető példaként kiteljesedő tudományos életművekre van szükség. És természetesen sok-sok hitre. Hinni kell a tehetség jövőt formáló erejében, a magyar tudományért végzett munka értelmében, a „tudomány varázsában”. Ezt sugallja számunkra Szendrő Péter, az elismert tudós, az egyetemi tanár, az iskolateremtő mester minden közéleti megnyilatkozása és cselekedete.

És ez a hit hatja át e jubileumi kötet szerzőinek gondolatait és munkásságát is. Ez a könyv nem egy lezárt pályafutás méltatása. Tárnya nem a múlt, hanem a jövő: egy folyamatosan gazdagodó életmű, amelynek tükrében rávilágíthatunk a magyar felsőoktatási tehetséggon-dozás lehetőségeit meghatározó hagyományokra és értékekre.

Célunk, hogy az olvasók hitet tudjanak meríteni egy jövőt formáló, alkotó ember példájából. Mégpedig valahogy úgy, ahogy Illyés Gyula is írja *A kézbevehető jövő* című versében:

*Enyémként ismerem, milyen
Vigaszt lövel át a szíven,*

*milyen hálás is az iránt
– jól ápolt gyümölcsfa gyanánt –,*

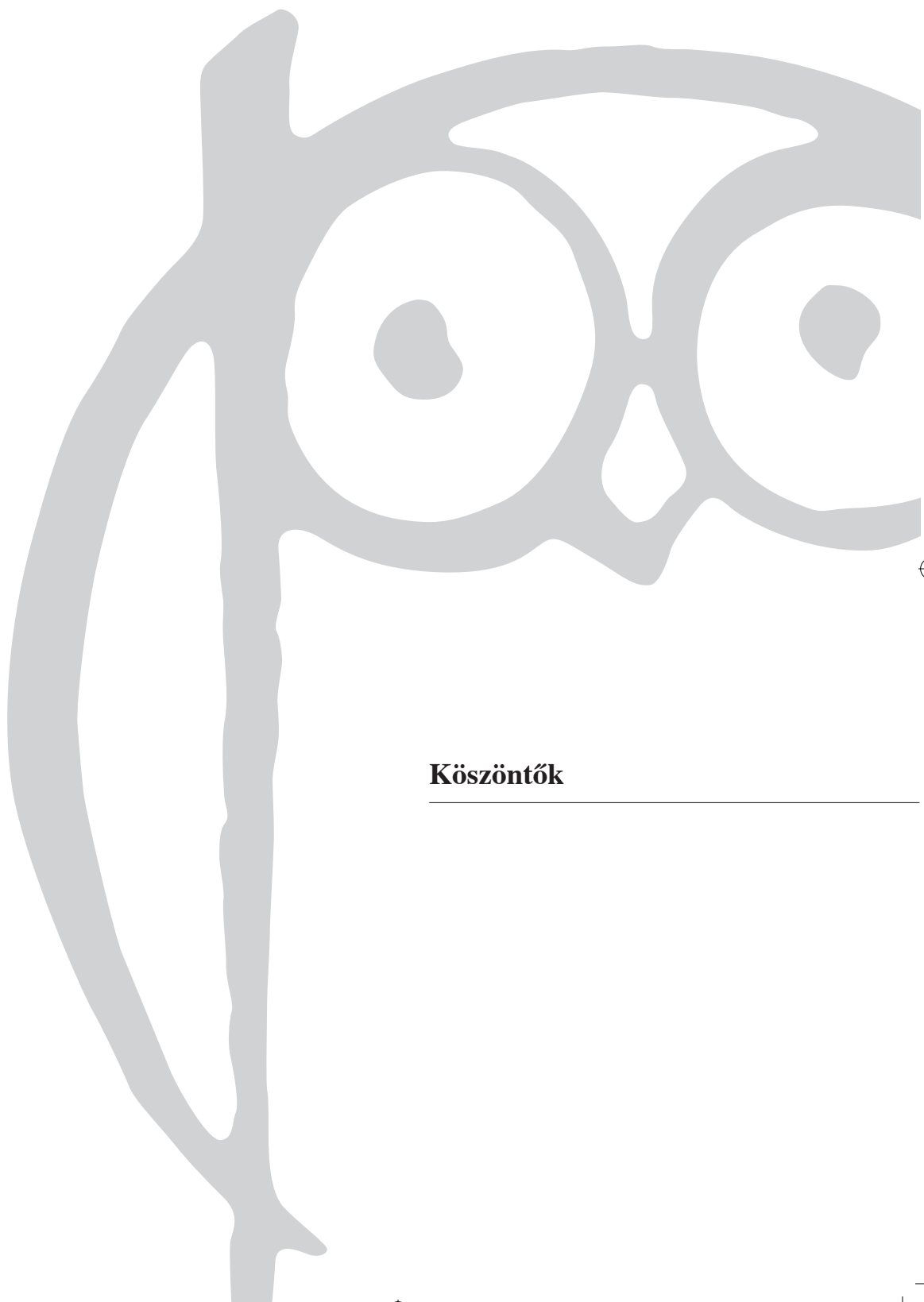
*az iránt, aki kezeli,
szépen, fiaként neveli,*

*milyen hálás is végül ő,
a meg-megcsökönysödő,*

*a mégis kézbe vehető,
kalapálható vas idő!*

Szécsi Gábor

Köszöntők

Göncz Árpád köszöntője

Göncz Árpád

A MAGYAR
KÖZTÁRSASÁG
VOLT ELNÖKE

Prof. Dr. Szendrő Péter
Az Országos Tudományos Diákköri Tanács elnöke

Budapest

Tisztelt Elnök úr!

Engedd meg, hogy szeretettel köszöntselek 70. születésnapod alkalmából!

Sokan vannak, akik aktívan tevékenykednek a hazai tehetséggondozásban, de olyan személyiséggel ritkán találkozhatunk, aki tudományos diákköri hallgatói éveitől számítva több mint 40 éve szolgálja ezt a nemes ügyet. A Te neved és személyiséged egybeforr a tehetséggondozás szolgálatával, a tehetséges fiatalok felkarolásával. Azon kivételes személyek közé tartozol, akik rendelkeznek a tehetség felismeréséhez szükséges érzékenységgel, és aktívan tesznek is azért, hogy ezek a fiatalok ne vesszenek el, hanem a magyar társadalom hasznos és sikeres polgárai legyenek.

Az elmúlt évtizedekben figyelemmel kísértem a tehetséggondozást, a tudományos diákköri tevékenységet, az ahhoz kapcsolódó eseményeket. Köszöntöttem Pro Scientia Aranyérmes kitűnő hallgatókat, jelen voltam ünnepeiteken, tájékozódtam az országos konferenciák rendezvényeiről. Meghatározónak tartom a felsőoktatás területén azt a munkát, amelyet az Országos Tudományos Diákköri Tanács végez, és amit koordinálásával az intézményekben tevékenykedő oktatók, kutatók tesznek a tudományos utánpótlás neveléséért. A TDK munka legfőbb jellemzője és értéke mindig is az a mester és tanítvány bensőséges viszony volt, amely személyes példaadáson, a tanítvány és tanítás szeretetén keresztül érte el célját. Az ezért folytatott áldozatos munkát is értékeljük, elismerjük, amikor munkásságodat méltatjuk, születésnapodon köszöntünk.

A magyar tudományos életben jelen lévő sok fiatal, valamint ma már mestertanárként tevékenykedő kutató személye igazolja, hogy milyen hosszú ideje végzed eredményesen ezt az áldozatos munkát. A tanítványok, a TDK-t meghatározónak és a minőségi értelmiségi képzés szempontjából nélkülözhetetlennek tartó tanártársak, pályatársak épp úgy, mint a tehetség szolgálatára és felkarolásra mellett elkötelezett értelmiségiek hálásak azért az értéktérítő munkáért, amely jellemezte eddigi életutadat.

Meleg barátsággal:

Göncz Árpád
Göncz Árpád

Németh Tamás köszöntője

Barátai, munkatársai, tanítványai, a TDK közössége köszönti Szendrő Pétert hetvenedik születésnapján. Méltó és helyénvaló a tehetséggondozás témakörében készült tanulmányokkal való köszöntés, hiszen Szendrő Péter élete összefonódott a tudományos diákköri munkával – ahogy ő nevezi: a diáktudományos tevékenységgel. Munkássága azonban sokkal több egy eredményes és elhivatott tehetséggondozóénál.

Szendrő Péter több területen is kimagasló eredményeket ért el. A mezőgazdasági tudomány doktora, a Szent István Egyetem egyetemi tanára. Az agrártudományokon belül szűkebb szakterülete az agrárműszaki tudomány. 45 éve foglalkozik a zöldségtakarmány aprításával, takarmánybetakarító gépek és technológiák fejlesztésével. Tudományos tevékenységét számtalan könyv, tankönyv, jegyzet, tudományos közlemény és szabadalom fémjelzi. Divatos manapság az elismerést dolgozatszámokban és hivatkozásokban mérni, de én ezektől a számoktól többre tartom Szendrő Péter munkásságát.

Szakmai, közéleti tevékenységében is jelentős eredményei vannak. Köztudottan sokat tett a mérnökképzés korszerűsítéséért, az új típusú tudósképzés, a habilitációs eljárások bevezetésének megalapozásáért és minőségi fejlesztéséért, az oktatás és kutatás szervezéséért.

Közéleti feladatvállalásaiból két jelentős feladatot emelek ki, melyeket láthatóan hivatásaként él meg: az MTA Agrár-műszaki Bizottságának elnöke 2002-től, és több mint húsz éve az Országos Tudományos Diákköri Tanács munkájának irányítója. Ez utóbbi eredményeképpen az elmúlt két évtizedben jelentősen megerősödött a magyar felsőoktatásban a diáktudományos tevékenység.

A Magyar Tudományos Akadémia, annak kutatóintézetei és maguk az akadémikusok is az egyetemekkel mindig szoros kapcsolatban álltak, a munkájuk során ma is kiemelten kezelik az utánpótlás, a fiatal tudós-tehetségek megtalálását. Ehhez pedig támogatják azt a lehetőséget és erőt, amely a tudományos diákkörökben rejlik. Megmutatkozik ez a támogatás abban is, hogy hosszú évek óta a Magyar Tudományos Akadémia az egyik fővédnöke az Országos Tudományos Diákköri Konferenciáknak, melyek zárülésének otthont is ad, s az Akadémia vezetőinek jelenlétében történik a különböző diákköri kitüntetések, elismerések átadása. Akadémikusok diákköri dolgozatokat bírálják, részt vesznek a zsűri munkájában, együtt vannak hallgatóikkal a konferencia rendezvénysorozatán. Ez a sokszor személyes kötődés, kapcsolódás egyben jól mutatja a diákköri munka lényegét, szépségét és etikai értékét is. Szemlélteti, hogy a tudományos folytonossághoz, és a tudomány fejlődéséhez szükség van a mesterre, aki megtalálja a tehetséges diákot és szükség van a tehetséges diákra, aki megtalálja a mesterét.

A hetvenedik születésnap köszöntésünk köszönet és jókívánság. Köszönet mindazért, amit szűkebb és tágabb környezete kapott Szendrő Pétertől, s jókívánság: jó egészségben sokáig dolgozzon még velünk!

Németh Tamás

Manherz Károly köszöntője

Szendrő Péter tudós, aki tudományos munkája mellett a tehetséggondozásnak szenteli életét. Ő a hazai tehetséggondozás „motorja”, az Országos Tudományos Diákköri Tanács és a Tehetségpártolók Baráti Körének első embere, szervezője és irányítója évtizedek óta.

Egyik előadásában a következőket mondta: „Azt, hogy mi a tehetség, mindenki saját világlátása szerint fogalmazza meg. A tehetség Isten adománya, vagy a gének összetételének sajátos rendeződése – mindenesetre olyan érték, amely az emberekben rejlő különös képességet mutatja.” Úgy véli: „az, hogy a tehetség kibontakozik-e, nem csak az érintett, hanem az egész társadalom felelőssége.”

Magyarországban megvannak a tehetségápolás tradíciói. Ilyen az Eötvös Kollégium, a népi kollégiumok, a matematikai, fizikai lapok, tanulmányi versenyek, diákolimpiák, és hosszasan sorolhatnám tovább. A hagyományok ellenére mégsem tudjuk mindenhol és mindig megérinteni a tehetséget. Hiába a számos segítség – ami nem folyamatos, és kezdődik el időben, valamint sokszor abbamarad. A felnőttek nemzedéke mindezt tudja, de a stafétát sokszor mégsem tudják vagy akarják átadni az ifjabbaknak, így jó néhány tehetség megy veszendőbe, „hallatlan kárt okozva” a nemzetnek.

A tehetséggondozás professzionális hozzáállást és munkát kíván. Ezt képviseli Szendrő Péter nevével lassan egygyé váló OTDK. Hiszen aki a konferencián jól szerepel, az a tanulmányait is jól végzi. Ezen felül nagyon szoros a korreláció a rendszerváltás utáni tudományos képzésbe való bejutás és a tudományos diákköri munka között. A doktoranduszok 80–90 százaléka diákkörös volt valaha.

Az OTDK hungarikum, melynek sikeréhez, és mai rendszerének kialakulásához, fennmaradásához Szendrő Péter nagyban hozzájárult.

Tisztelt Professor Úr!

Köszöntelek Téged születésnapod alkalmából, és remélem, hogy még sokáig meghatározó személyisége maradsz a magyar tehetséggondozásnak.

Manherz Károly

Csermely Péter köszöntője

Szendrő Péterről az első kép több mint 25 évvel ezelőtt, egy felsőoktatásról szóló konferencián vésődött belém. Egy rendkívül rokonszenves, dinamikus egyéniségű emberre emlékszem vissza, aki világos gondolkodásával, céltudatosságával, közvetlenségével és humorával elűtött sok más pályatársától. Pétertől már akkor megtanulhatta mindenki, akinek szeme és füle volt erre, hogy bízni kell a fiatalokban, és építeni kell a tenni akarásukra, a tehetségükre. Nem azt kell nézni, hogy kinek ki a barátja, honnan jött, sem pedig azt, hogy egy adott kérdésben mi a véleménye. Az az egyetlen hiteles mérce, amit magában hordoz. A tehetsége, a becsülete, a kitartása és az ebből fakadó eredményei és addigi életpályája.

A tudományos diákköri mozgalomban először nívódíjas diákként (ez volt az a korszaka a TDK-nak, amikor nem volt az országos konferenciákon első, vagy második díj), majd kezdő témavezetőként nagyon sokat tanultam. Az első TDK-s diákom, a később Sub auspiciis doktorrá avatott Schnaider Tamás első diákköri előadásán majdnem lerágtam a kezem is izgalmamban. Sokkal jobban izgultam érte, mint magamért bármikor. Ez meglepett. Ekkor értettem meg először azt a féltő gondot, amivel Péter is védett minden diákköröst.

A TDK sikere és társadalmi elfogadottsága vetette fel bennem a kérdést: „Ha ennyi nemzetközileg híres tudós szívesen lát 19–20 éves diákokat a műhelyében, és a tudás feltárásában egyenrangú félként kezeli őket, akkor vajon nem képzelhető el az, hogy kiemelkedő képességű 17–18 évesekkel is megteszi ugyanezt?” Voltak bennem kételyek. Vajon mernek-e a kollégáim egy középiskolás „gyermekre” bízni milliós készülékeket? Péter lelkesedése is segített leküzdeni ezeket a félelmeimet, és segített abban, hogy 1996-ban belevágjak a kutató diák mozgalom megszervezésébe. Péter nagylelkűségének, és az új iránti fogékonyságának is köszönhető, hogy a kutató diák kistestvérben már a kezdet kezdetén sem a „vetélytársat”, hanem a tudományos diákkörösöket kinevelő előcsapatot látta, és mindenben segítette működésünket. Az ő személyes ötlete volt mind az OTDK junior tagozata, mind pedig a Pro Scientia Aranyérem junior változata is. Péternek e támogatását és segítségét ismerte el a Kutató Diákok Országos Szövetsége akkor, amikor a legmagasabb kitüntetésével, tiszteleti tagságával jutalmazta.

A kilencvenes évek második felében kért fel Spät András arra, hogy vegyem át tőle a Semmelweis Egyetem TDK elnöki tisztjét. Kicsit olyan érzésem volt, mint amikor tématerületem egyik ismert kutatóját, John Laskey-t a Charles Darwin chair professzorának választották meg. John azt mesélte, hogy ahogyan a siker hírére vette, az első gondolata az volt: „Jézusom! Nem lesz Charles Darwin széke nekem kicsit magas?” Spät professzor meg nem alkuvó szakmai tisztessége, a tudomány iránti mérhetetlen alázata és vas-következetessége után nagyon nehéz lelkiismerettel kezdtem bele a TDK vezetői munkába. Szendrő Péter töretlen bizalma, és az, ahogyan javaslatára az OTDT, majd annak ügyvezető elnöksége tagja lehettem, nagyon sokat segített abban, hogy a Semmelweis Egyetem diákköre az elmúlt tíz évben mind méretét, mind teljesítményét tekintve nemcsak megőrizte addigi kiváló színvonalát, hanem megduplázódott. Ebben Mihály Katalin koordinátor munkája nélkülözhetetlen volt.

Péternek a TDK munka állandó megújítására mutatott nyitottsága sokat segített abban is, hogy a Semmelweis Egyetem a Debreceni Egyetem után úttörő módon bevezette a tehetséges diákok számára indított programját. Remélem, hogy ez a kiemelkedő teljesítményű diákkörösöket az egyetem legkiválóbb professzoraival baráti hálózattá szervező mozgalom teret nyer, és fontos eleme lesz a diákkörök továbbfejlődésének is.

Péter úttörő kezdeményezése volt a magyar és a határon túli magyar tehetségsegítő mozgalom első összefogása is. Az a munka, amelyet a Tehetségpártolók Baráti Körének megalakításával, a tehetségeket segítő szerveződések összehívásával kezdett el, logikusan vezetett el 2006-ban a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács megalakulásához, amelynek Péter a kezdetek óta rendkívül aktív tagja. Az ő ötletgazdagságát dicséri a Magyar Génius program elnevezés, amely lassan már a csapból is folyik, és a Tehetségbónusz program, amely remélem olyan sikeres lesz, hogy 2009-től majd ez fog folyni minden csapból.

Az évek múltán Péter valóban kifogyhatatlanná vált a szimbólumok és gesztusok új és új formáinak kitalálásában. Péter emelkedett stílusa, nagyívű gondolatai sokszor azt az érzést keltik az emberben, hogy nem is ülésteremben, de templomban van, ahol a szószéken a tehetségek papja, az ifjú diákkörösök apostola, Sz. Péter áll.

Kedves Péter!

Amikor születésnapod alkalmából örömmel köszöntelek, hálásan köszönöm Neked mindazt a nagyszerű gondolatot, hitet és erőt, ami sokban segített mindannyiunkat, akik csak ismertünk a pályánkon. Ahogyan az egykori Tarján Imre bácsi hasonló évfordulóján elhangzott: kívánom Neked, hogy mindaz a sok-sok szeretet, amelyet kisugározta a világba, kerüljön vissza Hozzád, és tegye örömmel teljessé minden napodat. Ehhez már csak nagyon hosszú életet kívánok, hogy minél több ilyen örömteli napod legyen.

Csermely Péter

Szabó Gábor köszöntője

A hetvenedik születésnapját ünneplő Szendrő professzor úr nagyon fiatal ember. Elég mellette néhány percet eltölteni, hogy a fiatalos energiájából merítve erőt kapjunk a mindennapi munkánkhoz. Több évtizedes szakmai kapcsolat és – remélem Professzor Úr is elfogadja –, atyai jó barátság köt össze bennünket. Megtiszteltetés számomra, hogy ebben a kötetben köszönhetem a tudóst, a kiváló mezőgazdász, az országos diákköri mozgalom megteremtőjét, éltetőjét, a tehetséggondozásban elévülhetetlen érdemeket szerzett professzort.

Hetven év. Sok-e vagy kevés? Nehéz eldönteni. Talán segítségül hívhatjuk a kollektív emlékezetet és áttekinthetjük eddigi életútját.

Szendrő Péter 1938-ban Budapesten született. Felsőfokú tanulmányait 1963-ban fejezte be kitüntetéssel a Műegyetemen, így lett mezőgazdasági gépészmérnök. A végzést követően hivatású a felsőoktatást választotta: egyetemi tanársegéd (1963–67), egyetemi adjunktus (1968–1975), egyetemi docens (1976–1983), majd 1984-től egyetemi tanár. Tudományos pályafutása töretlen volt, az egyetemi doktori cím megszerzése után a mezőgazdasági tudomány kandidátusa lett. 1994-től a Magyar Tudományos Akadémia doktora.

Professzor úr mérnökként, tudósként, tudományszervezőként és egyetemi vezetőként bizonyosan sokféle számmal találkozott. De lehet-e egy nagyformátumú tanáregyéniséget számokkal jellemezni? Minden bizonnyal nem, de mégis szeretnék néhány tényt felsorolni, amiből impozáns számsor kerekedik ki.

Ötszáznál több publikációja jelent meg, 4 önálló szak-, illetve tankönyvet, egyetemi jegyzetet írt, 27 további könyvben társszerző, ezek közül 15 könyvet ő szerkesztett. Műveire mintegy 200 független hivatkozás ismert. Ha ezen a számok után azt gondoljuk, hogy a Professzor Úr elméleti szakember, tévedünk, mivel megvalósult szabadalmainak száma tíz fölötti, amelyből egy milliárd dollárt meghaladó exportbevétel származott. Kutató munkájáért az MTA két alkalommal is 1979-ben és 1981-ben is elnöki jutalomban részesítette.

Hogy pontosan hány ifjú mezőgazdasági mérnök köszönheti látásmódját és tudását a Professzor Úrnak, csak találgatni lehet. Ezernél egészen biztosan több, hiszen 45 éve oktat. Vezetői megbízatásai közül kiemelkedő, hogy előbb a Gödöllői Agrártudományi Egyetem, majd a jogutód Szent István Egyetem alapító rektora. 2008 áprilisától a SZIE Rector Emeritusa.

Alapító alelnöke (1993–97) majd elnöke (1997–2000) az Országos Doktori és Habilitációs Tanácsnak, a Magyar Akkreditációs Bizottság két szakmai bizottságának.

Tudományos munkássága mértékadó és példamutató. Kiemelkedő eredményeket ért el a szecsokázott lucerna, valamint kukoricaszárítás, az aprított növényi szerkezetek matemati-

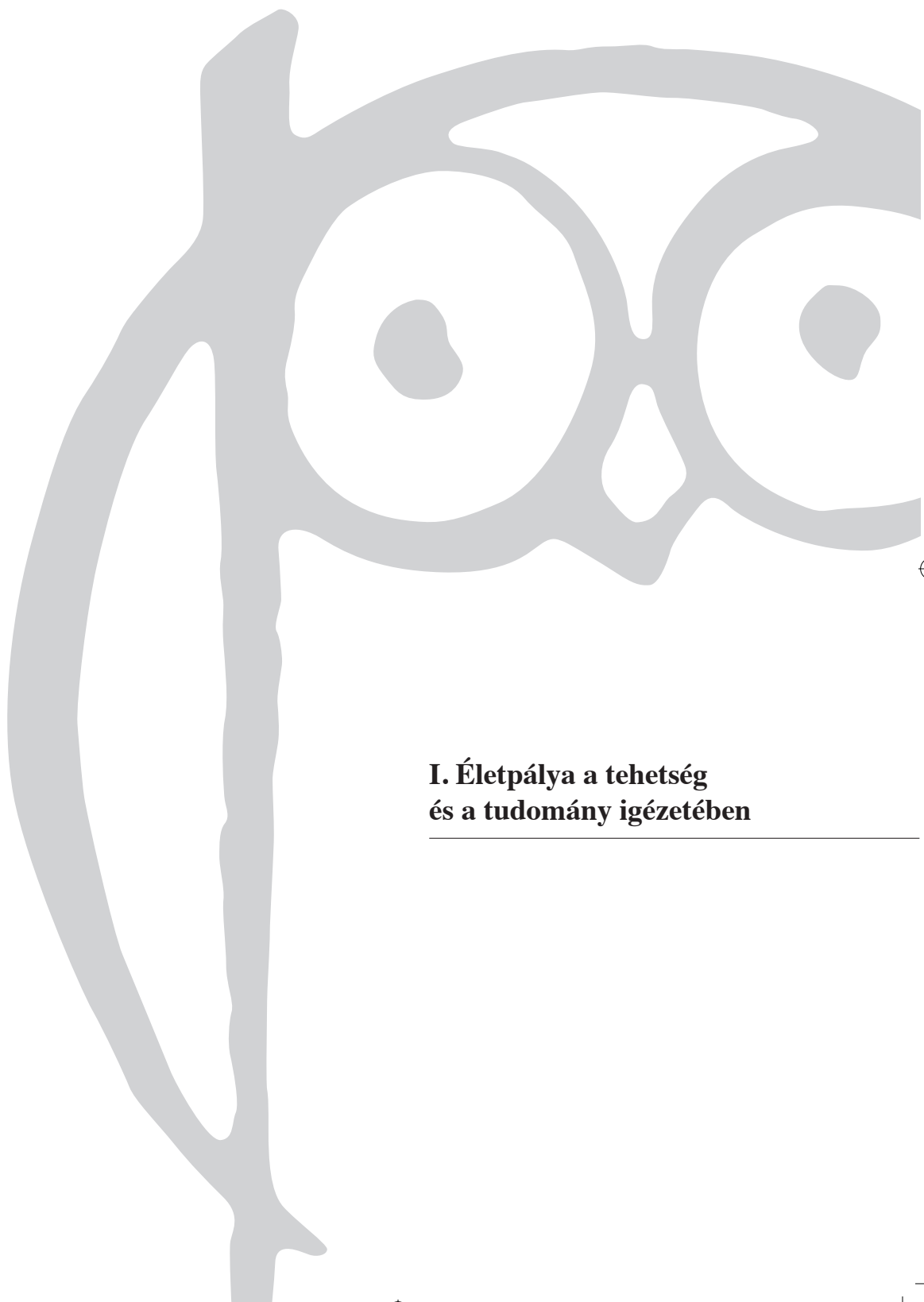
kai leírása terén. Az energiatakarékos zöldtakarmány aprítás és betakarítás területen végzett kutatásai nemzetközileg is számottevőek. A villamos erőterek környezetkárosító (elektroszmog) és kedvező (biostimuláció) élettani hatásával kapcsolatos kutatásai hazánkban és nemzetközi szinten váltottak ki maradandó szakmai elismerést.

A felsőoktatás fejlesztése és a fiatal tehetségek gondozása területén elévülhetetlen érdemeket szerzett, különösen a hazai mérnökképzés korszerűsítése, az új típusú tudósképzés (PhD), az oktatás- és kutatás-szervezés, valamint a távoktatáson alapuló korszerű oktatástechnológia meghonosításában.

Tanítványai, kollégái nevében is gratulálok neki, több száz mezőgépész mentorának, tudós mesterünknek. Kívánok hasonló lendületet, vidám és kiegyensúlyozott életet a következő hetven évre. Legyen öröme továbbra is munkájában, a tudós nemzedék nevelésében. Jó egészséget és derűs, élethosszig tartó optimizmust kívánok.

Szabó Gábor

**I. Életpálya a tehetség
és a tudomány ígészetében**

Kroó Norbert: Érték és tehetség

A történelem során mindig azok a nemzetek, közösségek boldogultak, amelyek jól gazdálkodtak tehetségeikkel. Ebben a tevékenységben a családoknak, ugyanúgy mint az oktatásnak, képzésnek, de a jól definiált karrier-utaknak is fontos szerepe volt. Az Eötvös József vagy Klebelsberg Kuno által végrehajtott oktatási reformok eredményei például még ma is láthatók hazánkban.

A modern tudásalapú társadalmakban/gazdaságokban a tehetségek szerepe megnőtt; s mivel a tehetségek száma alacsonyabb a szükségesnél, világszerte megindult a hajsza megszerzésükért. Ebben a versenyben azok a közösségek kerülhetnek a győztesek klubjába, amelyek egyrészt a tehetségek felkutatásában és kinevelésében, másrészt a képességeik kibontakoztatásához szükséges feltételek megteremtésében élenjárnak.

Ami a tehetségpolitikát illeti, hazánkban is sok minden történt, de történik napjainkban is. Minden ember tehetséges valamiben és minél többen találják meg – többek között a közösségek által erre a célra létrehozott intézmények segítségével – a tehetségük kibontakoztatásához szükséges optimális terepet, annál jobban tudunk hozzájárulni a társadalom gazdagításához.

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács és annak már hosszú ideje aktív elnöke, Szendrő Péter professzor úr jelentős szerepet játszottak és játszanak jelenleg is ebben a fontos munkában. A tudományos kutatás területén végzett tehetséggondozás azért is különösen fontos, mert az ezen a területen megszerzhető képességek az élet szinte minden területén jól hasznosíthatók. Ezért is törekednek az élenjáró országok arra, hogy több fiatal tehetséget foglalkoztassanak a tudományos kutatásban, mint ahány kutató foglalkoztatására van igény a korai „tanuló” periódus után.

Ami azonban a tehetségek megfelelő szintű foglalkoztatásához szükséges feltételeket illeti (infrastruktúra, értő és támogató társadalmi-politikai közeg stb.), már korántsem ilyen jó a helyzet hazánkban. A kutatómunka alulfinanszírozott, a magyarországi fajlagos kutatói létszám pedig alig több mint fele az európai átlagnak. Ezért is dolgozik mintegy 3000 magyar kutató az Egyesült Államokban, de sokan keresik a boldogulásukat, a megfelelő kutatási környezetet a fejlett európai országokban is.

Ennek a visszas helyzetnek lehet az az alapvető hazai állapot a következménye, hogy kevesen orientálódnak az értékteremtő (pl. mérnöki) pályák felé és sokkal többen keresik boldogulásukat a már megteremtett értékek újraosztása területén.

Elemi érdekünk, hogy ez a helyzet megváltozzék, hogy növekvő vonzereje legyen például a kutatói és oktatói-nevelői pályáknak.

Azt kívánom Hazánknak, hogy ez a hangsúlyeltolódás minél előbb bekövetkezzék és ezen belül az Országos Tudományos Diákköri Tanácsnak és 70 éves elnökének, Szendrői Péter professzor úrnak – de természetesen mindenkinek, aki ezen létfontosságú ügyért tenni akar „legalább” annyit, mint Ő –, hogy még hosszú ideig hasonló lelkesedéssel és eredményességgel végezhesék ezt a nemes munkát.

Roska Tamás: Aki jó magot vetett el

A magyar országos tudományos diákköri mozgalom mára a szellemi élet természetes része lett, természetesnek vesszük, hogy innen indul a jövő szellemi kiválóságainak jelentős része. Olyan ma már, mint a levegő, amit nem veszünk észre, amikor lélegzünk. Ennek is azonban története van.

Kevesen mondhatják el magukról, hogy egy ország életében maradandót alkottak. Szendrő Péter ilyet alkotott az OTDK mozgalomnak nemcsak a megindításával, hanem sokéves fenntartásával, szervezésével, lelkesedésével. Ma, amikor az egyetemekre bekerülő diákok tudásszintje, különösen a természettudományos területen, igen alacsony szintre szállt le, a korai tehetséggondozás és az ezt követő OTDK tevékenységnek még nagyobb a szerepe. A sivatagban egy pohár víz felértékelődik.

A nyolcvanas évek végén kerültem kapcsolatba a TDK-mozgalommal egyik kiváló diákom révén, majd ezt több diákom követte. Ma már mindnyájan nemzetközileg jegyzett neves kutatók, innovátorok. Az utóbbi években a Pázmány Egyetem Információs Technológiai Karán szervezett TDK, illetve az innen kikerülő néhány OTDK nyertes diákom révén követtem a mozgalmat. Csodálattal figyelem Szendrő Péter Professor Úr töretlen lelkesedését és hihetetlen szervezőképességét még a nehezebb periódusokban is.

A magyar tudományosság reménye a kiváló gimnáziumokban nevelődő fiatal nemzedék, az a remény, hogy ma ugyanúgy születnek és nevelődnek tehetségek, mint az elmúlt, mondjuk százötven évben. A kérdés az, hogy olyan társadalmi, iskolai és családi környezetben bontakoznak-e ki, ahol nagyra becsülik a szellemi teljesítményt. Ahol eszébe sem jut egy tehetséges fiatalnak, hogy „csökkentett szintű érettség” tegyen. Ahol a szellem napvilága... folytathatnánk. Ezért mindnyájan, akik az oktatás és kutatás területén dolgozunk, felelősek vagyunk.

Öröm látni, hogy Szendrő Péter és az általa „megbabonázott” oktatók, kutatók és legfőképpen a diákok mozgalma ma is erős és vonzó. E jeles alkalommal tisztelettel és szeretettel köszöntöm.

Csurgay Árpád: Néhány gondolat pályakezdő kutatóknak

Megtisztelő öröm a számomra, hogy hetvenedik születésnapján köszönhetem Szendrő Péter barátomat. Számomra Péter nemcsak a kiváló agrár gépészmérnök, nemcsak a Szent István Egyetem volt rektora, az agrárgépész doktori iskola alapító vezetője és számos tehetséges ifjú agrármérnök mentora. Számomra Szendrő Péter a legtehetségesebb magyar egyetemi hallgatók fáradhatatlan pártfogója, érdekeik talán legharcosabb és legkövetkezetesebb képviselője is.

Szendrő Péter az Országos Tudományos Diákköri Tanács elnökeként, a Pro Scientia Aranyérem alapítójaként már több mint húsz éve azokat az egyetemi hallgatókat próbálja „helyzetbe hozni”, akiket tehetségük és szenvedélyes alkotó vágyuk vezérel. Akik már hallgató korukban megkeresik azt a mestertanárt, aki mellé elszegődve kipróbálhatják „oroszlán-körmeiket”. Aki felébreszti bennük a tudomány szolgálatának hivatástudatát, és aki elindítja őket a kutatóvá válás felé. A diákkörösök önként vállalják a lemondást, a kitaró és tartós munkálkodást, mert vonzza őket a kiváló mesterek példája, és sokan már első próbálkozásuk során átélik az alkotó munka örömét, a szép, az érdekes és az értékes megszületésének, az alkotásnak a varázslatát.

Szendrő Péternek elévülhetetlen érdemei vannak abban, hogy Magyarországon az elmúlt húsz esztendőben az egyetemek és főiskolák tudományos diákköreiben évente több ezer diák talált rá mesterére és elindult a kutatóvá válás útján. Az egyetemi hallgatók 7–8 százaléka keresett mestert, és 2–3 százalékuk el is jutott az első kutatási eredmény bemutatásáig. Sokan közülük már ismert tudósok, maguk is mestertanárok. Az Akadémia tagjai közül is sokan már hallgatóként csatlakoztak egy-egy akkori mestertanárhoz, és tudományos diákköri pályázatokra írták első dolgozataikat. Jómagamat is 1955-ben elsőéves egyetemi hallgatóként vonzott magához a Simony Károly körül működő műegyetemi tudományos iskola varázslatos légköre, és első dolgozataimat 1958–59-ben tudományos diákköri pályaművekként készítettem.

A tanár számára mindig nagy öröm, ha diákjai értékeket fedeznek fel önmagukban, és tehetségük kibontakoztatásához segítségét kérik, s így figyelemmel kísérheti a tanítványok intellektuális fejlődését. Nagy megtiszteltetés és nagy felelősség, ha egy tehetséges diák mestertanárának választ valakit. Nem könnyű feladat, mert akik ma ülnek egyetemünk padjaiban, azok közel 50 év múlva fognak nyugdíjba menni. Úgy kell ma felkészülniük hivatásuk gyakorlására, hogy az elkövetkező 50 évben meg tudják állni a helyüket. Tisztában kell lenniük azzal, hogy az elkövetkezendő 50 évben ők is, meg szakterületük is nagyon sokat fog változni.

Minden szakmának vannak tartós érvényességű törvényei és alapismeretei, amelyek lassabban változnak, mint az éppen aktuális ismeretek. A mestertanárnak nehéz ötven évre előre látni. De mindannyian ismerjük szakmánk elmúlt ötven évének történetét. Mérnök

hallgatóinknak keveset tudunk arról mondani, hogy milyen technika és milyen technológiák lesznek ötven év múlva, de arra felhívhatjuk a figyelmüket, hogy ötven évvel ezelőtt például sem Internet, sem személyi számítógép, sem mobil telefon, sem computer tomográf nem létezett. Mikroprocesszor, sőt lézer és tranzisztor sem volt. Pedig „az atomok ugyanazok voltak”, a fizika és kémia alaptörvényei, a mechanika, az elektrodinamika, a szilárdtestfizika és a kémia fontos törvényei, amelyek e gépek tervezésének elméleti alapjait képezik nem sokat változtak. A természet ugyanaz, így a természet már korábban felfedezett törvényei ötven év távlatából is igazak. A most elsajátított matematikai ismereteiket használni tudják majd ötven év múlva is. Fontos tehát, hogy a mérnökök és orvosok képzésében nagy súlyt fektessünk a matematika és a természettudományok alaptörvényeinek mély megismertetésére a ma modern gépek technológiája mellett.

Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy mivel minden mester tanítványként kezdi kutató pályáját, és sok igazán sikeres tanítvány mesterré válik, a mester mesterének és a tanítvány tanítványának életpályája időben nagyon távol esik egymástól. A mai mesternek e távolságot bölcsen kell áthidalnia. A mi szüleinket és tanárainkat részben még a XIX. században tanuló mesterek tanították. A ma elhangzó egyetemi előadások hallgatói viszont most huszonévesek, és ötven év múlva vonulnak majd nyugalomba. Az ő tanítványaik hatása már átnyúlik a XXII. század elejére. Ezért is nagyon fontos, hogy a képzésben, különösen a kutatók képzésében, megteremtsük az invariáns törvényszerűségek és az éppen aktuális alkalmazási ismeretek egyensúlyát.

A tehetség nagyon fontos, de megléte a sikeres alkotó életpálya csak egyik – bár szükséges – előfeltétele. A szenvedélyes szakmaszeretet és a kitartó munkálkodás is fontos, de ez sem elég. Nagyon fontos az is, hogy a pályakezdő kutató mielőbb megismerje önmagát és személyes „küldetését”. Hogy figyeljen, és nyitott legyen azokra a jelekre illetve alkalmakra, amelyekben képességei működtetésével szolgálhatja a közjót. Az önismeret, a küldetéstudat és a kihívás együtt jelölik ki az utat. És ezt minden egyes embernek magának kell felfedeznie. A mestertanár e felfedező úton csak segítőtárs lehet. És a felismert úton el is kell indulni, bátran, szenvedélyesen kutatva az értékeket, kitartóan dolgozva a műalkotáson. Végig kell futni a pályán, a választott tudományág jeles képviselőinek életpályáját figyelve, makacs következetességgel csiszolva a szakterület kategóriáit, új paradigmákat építve és azokat a gyakorlatban kipróbálva, szakadatlanul pontosítani, mélyíteni a valóságképet. A feladat nem kisebb: új művet kell alkotni, eredeti és jelentős művet.

Hogy hogyan? Erre receptet adni nem lehet. Az eredetiségnek, a sémamentességnek nincs sémája. A mestertanár példájának lemásolása, a módszertani útmutatások követése nem mindig vezet célhoz, sőt gyakran terméketlen látszateredményekre vezet. Nincs recept. Makacs következetesség, sok, nagyon sok munka, türelem, intelligencia, egyszóval tehetség kell az új művek alkotásához. Aki érzi magában az Isten adta tehetséget, aki már megtalálta azt az iskolát és mestertanárt, aki körül érzi az alkotó légkör varázslatát, figyeljen azokra a problémákra, amelyek megoldására képesnek érzi magát, tűzzön ki méltó célt, és induljon el azon az úton, amely eredeti és jelentős mű alkotásával választ ad a kihívásra.

Varga Zoltán: Navigare necesse est...

A tudományos diákköri munka volt egyetemi pályám egyik meghatározó élménye. Tartalma, szervezeti formája és külsőségei is sokat változtak az elmúlt közel fél évszázad folyamán. Mindezt különböző módon és minőségben alkalmam volt végigkísérni. Eközben sok kedves kollégával és tanítvánnyal találkoztam, és kerültem rövidebb-hosszabb ideig tartó munkakapcsolatba. Diákkörös hallgatóként, majd témavezetőként és zsűritagként egyre több oldalról ismerhettem meg a diákköri munka menetét. Az utóbbi másfél évtized során pedig belülről és alaposabban is megismerhettem az Országos Tudományos Diákköri Tanács munkáját. Ez a tevékenység véleményem szerint az utóbbi évtizedben vált a korábbinál sokkal önállóbbá, következetesebbé, és ezzel együtt minőségileg magasabb szintűvé.

Ebben döntő szerepe van Elnökünk, Szendrő Péter világos, karakteres vonalvezetésének, a minden részletre ügyelő titkári munkának, de annak is, hogy az OTDT tagjainak többsége nagy tapasztalatú vezető oktató. Jól tudom, hogy Elnökünk egy nagy egyetem rektoraként edződött meg az országos szintű vezetői feladatok ellátására, amelyhez egyaránt kellett a több évre előrettekintő vezetői koncepció, a nagy összefüggések átlátása, de a minden részletre kiterjedő figyelem is. Mindez konkrét eredményeket hozott az Országos Tudományos Diákköri Tanács munkájában. Mivel a tudományos diákköri munka a minőségi felsőoktatás sajátosan hazai eszköze, ehhez meg kellett teremteni az illő szervezeti formákat, működési elveket és gyakorlatot, sőt a megfelelő külsőségeket is. Ebben jelentős szerepet kapott a hagyományok őrzése és a folyamatosságra törekvés.

Egy-egy diákköri ciklus végén ma már tudjuk, hol, melyik egyetem vagy főiskola rendezi az adott szekció következő országos konferenciáját. Nem sokkal ezután már megjelenik az országos felhívás, elősegítve azt, hogy az egyes intézmények időben megrendezhessék saját, helyi konferenciáikat, ahol a diákköri pályamunkákat már lényegében a végleges formában kell bemutatni, és azokon a helyi konferencia után már csak a bírálótkban javasolt kisebb javításokat lehessen végrehajtani. Ebben a szervezési formában megvan az előd-utód rendező intézmények közötti kapcsolat, a korábbi konferenciák tapasztalatainak, a rendezés, a zsűrizés tanulságainak hasznosulása. A lényegi, tartalmi kérdéseket tekintve pedig, mintegy szerves, belső fejlődésként kialakult egyfajta „linearitás”: a középiskolai tehetséggondozáson alapuló ifjúsági kutatómunka, az egyetemi évek során végzett diákköri munka és a jól megalapozott PhD-képzés egymásra épülő rendje. Ebben a rendszerben az eredményes diákköri munka a doktori képzést készítette elő, és ez a PhD felvételi kritériumok között is érvényre jutott. Ezen az egyetemi képzés tömegesedése és a kreditrendszer bevezetése is csupán keveset változtatott, mert az első két évfolyam oktatása során, amelybe a gyakorlatok vezetése révén a PhD-hallgatók is bekapcsolódtak, lehetőség nyílt a tehetségek kiválasztásra is.

A tudományos diákköri munkának ezt a „magyar modelljét”, a szakkollégiumi rendszerrel együtt tehát egy olyan bevált rendszernek tekinthetjük, amelynek a „bolognai rendszerű” lineáris képzésbe is be kell(ene) épülnie. Ezek az összefüggések a „bolognai folyamat” ha-

zai megtervezésében, sajnos, eddig nem kaptak kellő hangsúlyt, talán éppen azért, mert ez a fajta tudományos diákköri munka egyféle „hungarikum”, így nem szerepelhetett a – meg lehetőségen mechanikusan átvett – bolognai sémában sem. Ahhoz, hogy innen továbblépjünk, meg kell válaszolnunk a kérdést, *vajon az egységes, három ciklusú képzés meghonosítása legalizálja-e a tényt, hogy az egyetem első három évében nem lehet és nem is kell egyetemi színvonalú és jellegű munkát végezni?! Részemről a válasz egyértelműen: NEM!*

Azért nem, mert ez egyúttal a belenyugvást jelentené a középiskolai oktatás, és ezen belül is a természettudományos képzés színvonalának már eddig is észlelhető és továbbra is aggasztó csökkenésébe. Egy igénytelen kézlegyintéssel talán elintézhethetnénk, hogy mivel – úgymond – „hozott anyagból dolgozunk”, saját munkánkban is megelégedhetünk valamilyen ehhez illeszkedő színvonallal. De azért sem, mert az alapszintű felsőoktatásnak az *esélyegyenlőséget* biztosító tömegképzés mellett egyenrangú funkciója az arra képesek és érdemesek számára a magasabb szintű *lehetőséget* biztosító tehetségkiválasztás és tehetséggondozás. A korábbi magyar felsőoktatási rendszernek éppen ezért volt „hungarikum” értékű erőssége a tudományos diákköri mozgalom, illetve újabban a diákköri rendszer „előszobájaként” létrehozott kutató diákok mozgalma. A kutatómunka folyamatosságot igénylő következetes tevékenység, amely logikusan, szervesen egymásra épülő mozzanatokból áll. Ebben veszteséget okoz, ha a munka folyamatossága megszakad. Ez a veszély a nagyjából „főiskolai” szintűnek tervezett három éves „alapképzés” során okvetlenül fennáll, mert ennek célja a többség számára valójában nem egyfajta „linearitás”, hanem egy alacsonyabb szintű diploma megszerzésével járó „kilépés” a rendszerből. Ha az új alapképzési rendszer mindenki számára *egyöntetűen* írja elő a 6 féléves alapidiploma megszerzését, ebben a zsúfolt, piaciorientált, és nem a tudományos pályára rávezető alapképzésben beszűkülnek a tehetségkiválasztás és –gondozás lehetőségei.

A négy féléves „mesterképzés” így már nem lesz elegendő az időbeli hátrány kiegyenlítésére, akkor sem, ha a mesterképzés lehetőséget nyújt majd valamilyen rugalmasabb specializációra. Előzmények nélkül a kétéves „mesteri” szint valójában túl rövid, ezáltal alkalmatlan az olyan mértékben eredményes diákköri munka végzésére, mint ahogyan az a korábbi öt éves képzési rendszerben folyamatosan megvalósulhatott. Ha pedig ez így van, akkor a három éves doktori képzés is menthetetlenül alacsonyabb szintről indul, ami megnehezíti, hogy ennek során elérhetővé váljék mind az alapos, a nemzetközi szakirodalom önálló tanulmányozásán nyugvó felsőbb szintű tudományos képzés, az „*advanced study*”, és a nemzetközileg jegyzett orgánumban megjelenő közleményekkel fémjelzett kutatói eredményesség. Van-e, lesz-e az alapképzésen belül tehetséggondozás, a minőség kiválasztása és megfelelő útra terelése?! A helyzet alapján levont következtetésünk csak egy lehet: mindenképpen *megoldást kell találni* arra, hogy a mai formájában zsúfoltak, és alapvetően (egyoldalúan?!) a gyakorlati „kimenetet” szolgáló *alapképzés során is meglegyen a lehetőség a minőségi oktatásra, a tehetséggondozásra és -kiválasztásra*. Tehát egyfajta rugalmas „ko-linearitás”, egy „előzősáv” a tehetségek kiválasztása és gyorsabb haladása érdekében.

Ám nézzünk a divatos jelszavak mögé! Gyakran hallható varázsszó az „*élethossziglan tanulás*”, rá utal az anglomán módi „*plár*”-ral meg a „*piécsd!*”-vel vetekedő népszerűségű három L, a „*Life-Long Learning*”. Erre ítélt bennünket „*életfogytiglan*” a folyton bővülő tudás, erre ösztönöznek a változó körülmények. De valóban *csak* tanulnunk kell-e? A tanulás felfelé vivő ívét követve, adott szinten nem kell-e a harmadik L-t felcserélnünk egy keményen recsenő „R”-rel? Research vagy akár recherche ... *Élethossziglan kutatás!* Amely, ha

elkezdjük, nem hagy nyugodni, amelyet nem lehet abbahagyni, amelyről nem lehet leszokni. Olyan, mint egy narkotikum. Ám ez az egyetlen drog, amely nem kábít, nem tompít. Nem lebegtet csalóka fatamorgánákat. Ellenkezőleg: ébren, elevenen tartja a szellemet, hogy a kétségek és kérdések között hajózhassunk. Mert hajózni kell! *Navigare necesse est!*

Aki kutatási eredményeket közvetít, nem nélkülözheti ezt az élményt. Ha ez így van, akkor azt is látnunk kell, ahogy ma felsőoktatásunk alakul, van-e lehetőségünk ezt az élményt megélnünk, megszerezni, továbbadni? Lehetünk-e az adott szakterület „mesterei” enélkül? Ezen a ponton érdemes újra végiggondolni az egyetem funkcióját. Az egyetem funkciója nem egyszerűen a tudás továbbadása. Annak ma már nagyon sokféle eszköze van: könyvek, internet, médiumok, a távképzés különféle formái. *Az egyetemen a tudományt oktatók és művelők utánpótlásának képzése, ezáltal magának a tudásnak a folyamatos megújítása zajlik.* És ez nem valamiféle új, modern felismerés. Évszázadokon keresztül ez tartotta és tartja életben azt az intézményt, amelyet *egyetemnek, a tudás egyetemességének, universitasnak nevezünk.*

És itt álljunk meg egy pillanatra! Nem véletlen, hogy az egyetemi *tanulmányokat* máig „studium”-nak nevezik, aki pedig ezzel foglalkozik, az a latin „studens” alapján „student” vagy „étudiant”. Aki nem egyszerűen *tanul*, hanem *tanulmányoz*, tanulmányokat folytat. Ennek pedig alapkövetelménye az elmélyedés és az önállóság. Előbbi időt igényel, az utóbbi pedig megfelelő idő alatt alakul ki. Ennek a felfogásnak nagyon mély gyökerei vannak a magyar egyetemi hagyományokban. Ehhez illeszkedik oktatói hitvallásom is. Gyakorlati konzekvenciájaként szükségesnek látom, hogy *haladéktalanul meg kell alkotni a diákköri munka saját, a szakkollégiumi rendszerhez hasonló támogatási, pályázati rendszerét.* Egyúttal javaslom, hogy az OTDT is hozza létre a maga saját munkabizottságát, amelynek a feladata az legyen, hogy szakmai ajánlásokat fogalmazzon meg a mindenkori oktatásügyi kormányzat számára, annak érdekében, hogy a „bolognai” közegben is megmaradjanak a minőségi képzés sajátosan magyar formái.

Folyton szembesülünk tehát az új kihívásokkal. A jó válaszokhoz tapasztalat, tudás, következetesség és nagy munkabírás szükséges. Elnökünknek megvannak ezek a kvalitásai. Ha valamit még kívánhatunk és kérhetünk a Sorstól az már tehát „csak” a legfontosabb: a jó egészség és maga a jó Sors. Ahogy a „Szigeti Veszedelem” költője mondotta: „*Sors bona nihil aliud*”.

Balogh Judit: Tanár és ember

Amikor e kötet szerkesztői megkérdeztek, közreműködnék-e egy ilyen vállalkozásban, gondolkodás nélkül, a legnagyobb természetességgel mondtam igent. Elsősorban arra gondoltam, a fiatalok körében végzett, felbecsülhetetlen értékű szervezőmunkádra, a Pro Scientia Aranyérmesek Társasága megteremtésére fogok koncentrálni. Aztán néhány nap alatt átgondoltam az elmúlt majd' másfél évtizedet, és ráébredtem: sokkal többről van itt szó, mindenről kell írni.

Aztán meg is ijedtem: olyan személyiségek mellé kerülök be, akik 30–40–50 éve ismernek és elismernek Téged. Az én „Szendrő-élményeim” csak 1995-től datálódhatnak. Ez a korból adódik, hiszen én akkor születtem – 1972-ben –, amikor Te már országos diákköri konferenciát szerveztél nagy sikerrel. Tudok én valamit hozzátenni a te méltatásodhoz, ünneplésedhez? Igen! Épp nekem, és azoknak, akiknek képviselőként szólok, feltétlenül hozzá kell tenni ehhez! Hiszen Te, Tanár Úr, épp erre tettél fel annyi mindent: a fiatalabb nemzedék támogatására, a generációs párbeszédre, a lehetőség megteremtésére meglehetősen arisztokratikus jellegű tudományos világunkban. Nem kímélve erőt és fáradságot, az 1980-as évek második felétől szervezed a tudományos közélet egy jelentős szelvényét, adsz bátorságot, hitet és tartást a tudományos szárnypróbálgatásokhoz itthon – és ma már nem csak a világ minden részén dolgozó fiatal magyar tudósok, tanítványok, hanem a WAYS (World Academy of Young Scientists) kapcsán elmondhatjuk – világszerte.

Több interjúban is arról beszéltél, mennyire fontosak, meghatározóak életedben a mentorok, a példaképek, azok a tanárok, akikre fel lehet nézni. Azt hiszem, így van ezzel mindenki. Az én első Szendrő-élményem, amikor megtanultam, hogy Szendrő Péterre fel lehet, és fel kell nézni, nem sokkal a Pro Scientia Aranyérem elnyerését követő időre datálható, amikor életemben először támogatásért pályáztam az OTKA-hoz (akkor még fokozat nélkül is lehetett ifjúsági OTKA-t nyerni). Korábbi TDK-témavezetőm, ekkor tanszékvezetőm javaslatára írtunk egy levelet az OTDT elnökének, az addig egyszer, az aranyérem átadásakor látott Szendrő Péter professzor úrnak, és kértük, erősítené meg pályázatomat egy olyan támogató levéllel, amelyben mint friss aranyérmest, a támogatás elnyerésére alkalmasnak tart. Megvallom, sem Stipta tanár úr (tanszékvezetőm és mentorom), sem én nem különösebben bíztunk válaszában. Hiszen – és most kicsit ünneprontó leszek – annyit tudtunk ott, a miskolci végeken Szendrő Péter professzorról, hogy agrár-mérnök, műszaki tudománnyal foglalkozik (tehát nem ért a joghoz, pláne a jogtörténethez), „nagy ember”, jelentős pozícióban van (tehát nem lesz ideje ilyen apróságokkal foglalkozni), ráadásul rajtam kívül csak abban az évben még 44 aranyérmes lett (miért is törődne, foglalkozna mindenkivel).

Aztán, nagy meglepetésre szinte azonnal jött a válasz, és mintha régről ismerne, a baráti hangú támogató levél. Nem túlzás, azt hiszem, ha azt mondom, valódi élmény volt. Sokáig elemeztük még Stipta Istvánnal (aki a fiatalok pártolása iránt maga is elkötelezett, igazi tanárember) ezt a gesztust, amely önmagában nagyon sokat mondott el Szendrő Péterről. Ez

az élmény meghatározó volt számomra, elkötelezettséged igaz bizonyítéka, tény, maxima, amelyből azóta sem engedsz, és amelyet volt szerencsém az elmúlt közel másfél évtizedben személyesen is sokszor megélni.

Azóta már tudom: Szendrő Tanár Úr kifogyhatatlan az ötletekből, ha a fiatal kutató generációról van szó. Mi, fiatalabbak valóban ezt tekintjük életművének. Fel lehet ezt egyáltalán sorolni?

Megerősítette, hatékony fórummá tette az Országos Tudományos Diákköri Tanácsot. Évről-évre átgondolt reformokkal kialakította azt a jól szervezett, széleskörben elfogadott standardok alapján működő diákköri szervezet- és konferenciarendszert, amely képes arra, hogy a teljesen átalakult felsőoktatási szférában is megtalálja, kiválassza a tehetséges hallgatókat, számukra bemutatkozási lehetőséget és sikerélményt nyújtson, mintegy első lökést adjon a tudományos pályán maradáshoz. Nagyon fontosnak tartom, hogy munkatársaival, az OTDT elnökségével és titkárságával együtt a diákköri műhelymunka mind objektívebb bírálati rendszerének, valamint etikai szabályainak kidolgozására is nagy hangsúlyt fektet. Mert nagyon fontos, hogy a szárnybontogatók ne kapjanak meg nem érdemelt pofonokat, ne érzék őket igazságtalanságok, ne vegyék el kedvüket kicsinyes visszaélésekkel. Az OTDT-nek egyedi arculatot adott, olyan szervezetté tette, amely elfogadott tárgyalópartnere az oktatási kormányzatnak is, amely törvényi szinten van jelen a magyar felsőoktatás-politikában.

Elnöksége alatt az OTDT kidolgozta és formába öntötte az önzetlen támogató munka elismeréseit, kialakult az OTDT mai elismerési rendszere, amelyben hallgatókat, oktatókat és életműveket egyaránt el lehet ismerni. Az 1987-ben megszületett ötlet alapján az OTDT 1988-ban alapította meg első jelentős kitüntetését, a Pro Scientia Aranyérmet „az egyetemisták és a főiskolások alkotókészségének kibontakoztatása, szaktudásának elmélyítése, a tehetség, az egyéni teljesítmények jobb megbecsülése és elismerése céljából.” Nagyon fontos annak a kritériumrendszernek a meghatározása, hogy ki, milyen teljesítményért nyerheti el az Aranyérmet. A szabályzat szerint a kitüntetésben pályázata alapján olyan fiatal részesülhet, „aki tanulmányai során az általa választott szakterületen kiemelkedő teljesítményt nyújtott, és arról pályamunkák, előadások vagy irodalmi, művészeti és tudományos alkotások formájában számot adott.” Azt, hogy a „klasszikus PSA-érem” mellé mára felnőtt a Pro Arte Aranyérem, amely a művészeti területek kiemelkedően teljesítő hallgatói által nyerhető el, valamint a Junior Pro Scientia Aranyérem a középiskolás korosztály kutatóinak kitüntetése, az OTDT, és Szendrő elnök úr helyzet-felismerését, széles látókörét dicséri.

A hallgatók körében igen nagy tekintélye van az aranyéremnek, az eredményes diákköri tevékenység ma már szinte belépő a tudományos utánpótlás világába. Az Aranyérmet is évről-évre nehezebb elnyerni, hiszen – mint az odaítélő „kis-zsúri” egyik tagja, látom – ma már egy-két (bizonyos tudományterületeken még több) megjelent publikáció, külföldi tanulmányút és természetesen a kiváló tanulmányi előmenetel szükségképpen feltételei a sikeres pályázásnak. De e kiválasztás eredményességét leginkább az jelzi, mi lett abból a mára már több mint 400 aranyérmesből, akik az MTA mindenkori elnökétől és Szendrő Tanár Úrtól ott, az Akadémián átvették kitüntetésüket. Ma már többük az MTA doktora, saját laborral, kutatócsoporttal, akár tanszékkel – itthon vagy külföldön –, sokan PhD-vel ren-

delkező docensek, kortól függően poszt- vagy predoktorok, tanársegédek, a legfiatalabbak jelentős része doktorandusz. Ez a jó kiválasztás legigazabb bizonyítéka.

A hallgatói elismerések mellé az OTDT felsorakoztatta a diákokat segítő oktatók teljesítményének elismerését is: számos jogelőd kitüntetés után született meg a Mestertanár Aranyérem, amelynek plakettjét az Athéni iskola részlete díszíti, és azok a témavezetők, oktatók, kutatók kaphatják meg, akik a tudományos diákköri munkában legalább tíz év óta aktívan, eredményesen vesznek részt. Egész oktatói életművet ismer el az OTDT emlékérmé, amelyet Szendrő Péter javaslatára a Tanács Máriás Antalról, a néhány éve elhunyt közgazdász professzorról nevezett el, és amely kétévencént három jeles tudós tanáregyéniségnek adható.

Szendrő Péter – nem ok nélkül – fontosnak tartja a tudományos diákkörök külső elismertetését is, ezért jó érzékkel a mozgalom mellé tudott állítani jeles politikusokat, államférfiakat is. Kiváló példa e tekintetben Göncz Árpád köztársasági elnök úr, de éppúgy Kosáry Domokos és Glatz Ferenc MTA elnök urak, akik jó szívvel támogatták a diákkörök ügyét. Őket a honoris causa Pro Scientia Aranyéremmel ismerte el az OTDT. Ezen kívül megemlíthetjük még az OTDT Arany Kitűzőjét, amelyet elsősorban a TDK civil támogatóinak adományoz az OTDT – ismét csak Szendrő Péter kifogyhatatlan találékonyságának eredményeként.

Az OTDT sikere tehát Szendrő Péter sikere. Azonban e siker záloga az is, hogy mindig tudta, ki a megfelelő ember ahhoz, hogy a titkárság működjön. Hiába okos ugyanis a fej, ha nincs kéz, amely előkészít, megold, elkötelezett munkával szervez és sikerre vezet. Tanár Úr nagy érdeme, hogy mindig jól választotta meg munkatársait. A hőskorban Csikesz Erzsébet, majd Jánosi Melinda, később hosszú időn keresztül Koósné Török Erzsébet volt az OTDT „keze”, akik jelentős személyes elkötelezettséggel vették ki részüket a közös munkából. Ha ők nem lettek volna, biztos, hogy az OTDT nem tudta volna azt a hihetetlen országos szervezőmunkát véghezvinni, nem válhatott volna szinte támadhatatlanná, ki kezdetlenül a tudományos diákkör (és talán a PSAT sem létezne). Most Baranyainé Réti Gabriellát vette maga mellé, akinek szintén szívügye a tehetséggondozás, és ez hajtja előre, ha kell, a hullámokkal szemben is.

Az OTDT szakmai kapcsolatai folyamatosan bővültek, szélesedtek. Intézményes kapcsolat alakult ki a Kutató Diákok Országos Szövetségével, a Magyar Tudományos Akadémiával, együttműködés a Mindentudás Egyetemével, a Tehetségpártolók Baráti Körének a személyes ismeretségi hálózatot felhasználva történt megalapítása, a már említett WAYS létrehozása az UNESCO égisze alatt, és alapító titkárságának működtetése éveken keresztül, a Magyar Fiataltudós Fórum megteremtésének kísérlete, amellyel a hazai ilyen profilú szervezetek lehető legszélesebb köre kerülhetett egy platformra, és még sorolhatnánk.

Meg kell még említeni Szendrő Péter különleges aktivitását a tudományos közélet szervezése terén. Ő ugyanis nem elégedett meg annyival, hogy létrehozta a Pro Scientia Aranyérmet, hanem annak is szükségét érezte, hogy az aranyérmesek „eliticsapatát” összehozza és egyben is tartsa. E célból alapította Kövér Bandi Bácsival és Patvaros Józseffel a Pro Scientia Alapítványt, majd szorgalmazta és hívta életre 1992-ben a Pro Scientia Aranyérmesek Társaságát, a PSAT-ot. A PSAT valóban Szendrő Tanár Úrnak köszönheti létét, és azt, hogy mára bejegyzett

egyesületként működik, aktív tagjai tudnak, és akarnak tudni egymásról – akár személyesen, a konferenciákon, akár egymás tudományos előmenetelének egy-egy állomásán, akár az iwiwen (lám, ilyen ez a mai világ), ahol saját klubunk van. Kétévenként szervezik meg három szekcióba osztott tudományos előadásokkal a PSAK-ot, a Pro Scientia Aranyérmesek Konferenciáját, hogy ezáltal szakmai nyilvánosságot biztosítsanak a fiatal kutatók új eredményeinek mind szélesebb körben történő bemutatásához, interdiszciplináris eszmecserére adjanak lehetőséget, és kísérő programként közéleti beszélgetéseket szervezzenek a hazai tudományos utánpótlás, az elitképzés és a tudományos kutatás aktuális kérdéseiről.

Tudom, a Te terveid szerint a PSAT-nak komoly érdekvédelmi szereppel rendelkező, mára tudománypolitikai kérdésekben megkerülhetetlen szakmai szervezetté kellene lennie. (Bocsásd meg nekünk, hogy még mindig nem az. De létezik, összetart és a maga módján szervez is. Ez a mai, atomizálódott, individualizálódott, rohanó világban már önmagában érdem és érték.) Sokszor hangoztattad, milyen hiányérzeted van a fiatalabb nemzedék oktatás- és tudománypolitikai részvétele tekintetében, és mennyire szükség volna erre. Ennek érdekében szervezted meg 1998-ban a Professzorok Batthyány Körének és a Pro Scientia Aranyérmesek Társaságának találkozóját, a nemzedékek első párbeszédét a Közgázon. Ahogyan akkor mondtad: az „érett nemzedékhez” tartozó professzoroknak bizony szóra kell bírni, és hasznos olyakor-olykor meghallgatni a következő nemzedékeket is, „hiszen a XXI. század első évtizedeiben Magyarország értelmiségi elitjét a mai tehetséges, és még nem professzor nemzedék fémjelzi majd. Jelenlétük, lehetőségeik és alkotókedvük pedig meghatározó lesz az ország boldogulása szempontjából.” A kis füzetben („Befutás vagy kifutás” volt a címe) megjelent írások és hozzászólások, e találkozói emlékei, a ’90-es évek végének tudományszervezési problémáit (doktori képzés, munkalehetőségek, a tudomány megítélése, társadalmi beágyazottságának rendszerváltás utáni változásai, a szakmai etika hiátusai, stb.) boncolgatják. Folytatása 2000-ben a „Tehetséggondozás 2000” című konferencia volt, amelyre Kecskeméten került sor. Itt úgyszintén a különböző szintű és típusú tehetséggondozási formákról, stratégiákról, a nemzedékek közötti eszmecseréről, és oktatáspolitikánk egyéb bajairól, és ezek orvoslási lehetőségeiről esett szó. Ennek is lett – aktív közreműködésed és az OTDT Titkárság önfeláldozó munkája segítségével – írásos emléke: a „Gondolatok tárháza” című kötet.

Biztos vagyok abban, hogy a Pro Scientia Aranyérmesek Társaságának valamennyi tagja, az összes aranyérmes jó szívvel gondol rád, és köszönt velem együtt születésnapodon. Mert minden aranyérmes azt tiszteli leginkább Benned, amire e néhány sor címében is utaltam: azt, hogy tanár vagy, és e munkán mindig átsüt, hogy mindenekelőtt Ember. Tudjuk, és mondjuk is sokszor, botlásainkat palástolandó: a tanár is ember. De ahhoz, hogy valóban Tanár legyen, igazi emberséggel megáldottnak, empatikusnak és önfeláldozónak kell lennie. Olyannak, amilyenből Te nap mint nap példát adsz nekünk.

Kell lennie olyan erőnek, amely a legmagasabb szinten is képes keresztülvinni, hogy ez az életpálya megfelelő hivatalos elismerést nyerjen. Bízom benne, hogy egyszer nekünk is módunk lesz meghálálni ezt az önzetlen, a tehetséggondozásra feltett életpályát, az irányunkban annyi úton-módon megnyilvánuló támogatást, és – mondhatom nyugodtan – szeretetet. Hiszen Szendrő Tanár Úrnak minden aranyérmese szinte a saját gyermeke. Nagy örömmel veszi a híreket valamennyiünkről, együtt örül a sikereknek, és keres megoldást, ha valakiről azt hallja, hogy az elkallódás fenyegeti. Tehetséget segít, pártol, és ha kell, ment.

Anderle Ádám interjúja Szendrő Péterrel

„A neveddel 1962-ben találkoztam az Agrártudományi Szakmai Bizottság történeti áttekintésében, amikor az OTDK-n, negyedévesként jelentél meg egy társszerzővel közös dolgozattal. Hogyan vezet az út idáig? A középiskola milyen impulzusokat adott? Miért éppen ezt a szakmát, az agrárgépész szakot választottad? Mi történt az egyetemista életedben? Hogyan lettél TDK-s, a negyedik évfolyamig tartó út az egyetemen mit jelent, és a te hallgatói időszakokban – tehát az 1956-ot követő esztendőkből – mit jelentett a TDK az egyetemen?

Azt gondolom, hogy nagyon előlről kell kezdeni. Azon szerencsések közé tartozom, akiknek az iskoláiban mindig is volt egy-egy nagyszerű tanármestere, akihez igazodhattam, ami azért is fontos volt, mert édesapám nagyon korán meghalt, így szeretett édesanyám nevelt fel. Ilyen formán nagyon fogékony voltam arra, ha találtam egy engem is be- és elfogadó tanár példaképet. S nekem nagy szerencsém volt, mert már az általános iskolában kiváló tanáraink voltak, sőt tanítóimra is nagy-nagy szeretettel emlékezhetek. Hatodiktól nyolcadikig osztályfőnök fizikatanárom volt Kmetty György, az 1848-as Kmetty tábornok leszármazottja. Akkor fedeztem fel, hogyan lehet hangszórót csinálni a csengő reduktorból. Ez volt az első „műszaki alkotásom”, bevittem az iskolába, és mindenki a csodájára járt. Pedig csak arról volt szó, hogy a vasmag rezgett...

Melyik városban vagyunk?

Budapesten. Kezdhethetném persze a háború utáni 1945-ös első elemivel is, a Práter utcai iskolában, vagy azt követően a győri bencéseknel, ahonnan elindultam. Egyik sem volt rossz iskola. Az igazi történet azonban ismét Budapesten, az ugyancsak kiváló Sziget utcai általánosban, az ötödik osztályban kezdődött, ahol is a már említett Kmetty Györgyöt tekintem első mentoromnak. Ott folytatódott, hogy mivel édesanyám nevelt, és nem volt valami nagyon sok pénzünk, nem gimnáziumba mentem, hanem a Puskás Tivadar Távközlési Technikumban érettségiztem. Ahol megint csak volt egy példakép tanárom, Mohay Béla, aki Mohayné Katánics Mária, kiváló Kodály-tanítvány férje volt. Mohay Béla magyar–angol–történelem szakos tanár volt az osztályfőnököm. Mi 1957-ben érettségiztünk, tehát 56-os osztály voltunk, és azt tudnod kell, hogy akkor ebből az osztályból az érettségi évében nem igazán vettek fel egyetemre senkit. Később 80 százalékunk egyetemet vagy főiskolát végzett. Engem azért nem vettek fel, mert az indokolás szerint előmenetelem, meg a magatartásom „nem volt megfelelő” a Budapesti Műszaki Egyetemre. Miközben példás magatartásom és kitűnő érettségim volt.

Esetleg valami „származási folt”?

Úgynevezett „nehéz sorsú”, 56-os osztály voltunk. Osztályfőnökünknek is távoznia kellett az iskolából, jöllehet később megbecsült lektorátus-vezetőként ment nyugdíjba a 80-as években, a Budapesti Műszaki Egyetemről. Nekem mérnök volt az édesapám, nem munkás. Bár már akkor is „m” betűt írtam a megfelelő rovatba a mérnök helyett. Ez aztán később

munkássá változott. Elég sok helyre jelentkeztem a kitűnő érettségimmal, végül fellebbezéssel Miskolcra, a gépészkarra vettek fel. Pedig logikus lett volna, hogy villamosmérnök leszek, hiszen a Puskás Tivadar Távközlési Technikum ilyen utat jelölt ki. Hárman voltunk kitűnő tanulók abban az osztályban. Az egyik Csuday András, aki végül is munka mellett tanulva villamosmérnök lett, a másik Púpos László, aki ma sikeres pszichológus tanár, és én, aki fellebbezés után átmenetileg Miskolcra kerültem. Szerencsém volt. Annak ellenére, hogy akkor még nem is tudtam fellebbezést írni. Pedig magyarból elég jó voltam. Tudod, hogy ki írta az én sikeres fellebbezésemet? Gál György, a Pesti Izé című híres vicclap, majd a *Füles* alapító főszerkesztője. Az egyik barátom papája.

Meddig maradtál Miskolcon? Mert az nyilván csak kitérő lett.

Igen, egy féléves kitérő volt. De ismét nagy szerencsével, hiszen megismertem Terplán Zénó professzort, akit ugyancsak mesteremnek tekintek, talán az ő hatása is, hogy ma a Gép-elemek professzora vagyok. Miután elfogyott minden, a nyári munkák során tanulásra összpórolt pénzem, évet halasztottam, és elmentem a Hajógyárba sójátéri technikusnak. Egy fél évet dolgoztam itt. Hajódarukat szereltünk össze. Aztán családi, és főleg anyagi okokból átjöttem Budapestre. Elhagyva a miskolci egyetemet – pedig nem ment rosszul a tanulás – kiváló tanároktól, többek között Terplán, Petrich, Gáspár professzoroktól kellett búcsút vennem.

De miért döntöttél az agrárgépész szak mellett?

Oda sikerült bejutnom. Itt kísértett legkevésbé a múlt, a polgári származás és egyebek...

Egy ilyen hányattatás...

Nem volt hányattatás. Ez egy nagy kaland volt. Különben is, akkor tájt sokunknak ilyen volt az élet.

Nem vetted nagyon a szívedre.

Nem. Semmiképpen. Budapesten, az agráregyetemen, a mezőgazdasági gépészmérnöki karon empatikus közeget találtam, befogadtak és elfogadtak.

Ott is megtaláltad a magad mesterét?

Igen. Azt, akit ma is példaképemnek tartok, Lehoczky László professzort, aki dékánként később helyettesévé, majd még később utódává fogadott. Az intézetigazgatóságot, a tanszékvezetést, a dékánságot, mindent én folytattam, és szomorú szívvel én temettem el őt néhány évvel ezelőtt, amikor tisztességgel viselt hosszú betegség után meghalt. Nagyon szerettem. Hat idegen nyelven beszélt, írt és fordított. A Felvidékről származott. Mérnöki pályáját Csepelen kezdte, ezután lépett a tanári pályára, és meg tudta csinálni azt a bravúrt, hogy kétszer hat évig – közte 12 év telt el – volt a gödöllői gépészkari dékánja. Nekem nagyon fontos az életemben mestereim szeretete és példamutatása. Ezért is nagy öröm számomra, hogy az előttem járó tudósnemzedék két nagy egyénisége, Dimény Imre és Tomcsányi Pál akadémikus professzorokat is mestereimként tisztelhetem, és ők is tanítványuként fogadnak el.

Hogy lett ebből diákkörözés?

Nem ebből lett a diákkörösségem, mert Lehoczky sajátos személyiség volt. Arisztokratikus alkat, aki nem igazán engedte közel magához, de nagyon szerette és tisztelte az embereket. Ő az egyéniségével nevelt. Lehoczky például nem bejött, hanem „megjelent”. Mindig nyakkendőben. Ő volt „a” Főnök.

Abból lett a diákköri vonzódás, hogy már elsőéves korom óta az egyetem mellett a Mezőgazdasági Gépkísérleti Intézetben dolgoztam. A nagyszerű és szerény tudós Bölöni doktornál tanultam a szakmát és a kutatást. Őt ma is mesteremnek tekintem, hiszen a nála 1958-ban választott témám ma is foglalkoztat. Ebből született több TDK-dolgozat, az évfolyam- és diplomatervem, a kandidátusi és az akadémiai doktori értekezésem. Erről szól a mintegy 500 publikációm, 20 könyvem és 11 szabadalmam döntő többsége. És volt akkor a karon egy professzor, akkor még docens, akit Knoll Imrének hívnak. Ma is él és dolgozik, pedig nyolcvanéves elmúlt. Ő volt a kari TDK-elnök. Én, aki végig Népköztársasági Ösztöndíjas voltam, hívására – amiért ma is hálás vagyok – beálltam hozzá inasnak. Természetes közegem lett a tanszék, a Lehoczky-tanszék, ahol ma is dolgozom; 1960-ban, másodéves koromban már ott dolgozhattam, taníthattam.

Mit jelentett az, hogy ott dolgoztál?

Demonstrátor voltam, órát tartottam, diákköröztem és a TDK titkára lettem.

Térjünk vissza az általános iskolai hetedik osztályos első felfedezéshez! Ezek a fajta kísérletek továbbra is megmaradtak? Ilyenek a témáid később is?

Van hasonlatosság, mert például az eddig legjobban fizető találmányom ötlete is a tanszéki mosdó vízfolyásának megfigyeléséből származik. Ez már a 70-es években volt. De tartsunk sort!

Az első TDK-dolgozatom – egy nyolc fős csoporttal együtt készítettük – az ekék erőtani vizsgálatával foglalkozott; a másodikat, amellyel az országos TDK-ra is eljutottunk. Szabó Károly kedves évfolyamtársammal írtuk. A traktorra szerelhető szalmafelszedő konstrukcióval pedig díjat is nyertem, 1960-ban. Igazából engem mindig a mérnöki alkotás érdekelt. Bár kérdezhetsz, hogy miért nem lettem magyar-történelem szakos tanár, hiszen a középiskolában a történelem is roppantul izgatott, és szépirodalmi, újságírói munkáimmal sem kellett szégyenkeznem.

Az érettségim ugyanis a következő történt. Tudnod kell, hogy ez szakmai érettségi képesítő vizsga volt, 1957-ben. Ott mondta az osztályfőnököm az eredményhirdetéskor – akkor már Buttykay István, valamikori sárospataki diák, aki ugyancsak kiváló magyar-történelem angol tanár volt, Mohayt váltotta, akit addigra már „eltávolítottak” az iskolából – az elnöknek, amikor kiosztotta a kitűnő bizonyítványt: ha nem veszik föl a Műegyetemre Szendrőt, akkor bizonyára történelemtanár lesz belőle. Ugyanis, hogy bár szakmai tantárgyakból is végig jó voltam, igazából én magyar dolgozatokat szerettem írni, és a történelmet, kiváltképp pedig a görögöket kifejezetten imádtam. A középiskolában ezért a technikától, a színeszeten át a jogig minden érdekelt.

De az utolsó, 1962-ben országos díjnyertes tudományos diákköri dolgozat elől már meg lehetőszen eltávolodott.

Igen, ennek „A hárommenetes gabona-betakarítás gazdaságossága” vagy valami hasonló volt a címe.

Ez közgazdász téma volt, vagy mennyi volt ebben a gépészet?

Nálunk a kombájn elterjedésével a búzát egy menetben takarítják be. De korábban a németek ezt nem így csinálták, hanem az első menetben levágták a gabonát, egy másik géppel felszecskázták, kicsépeltek, majd harmadik menetben a majorban szétválogatták és szárítás-tárolás céljából a padlásra juttatták. Ez volt a „hárommenetes” betakarítás.

Ez nekem nagyon tetszett, mert itt a közbenső gép éppen a szecskázó. Ugyanis az egész szakmai életem a szecskázásról, a terményaprításról, annak modellezéséről és energetikájáról szól. Mint mondtam, elsős koromtól minden nyáron ilyen kísérletekben vettem részt.

Azért érdekes az, amit mondasz, mert alapvetően városi gyerek vagy, mégis a falu és az agrárszakma felé fordultál.

Igen. De ez azért gépészet a javából. Ma is gépszerkeztant tanítok.

Közben KISZ-tag és vezető is lettél.

Nos, ez egy hosszú történet, amelynek a lényege az, hogy én mindig nyüzsgöttem valahol a közéletben. Már úttörőként is én voltam a tábor-, majd a csapattanácselnök, bár ezt ma nem illik elmondani.

Nekem a KISZ-munkám – ha úgy teszik – a TDK volt. És mint „újságíró”, én voltam az egyetemi újság egyik szerkesztője. Tehát maradt az egyetemen is valami a humán elkötelezettségből. Fiatal tanársegéd koromban talán azért is lettem egyik motorja az egyetemen az amúgy elég bárgyú, de igen jó szándékú kezdeményezésnek: a József Attila olvasómozgalomnak, így tehát azt lehet mondani, hogy négy pályán futott az egyetemista életem, és ma már tudom, ez alakított olyan „felnőtté”, amilyen ma is vagyok. Egyrészt a népköztársasági ösztöndíjért már akkor is sokat kellett tanulni. Nekem ez nagyon fontos volt, mert abból éltem. Meg hát presztízs okokból is, mindig jó tanuló voltam, és nem nagyon viseltem el, ha valamiből nincsen ötösöm. Ebből „épült fel” a kiegészítő diploma, meg a szaktudásom. Másrészt nyaranta a kutatásban, gépkísérleteken dolgoztam. Ebből lett a zsebpénzem, a TDK, no meg az egész életem át tartó tudományos érdeklődés. Harmadrészt a mezőgép tanszéken másodévtől demonstrátor voltam, és már taníthattam is. Ezért lettem tanár és tehetségpártoló. Végül a kari TDK-titkárból és diákújságíróból lettem elkötelezett közéleti ember.

Mit jelentett akkor a te karodon a TDK, amikor te titkár, illetve elnök voltál és ráláttál az egész TDK-ra? Létszám, érdeklődés, témák?

Nézd, azt hiszem, hogy a lényeg az elmúlt ötven évben alig változott. Azt lehet mondani, hogy mindig volt egy százas évfolyamon tíz-tizenöt olyan gyerek, aki többet akart az előírt

kötelezőnél. Ez azért is érdekes, mert rendszerváltás ide, rendszerváltás oda, mi azért sem találkozunk ellenérzésekkel a TDK-t illetően, mert akkor is, ma is minden valamit akaró egyetemista vagy TDK-s volt, vagy az akart lenni. És ez a mozgalom mindig is a mester-tanítvány érték és teljesítmény alapú együttműködésén, vagyis igazán maradandó, szilárd alapokon nyugodott. A magyar tudományos, gazdasági és politikai elit jelentős része Berecztől Orbánig valamikor, valahol diákkörös, vagy szakkollégista volt. Akár Fodor Gáborral, akár Demszky Gáborral beszélék, egyaránt büszkén mesélik, hogy milyen TDK-sok voltak. Ez volt a kitörési pont, és valahol innen is indult a magyar rendszerváltás.

Egyszer meséltél nekem az 1972-es OTDK-ról, amit te szerveztél.

Az volt a X. Országos Tudományos Diákköri Konferencia. Két szekciónak, az agrárnak és a társadalomtudományinak is otthont adott Gödöllő. Én voltam az egyik fő szervezője, ma azt mondanánk: ügyvezető elnök, ugyanis még nem minden szekciónak létezett szakkbizottsága. Akkor még a közgazdaság és a társadalomtudomány egy szekcióként működött. A rendezvényt is úgy hívták: „marxizmus-leninizmus és társadalomtudományi konferencia”.

S épp a téma miatt, a gödöllői konferenciára rászállt a BM, a III/III. Féltették a rendszert. Mi volt az oka?

A filozófia, a szociológia, a közgazdaságtan, a politikatudomány, a jogtudomány dolgai-ban érdekes, tilalmas dolgok hangzottak el. De hát ez egy olyan TDK volt, ahol például Pozsgay Imre is bírálóbizottsági elnök volt, talán éppen a szociológia alszekcióban.

Ez valamilyen utóöngése volt a 68-as diákmozgalmaknak?

Nem hiszem, de tény az, hogy a későbbi rendszerváltó erők fiatal magyar értelmisége ott mutatkozott be talán első ízben legális országos fórumon. Akkor én már visszajöttem első féléves franciaországi tanulmányutamról, ahol végigéltem a francia diáktüntetések utóregéseit, de akkor, 1972-ben még nemigen véltem felfedezni hasonlóságot. Az viszont bizonyos, hogy ez egy nagyon fontos rendezvény volt az új magyar „felvilágosodás” folyamatában, így az sem véletlen, hogy az agrárszekciót, akkor egyáltalán nem szokásos módon maga a miniszter, Dimény Imre nyitotta meg, aki ma, túl a 80. esztendején, akadémikus professzorként is aktív vezető személyisége a TDK-nak. Visszatérve a társadalomtudományra: főként a filozófiai és a közgazdaságtudományi alszekcióban nagyon komoly kritikai hangnemet ütöttek meg a fiatalok a létező szocializmussal kapcsolatban. Ezek a srácok nem nagyon félték semmitől, és tényleg nagyon okosak voltak. Ők voltak aztán később a motorjai a diákszemélyeknek és a közgazdasági reformprogramoknak.

Mielőtt nagyon előreszaladnánk, még visszatérnék 1963-hoz, amikor hivatalosan is oktató lettél. Átnézve a TDK-iratokat, az a tapasztalatom, hogy talán az agrár egyetemek voltak a legszervezettebb társaság. Jól összefogtak az egyetemek, főiskolák, sőt, ha nem tévedek, van egy időszak, amikor felsőfokú technikumok is – néha onnan is jöttek diákkörösök. Ez abból származott, hogy ti más minisztériumhoz tartoztatok, amely jobban törődött a dolgaitokkal? Vagy ott erősebb volt a szakmai-emberi kohézió? Vagy a szövetkezetesítés és a mezőgazdasági nagyüzemek lehettek nagy hatással, és perspektívát adtak a fiatal agrárszakembereknek?

Mindezeknek együtt volt közük ehhez. Igazából az a helyzet, hogy az agrár-felsőoktatás, amely tudományterületi szempontból tulajdonképpen mesterséges képződmény, mert a gépészmérnökségtől, az erdészeten keresztül, az állatorvossáig minden ide tartozott. közös gyökerei, hagyományai, céljai és fejlődéstörténete miatt nagyon összetartó volt, és a sok „zavaró” hatás ellenére talán még ma is az. Ugyanakkor szerencséjére egy szaktárca, az FM felügyelte. Viszonylag kicsi és áttekinthető világ volt, 16–20 karral, 6–8 intézménnyel.

És volt néhány vezető személyiség, szakpolitikus, tudós, tanár, akik a TDK-t nagyon szerették. Egyikőjükről, aki hosszú elkötelezett és tevékeny élet után ez évben távozott közülünk, külön is szeretnék most megemlékezni. Mások helyett is teszem, akik ezt rohanó világunkban elmulasztották. Szabó Gyuláról van szó, aki velem egy tanszéken volt tanársegéd. Fiatalon került a minisztériumba, ahol nyugdíjazásáig szolgálta az agrár-felsőoktatást, és egészen a főosztályvezetőségig vitte. Én tőle vettem át az agrár szakmai bizottsági elnökséget, amikor docens lettem, a 70-es évek második felében. Ez Sopronban történt, egy agrár OTDK-n. És attól kezdve én voltam az „agrár TDK” megszemélyesítője az ezredfordulóig, amikor rektori megbízásom kapcsán, megtartva az OTDT elnöki feladatot, az Agrártudományi Szakmai Bizottság vezetését átadtam Pénzes Béla barátomnak.

De hogyan lett egy agráros oktatóból országos TDK-elnök?

Mint mondtam: voltam kari felelős hallgatói titkárként, majd kari elnök tanársegédként és adjunktusként. Vagyis nem előzmény nélkül, hiszen szép lassan hozzám nőtt a TDK az egyetemen, később – miután megszerveztem a X. országos konferenciát az ágazatban, és lassan, sikeres agrár szakmai bizottsági elnökként – országosan is. Aztán a 80-as évek első felében elkezdődött az Oktatási Minisztérium irányította diákköri konferenciák válsága. Akkor Nagy Imre, akkori KISZ KB titkár kezdeményezésére Csikai Gyula debreceni atomfizikus professzor, akkori OM miniszterhelyettes az OTDK szegedi megnyitóján tünnepélyesen bejelentette az OTDT átalakítását és megerősítési szándékát. Ez 1986-ban történt. Ekkor lettem országos elnök, és Csikesz Erzsébet a titkár. Vele, és a Párizs György vezette Tudományszervezési Intézettel, valamint a KISZ KB támogatásával kezdtük az új, önálló életet.

A KISZ és a diákkörök kapcsolata attól is függött, hogy a KISZ a minisztériummal milyen viszonyban volt. Az iratokból egy rivalizálás tűnik elő, ami azt is jelentette, hogy a KISZ szerette volna magához vonni az OTDK-t, ami egy időben – a 70-es években – sikerült is. Amiről te beszélés, az már más helyzet. A KISZ lehet, hogy támogatta az OTDT-t, de a te elnökséged már annak a jele, hogy a diákköri mozgalom önálló, autonóm lett, tehát a függetlenségét 1985-re jórészt megtalálta. Vagyis a KISZ nem tudta magának alávetni, nem tudta befolyásolni. Legfeljebb hagyta, vagy kicsit védte. Védte a minisztérium bürokratikus részétől, amennyiben ezt kellett.

Ez így van. A KISZ ebben az időszakban sokkal többet tett, mint az OM.

Tehát te úgy látod – én nem látom, a kutatás alapján nem tapintható ki –, hogy a 80-as évek első felében a KISZ jobban ráhangolódott a diákkörök segítésére a korábbiakhoz képest?

Nézd, az egyetemeken és a főiskolákon – kivéve a politikai aspektusú fakultásokat és szakkollégiumokat – a politika igazából nem érdekelte a hallgatói elitet, a tudományos te-

vékenység, amelyhez a TDK keretét adott, viszont igen. Azt hiszem, a KISZ ezt felismerte. A TDK ekkor nagyon sokat köszönhetett a KISZ-nek. A KISZ akkor már progresszív vezetése ugyanis rájött, hogy a tudással felvértezett, mindig véleményt formáló TDK-s, illetve TDK-ban felnőtt fiatal értelmiség lehet a legjobb partnere az egyre inkább megcsontosodott Kádár-rendszer megújításában, ami – ma már tudjuk – valójában hozzájárult a rendszer-váltás előkészítéséhez.

Az agrárdiákkörök ügyét tanulmányozva látom, hogy ez az önképzőkori jelleg az agrár felsőoktatásban a 18. századtól már ott van Keszthelyen. Tehát nálatok voltak bizonyos hagyományai a tehetséggondozásnak.

A tanári hagyományokkal együtt ez is szerepet játszott máig is tartó TDK-sikereinkben. Mi szervezettebbek is voltunk mindig. Rendszerezsek voltak az ülések, a mindenkori agrár-minisztériumot is be tudtam vonni a konferenciák szervezésébe, a munkatársak és a vezetők is mindig támogattak. Valamennyi agrárminiszter fontosnak tartotta a támogatásunkat – így van ez a mai napig is. Tehát az elmúlt több, mint fél évszázadban országos agrár TDK-ügyben kétévenként mindig minden rendben ment, anélkül is, hogy lett volna Országos Tudományos Diákköri Tanács, az OTDT.

Beszéljük meg az OTDT megszületését! Mennyiben voltál ennek formálója? Mert hát te vagy az első igazi elnök, hiszen korábban mindig ELTE-rektor elnökölt, kvázi hivatalból.

Emlékeim szerint Eörsi Gyula és Fülöp József ELTE-rektorok voltak az első kinevezett elnökök. Jó volt velük agrár elnökként együtt dolgozni, de számukra a TDK főleg protokolláris, és csak a sokadik feladat volt.

Azt hiszem, az előzőekből kideríthetően volt már valamilyen „nevem”, meg azután több nem agráros országos konferenciát is szerveztem az előző húsz évben.

Milyen más dimenziót jelentett az országos elnökség? Elnökséged jövőre, 2006-ban lesz éppen 20 éves. Ez már komoly periódus. E húsz év alatt a vezetésed alatt erősödött meg és vált kitorolhatatlenné a magyar tudomány fejlődéstörténetéből a diákköri mozgalom.

Tulajdonképpen ezt tekintem valódi életművemnek.

Mi a mérleged erről a 20 évről?

A mérleg személyes életemben is nagyon pozitív, hiszen csaknem fél évszázados tanári életpályám ezen húsz esztendejében már nemcsak gépészmérnök nemzedékek sok-sok engem mestereként elfogadó fiataljainak életpályáját egyengethettem, hanem hivatástól függetlenül, módomban van segíteni a tehetségek kibontakoztatását is. Nekem óriási szerencsém van abban is, hogy olyan munkatársakat találtam az OTDT Titkárságára, akik alkotó módon kiteljesítve saját hivatásukat szolgálják a magyar tudományosság folyamatos megújítását, Magyarország jövőjét. Nagyszerű emberek, Koósné Török Erzsébet, Jánosi Melinda és Réti Gabriella, korábban pedig, a kezdetekben, Csikesz Erzsébet.

Amikor elnökségedről kerestem korabeli iratokat, felfigyeltem arra, hogy már 85-ben ott van az egyik beszédedben ez a fogalom, hogy tehetséggondozás. Tehát te nagyon tudatosan léptél ebbe az elnökségbe. Ezt a fogalmat akkor még kevesen használták. Mióta van benned ez a tudatosság, az, hogy a TDK-mozgalomnak a tehetséggondozás fontos terepe kell legyen? Ami ma vezetői filozófiád, tanári magatartásod hitvallásának központi fogalma.

Engem sohasem a szakma önmagában érdekelt, hanem az is, hogyan lehet segíteni a tehetséges fiataloknak bármikor és bárhol, legyenek 10 vagy 30 évesek, tanulatlanok vagy doktorátussal rendelkezők. Álljon itt egy példaként a legfrissebb „ügyem”. Valaki kiugrott előttem egy elhagyott parti telek kerítésén Balatonkenesén, mert csövezett s menekült. Jobb sorsra érdemes fiatalembernek látszott. Szóba elegyedtünk. Kiderült, nehéz életű, gyökeretlen, kallódó, lakástalan, alkalmi munkákból élő fiú. Az apját nem is ismerte. Borzasztó körülményekről mesélt, de igencsak figyelemreméltó kulturáltsággal és összeszedettséggel. A beszélgetést követően néhány nap alatt a történet odáig jutott, hogy őstől már lesz otthona és munkája egy pestvidéki középiskola kollégiumában, és 23 évesen nekiláthat az érettséginek, azután ki tudja...

Van másik nyári példám is. Aki néhány évtizede felszolgálta nekem a síófoki SZOT üdülőben az ebédet, ma már sikeres kandidátus-kutató. Rábeszéltem, tanuljon, mert láttam rajta az értelmet, megéreztem a tehetségét, hogy tudna tanulni. Nekem ez a mániám, amelynek középpontjában azért mindenképpen a TDK országos irányítása áll.

Ez misszionárius hajlamra vall.

Igen, de ez a hajlam nálam igen sokszor intézményesül is. Ebből a tudományos diákköri mozgalom a legfontosabb, de nem egyedüli, mert te azt biztosan nem tudod, hogy én a SZET-nek is voltam az igazgatója, aztán az agrárágazati FEB-et is hosszú ideig vezettem. Ma pedig a Tehetségpártolók Baráti Körének tevékenységét szervezem. Az emberekkel való foglalkozás az igazi, ami engem érdekel.

De mikortól? Mert ez egy filozofikus alapállás. 1985-ben már erről beszélsz, de nyilván nem akkor született benned a gondolat.

Amióta az eszemet tudom, tanítottam. A középiskolában általános iskolásokat, egyetemistaként középiskolásokat és alsóbb éveseket, így elsősorban tanár vagyok, és csak ezután kutató, s oktatástudomány-szervező. Mert diákként már azt láttam, hogy ez nagyszerű hivatás. És én is ilyen, a foglalkozásukat hivatásként megélő tanárookra találtam.

Mindig az a kérdés, hogy mit jelent a tehetséggondozás. Kit kell gondozni? Nagyon egyszerű ez, és most már félévszázados tapasztalattal meg tudom fogalmazni, bár sokáig nem tudtam. Akinek a képességei a lehetőségeitől távol esnek, azt kell segíteni. És az ambíciót, ha nincs, fel kell ébreszteni! Ha nagy a szakadék, vagy nagy a távolság, azt kell leküzdeni, segítem. A képességet a lehetőséggel egyensúlyba kell hozni. Ez a tehetség mellett elkötelezett tanár elemi kötelessége. Az egyetemen ennek fő eszköze a TDK, amely mindig is egy tehetséges hallgatói rétegre. 8–15 százalékra korlátozódik, amely azonban, ha jók a mesterek, fokozatosan bővíthető. Csak meg kell teremteni a mesterek elismerésének módját, és a tudományos műhelymunka feltételeit.

Most értem csak meg, miért is született meg a Mestertanár cím.

Igen. De a legeredményesebb tudományos diákkörösöknek 1987-ben alapított Pro Scientia Aranyérem nagy ötletére is nagyon büszke vagyok. A minap védte egy PSA érmes volt diákom a PhD-értekezését 100 százalékosra. Amikor az életrajzát ismertette a bizottság titkára, és szólt a doktorjelölt Pro Scientia Aranyérméről, öröm volt látnom, hogy csillan fel egyaránt a gödöllői professzor, a műegyetemen tevékenykedő akadémiai doktor és a szegedi egyetemi rektor bizottsági tagok tekintete. Tudják, hogy miről van szó. Szóval idáig eljutni, az óriási dolog. De hozzáteszem, hogy így van ez ma már Berlintől Washingtonig.

Ám időről-időre ezt a csodát valamilyen rosszul értelmezett reform keretében meg kívánják kérdőjelezni. Tulajdonképpen erről szól a mi küzdelmünk, de hála istennek, sokan vannak szövetségeseink, akik segítenek továbbvinni a lángot a változó politikai kurzusokon át.

Amikor rólad, mint az OTDT elnökéről gondolkodom, és erről a 20 évről, akkor olyanfajta mérlegre jutok, hogy az elnökséged jelentősége az, hogy a diákköri mozgalom önmozgását, autonómiáját meg tudad tartani. Sőt, tekintélye dinamikusan növekedett is egy nehéz helyzetben, miközben, ami korábban nem volt, ki kellett alakítani egy olyan infrastruktúrát, szilárd, kemény alapot, ami ezt az autonómiát nem sérti, hanem segíti. Logisztikai alapként szolgál a gazdasági, belső szervezeti kérdéseknél, kapcsolatrendszerekben, az intézményekkel, minisztériumokkal, az Akadémiával. A felsőoktatási törvénybe betenni például azt a bizonyos TDK-passzust, ami egy ezreléket adott a tudományos diákkörök országos irányítására. Mindez tudatos elnöki programként, mandátumként fogalmazódott meg benned, vagy a kényszer szüli meg esetről esetre e tetteket: hogy ezeket a feladatokat föl kell vállalni, hogy a mozgalom stabilitása ne kerüljön veszélybe?

Azt gondolom, hogy ezt az egész ügyet, mint egy falióra ingáját, az élet lendíti ide-oda, miközben a mutatók könyörtelenül haladnak előre. Az én dolgom segítőimmal időről időre felemelni a súlyokat, hogy azok ismét gravitációs erőre kapva tovább húzzák a rendszert, működtessék az ingával vezérelt szerkezetet, vagyis, hogy a folyamatosság és az előrehaladás ne szenvedjen semmi késedelmet. *Szövetségesek keresésében pedig addig szabad elmenni, ameddig nem kell feladni elveinket.* Az állandó harcban mindig vannak jó szövetségesek. Szervezők, témavezetők, mestertanárok, intézményvezetők egész sora, a Honoris Causa Pro Scientia Aranyérmesek, a PSAT, vagyis a Pro Scientia Aranyérmesek Társasága, az MTA számos tagja, elnökei és tisztségviselői. Valamennyi oktatási és szakminiszter, nem kevésbé köztársasági elnökeink. A TDK nem az oktatásügy belügye. Szponzorok ezrei segítenek, kiváltképpen a MATÁV és az OTP Bank Rt. Fáy András Alapítványa, valamint a Glatz Ferenc által létrehozott Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány. Végül, de nem utolsó sorban elismeréssel és köszönettel szólok nagyszerű fegyvertársaimról, az oktatás tárcáéval illetékességén túl is elkötelezett államtitkáraitól: Csikai Gyuláról, Manherz Károlyról, Biszterszky Elemérről, Dinya Lászlóról, Gál András Leventéről, Kiss Ádámról és Mang Béláról. De hát szövetségeseimről szól ez a kis interjú kötet is. Az, hogy az OTDT most így fennáll, ebben életek, családok, barátok és hitek vannak együtt. És nagy történetek. Egymásra való figyelem és nemcsak a munkában. És sokan, az OTDT elnöksége, a Tanács tagjai, a szakbizottságok és elnökeik, lelkes tanárok az egyetemeken és főiskolákon, volt és jelen diákjaik serege segít. Ez mozgalom és talán egy vallás, meghitt vallás. A szeretet és a tehetség szeretetének hite és hitvallása. És személyesen nekem is mekkora gyönyörűség,

milyen nagy boldogság látni és megélni tehetséges diákok százainak, ezreinek, sőt eddigi 45 éves tanári tudomány-menedzseri pályám alatt talán tízezeinek is sikereit, szívet melengető ragaszkodását.

A politikát említetted. Ha a rendszerváltás előtti évtizedeket nézzük, látjuk a politika szándékát, hogy valami módon kihasználja, alávesse, fölhasználja a tudományos diákköri mozgalmat, annak autonómiáját a maga céljaira.

Milyen a helyzet 1989-től a rendszerváltás után, milyen a politika és a diákköri mozgalom viszonya? Az egyes kormányok hogyan viszonyultak a diákkörökhöz? Emlékszem, Andrásfalvynak miniszterként egész furcsa mondatai voltak. Voltak konfliktusok is az első években, amikor az embernek szinte az a benyomása, hogy sokan nem lettek volna nagyon szomorúak, ha megszűnik a diákkör, amelyet szovjet másolásnak láttak. Ezért kellett a nagy harc, úgy látom, 1990–92 tájékán. A politika hogyan viszonyult a diákkörökhöz?

A politika leginkább saját magához viszonyul, ezt tudnod kell, és minden, ami felhasználható ehhez a viszonyuláshoz, azt fel is használja. Andrásfalvy nekem igen jó barátom és nagyon sokat szerepelünk ma is együtt. Nem ővele volt a baj, hanem egyik „jósándékú”, de felkészületlen tanácsadójával, aki azt gondolta, hogy mindent el kell takarítani, ami korábban volt, mert hogy ezek rossz dolgok. Ez persze nem igaz, amit aztán hosszú munkával sikerült is bebizonyítani. Én azt gondolom, hogy a politikának nincs olyan szereplője, akit ne lehetne meggyőzni, bár időnként valaki mindig meg akarta a maga ízlésére – remélem csak múlt időben kell mondanom – reformálni, „egyesületé”, meg „jogi személlyé” tenni a TDK-t. De én négy évtized tapasztalatából már tudom, hogy bármilyen „jogi reform” csak tönkre tenné a tudományos diákköröket. Hiszen minket a kor követelményeinek megfelelően mindig változó, értékkezlő és teremtő változatlansággal gyönyörködött. A diákkör és az OTDT mindig megmaradt, mert minden hibájával együtt is jól működik. És hovatovább odajutottunk, hogy ha valaki egy adatot akar az iskolateremtésről, az elit képzésről, minket emleget. A tudományos diákköri munka a hazai tudományos és társadalmi közéletben, de nemzetközi méretekben is ismert és elismert lett.

Sokszor fölvetődött az elmúlt 6–8 év beszélgetéseiben, hogy az egyetemek és a felsőoktatás tömegesedése hogyan hat a tudományos diákköri mozgalomra. Neked erről markáns a véleményed, amit szeretném, ha most kifejtenél. Ha jól emlékszem, ezt úgy fogalmaztad meg, hogy akárhányszorosra is nő a felsőoktatási hallgatói létszám, a kiemelkedő tehetségek száma alig növekszik. Mit is jelent ez pontosan?

Azt, hogy míg korábban az érettségizők 8–10 százalékát vettük fel az egyetemekre, főiskolákra, ami persze nem volt jó, a 40 százalék beiskolázásával nemhogy ötszörösére, de még kétszörösére sem nőtt a kiváló tanulók száma. Talán azért van ez így, mert a legjobbak már korábban is bejutottak. A probléma ma inkább az, hogy a tanárnak a hatalmas hallgató-tömeg tanítása közben nincs ereje, figyelme a tehetségekre. És bizony az egy fő hallgatóra jutó személyi és tárgyi állami gondoskodás, és ebből adódóan a felsőoktatás minősége is hosszú ideje mélyrepülésben van.

A diákköri munka az új rendszerben új értelmet is kapott: a doktori képzés megalapozásaként, előzményeként, egyfajta ajánlólevélként is szolgál.

Igen, ha valaki doktoranduszt akar magának, akkor kénytelen TDK vezető tanár is lenni, és ha valaki sikeres doktorandusz akar lenni, azt hallgató korában, a TDK-ban kell meg-alapoznia. Igen, így van. Ám a problémákat is látni kell.

Az idei OTDK-n mind a 16 szekció konferenciáján jelen voltam. Látni lehetett, hogy nagyon tehetséges, kemény mag, nagyszerű 4000 diák vett részt ezeken. Döntő többségében kiválóak voltak. Csak azt ne higgyük, hogy ez döntő részben a felsőoktatás intézmények munkájának az eredménye. Ez annak az eredménye, hogy a fiatalok között sokan vannak nagyon tehetségesek, saját maguktól. Ha megkérdezed őket, hogy mennyi támogatást kaptak, kiderül, hogy sokkal kevesebbet, mint kellett volna. Több a szerencsésük – a kiváló befogadó műhely és mester –, mint a szükségelt tervszerűség. Én úgy látom, van elit, de a TDK-n kívül még nincs szervezett felsőoktatási elitképzés Magyarországon. Ha megnézed ezeket a fiatalokat, mindig van egy mentoruk otthon a családban, ismeretségi körben, vagy a volt középiskolájukban... És utána van egy mestertük is a felsőoktatásban. De igazából ez még nem a felsőoktatás dicsősége, ez még a magyar szürkeállomány továbbélési reflexe.

Pesszímista vagy?

Nem, csak látom, hogy rohanó „sikerorientált” világunkban ez a dolog még nem igazán érdekli az oktatáspolitikát. A tehetséggondozás ugyanis nem látványos, nagyon sok oda-adást kíván.

Bologna-folyamat. Sokfajta félelem és remény fűződik hozzá – de inkább csak kételyek –, hogy mi várható a kétfokozatú képzés bevezetésekor a tudományos diákkörök esetében.

A TDK-mozgalom sokat nyerhet ezzel, megteremtheti a többlépcsős oktatásban a tehetség-gondozás kontinuitását. Hiszen, ha az alapképzés időszakában egyfajta TDK-előkép-zéssel megtaláljuk az utat a tehetségekhez, a dolgozatok készítése kapcsán megnyílhat az út a legjobbak részére a mesterdiplomák, majd a doktori fokozatok felé. De ezt jogszabályi keretekkel segíteni is kell. Ám, amikor arról szólnak – és de gyakran tesszük –, hogy az új felsőoktatási képzés feleljen meg az európai standardnak, akkor én azt mondom, szólnak még arról is, hogy tartsa meg a magyar felsőoktatás értékes hagyományait. Mert az a véleményem – ebben én „maradi” vagyok –, hogy a magyar felsőoktatásnak vannak olyan hagyományos értékei, amelyekből nem szabad engedni. Persze szerintem idetartozna jó középiskolai hagyományaink védelme is. Mert, ha mi csak olyanok leszünk, mint az európai vagy a világstandard, nem leszünk érdekesek a világ számára, de ami még nagyobb baj, gyökerek és identitás nélkül még a magunk számára sem.

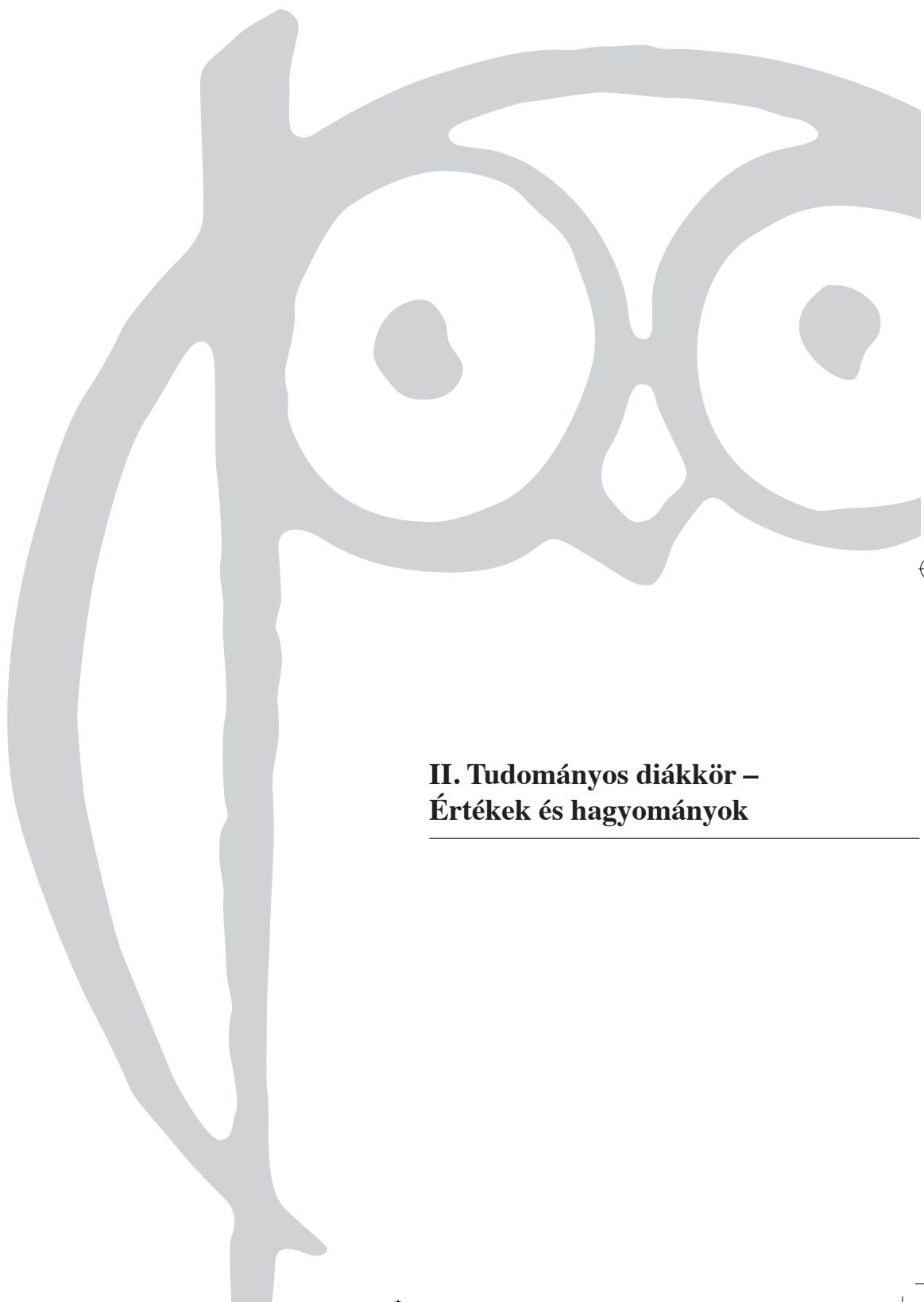
Mindegyik beszélgetésnek és ennek a kötetnek is az a lényege, amit te hangsúlyoztál elő-ször és állandóan, és most is valójában erről szól mindaz, amit mondtál: hogy a magyar tudományos diákköri mozgalom olyan hungarikum, amely folyamatosan nagy figyelmet és támogatást érdemel. Én a mondataidban egyfajta pesszimizmust érzek, éppen abból követ-kezően, hogy a tanárok teherbíró képessége, vagy figyelme csökkenhet a tehetségek iránt. Ha nem történnek pozitív változások, megvan egy rossz forgatókönyv megvalósulásának lehetősége is.

Persze, aggodás van bennem, és időről időre nem is alaptalanul. De azért alapvetően optimista vagyok, és az idő engem igazol! Nem is lehetek más, hiszen tehetséges fiatalokkal, a jövővel foglalkozom. Szerencsére és hála istennek, van egyfajta önmegújulási készség a magyar felsőoktatásban! Sok minden szükséges a sikeres felsőoktatáshoz, de leginkább minden azon dől el, hogy kik a professzorai. Csak a jó professzori kar húzhatja az oktatókat és a hallgatóságot az emberség és az igényesség, az elkötelezett értelmiségi szolgálat irányába. Semmiféle törvény, semmiféle kredit vagy Bologna-folyamat ezt az igényességet helyettesíteni nem tudja. Tehát, ha a professzori kar jó, amire folyamatosan törekedni kell, akkor elitképzés is lesz Magyarországon. Ha nem, felsőoktatásunk menthetetlenül sodródik a bűnös közepszer felé.

Természetesen fontos eredménye a fejlődő magyar társadalomnak, hogy csaknem négyszázezen tanulnak a felsőoktatásban, és százezer diplomát adunk ki évente. De ebből az a néhány száz, vagy ezer, amely a legjobbaké lesz, jelenti igazán Magyarország szellemi tőkáját. Ezt sokan nem hiszik el, pedig így van. Ezért a minőségi magyar felsőoktatás, és ennek egyik erős motorja, a TDK, nemzetstratégiai kérdés és nem üzleti, munkaerő-piaci megfontolások tárgya! Itt nincs piac. Csak és kizárólag Magyarország ez ügyet is értő szellemi elitjének kell eldöntenie, hogy melyek az igazán fontos képzési területek, és hogy a legjobbak képzésére mennyit és hogyan kell ráfordítani. Magyarországnak nincs jobb újratermelő energiaforrása a mezőgazdaságon kívül, mint a szürkeállomány. Ennek gondozása, új és újabb nemzedékek megsegítése a felnőtt társadalom folyamatos kötelessége. Tessék kérem végre megérteni, hogy bár a tudás sokba kerül, a tudatlanságból akkora kár keletkezik, amely egyszerűen megfizethetetlen.”

Forrás: Anderle Ádám – Koósné Török Erzsébet (szerk.): A tehetségről. Beszélgetések a tudományos diákkörökről. Országos Tudományos Diákköri Tanács, 2006. pp. 157–170.

II. Tudományos diákkör – Értékek és hagyományok

Ritoók Zsigmond előadása

Ritoók Zsigmond akadémikus, egyetemi tanár beszéde az Országos Tudományos Diákköri Tanács XXV. Országos Tudományos Diákköri Konferencia alkalmából tartott nyilvános ülésén hangzott el, 2001. október 9-én a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében, melyet „A diaktudományos tevékenység helyzete és távlatai” témakörben tartott az OTDT.

„Elnök Úr, Tisztelt Hallgatóság!

Két kérdést szeretnék kiemelni abból, amit elnök úr elmondott, és azt – harmadik pontul – egy kicsit tovább szőni. Az egyik a diákkör, mint önképzőkör kérdése, amit elnök úr többször említett. A múlt század közepén, amikor a gimnáziumi rendszert – a szó modern értelmében vett gimnáziumi rendszert – kialakították, akkor a gimnázium ritka dolog volt. Képviselők küzdöttek azért, hogy az ő kerületükben egy gimnázium legyen. Aztán egyre több lett belőlük, gimnáziumot végezni hétköznapi dolog lett. Ezekben az iskolákban létrejöttek az önképzőkörök. Mert ahogyan a gimnázium terjedt és általánossá vált, úgy felmerült az az igény, hogy a gimnázium keretén belül valami többletet adjanak azoknak, akik valamilyen irányban érdeklődtek, legyen az irodalom vagy természettudomány, vagy bármi más. Ez tehát, hogy úgy mondjam, szerves fejlődésképpen jött létre.

Az egyetem az kétféle nagy típusba osztható be. Az egyik a Humboldt által elgondolt egyetem, ahol a professzorok friss kutatásaikról számolnak be. A másik a francia típusú egyetem, ahol egy bizonyos ismeretanyagot közölnek, amit mindenkinek el kell sajátítania, és ami a tudomány szak általános ismereteit tartalmazza. Ezt vette át Nagy Péter, ezt vette át a szovjet rendszer, és aztán ezt adta át nekünk – persze az idők folyamán kissé megkopva.

Nem véletlen, hogy a diákkörök az '50-es évek elején indultak el, amikor ez a rendszer honosodott meg, amikor volt egy olyan általános ismeretanyag, amit mindenkinek el kell sajátítani, és ami mellé kellett valami többlet.

Ma, amikor egyre több és több egyetem van mindenféle városban, az egyetemen tömegek tanulnak, akkor egy kicsit megismétlődik a gimnáziumi fejlődés sorsa: szükség van arra, amit a gimnáziumban önképzőkörnek neveztek. Szükség van arra, hogy az olyan diákok, akik az általánosan kötelező ismeretanyagon túl is akarnak valamit csinálni, akiknek szennvedélye az, hogy egy bizonyos kérdéssel foglalkozzanak, azok számára keretet biztosítsunk. Ez a tudományos diákköröknek a feladata. Nem csak a diákkör résztvevői részére, hanem a tanárok részére is. Mert hogyha a diákkörben olyanok vannak, akik többet akarnak tudni, többet akarnak a tudományban elérni – nem a karrierben –, mint amit általában mindenki megkap, akkor kellene olyan tanárok, akik ezt a többletet adják nekik. Vagyis a tanárok

soha nem állhatnak meg egy bizonyos ismereti szinten, évről évre mindig ugyanazt elmondva, hanem kell, hogy őket is izgassa, izgalomban tartsa a tudomány fejlődése, és ehhez az izgalomban tartáshoz az izgatószeret éppen a diákok, a diákköri diákok, a diákköri tagok adják meg. Ez tehát egyik biztosítéka annak, hogy az egyetemi oktatás az eltömegesedéssel nem kell, hogy szükségképpen ellaposodjon vagy elszürküljön, hanem ebben a nemes izgalomban kell, hogy legyen. Ez az egyik kérdés, amit szeretnék megemlíteni.

A másik kérdés az sajátosan a humán jellegű diákkörökre vonatkozik, tehát az irodalom, a nyelvészet, a történelem, a szociológia, a filozófia kérdéskörébe tartozik. A természettudományokkal szemben, ahol a dolgok kísérletileg, tapasztalatilag igazolhatók, mert ismételhetők, és ismétlődők, a humán tudományok olyasmikkel foglalkoznak, amik egyszeri jelenségek. A Hamletet nem lehet még egyszer megírni, illetve ha megírja valaki, az egy másik Hamlet lesz. A Hamlet az egyszeri. S aki ezzel foglalkozik, az egy egyszeri jelenséggel foglalkozik. Ennek következtében sosem lehet kísérletileg, tapasztalatilag bebizonyítani, hogy neki igaza van, hogy az az értelmezés, amit ő ad, az a jó értelmezés, mert másképpen nem is lehet ezt érteni. Ez ugyanakkor nem jelentheti azt, hogy akármit lehet mondani: így is lehet, meg úgyis lehet. Minden tudományszaknak megvannak a maga módszerei, ahogy bizonyít – nem szeretem ezt a szót használni, mert ez inkább a természettudományokra áll –, ahogy meggyőző arról, hogy valami igaz. Ahogy felvonultatja a maga érvrendszerét a meggyőzés szempontjából. És lehet egy dologról többféleképpen is beszélni. A Hamletet többféleképpen lehet értelmezni, az Iliászt többféleképpen lehet értelmezni. A tudományos diákkörökben ezek az értelmezések ütköznek.

A diákköröknek nem csak az a feladata, hogy megtanítsák azt a szakmai pluszt, amit a közönséges órákon nem lehet elmondani, hanem az is, hogy megtanítsanak vitatkozni. Arra hogy talán a másiknak is van igaza. Hogy talán a másik téved, de azért van, lehet benne valami. Mert a vitákban ritkán szoktuk egymást úgy meggyőzni, hogy az egyik azt mondja, leteszem a fegyvert, teljesen igazad van. De mindig marad valami, hogy hátha azért mégis... Azt is figyelembe kell venni, amit a másik mond. Ez mindig fontos, főként olyan időkben, amikor az emberek a másikban sokszor nem ellenfelet, hanem ellenséget látnak. Aki mást mond, mint amit ők, az okvetlenül erkölcsileg és mindenféleképpen alacsonyabb rendű.

Nagy feladat, hogy azt megtanítsuk a diákkörben, hogy hogyan lehet emberien vitatkozni. Szenvedélyesen vitatkozni. Mindent bedobva vitatkozni. És ugyanakkor a másikat mégis vitapartnernek, embernek elfogadni. Olyan valakinek elfogadni, akit minden vita mellett mégis szeretünk. Akivel összetartozunk, egy körbe tarozunk bele. És azon az egy körön belül vitatkozunk. Én azt hiszem, a diákkörnek sok egyéb mellett ez a tanulsága, ez a lehetősége is megvan.”

* * *

Ezek a szavak évekkel ezelőtt, 2001-ben hangzottak el. Hadd fűzzek most hozzájuk valamit, amihez hasonlót egyszer már elmondtam, de amit most is fontosnak tartok elmondani. Én igazában, mint egyetemi oktató „hivatalból” kerültem a diákköri munkába, de ezután nem tudtam tőle szabadulni. Nem valami különös utasítás kötött ide, hanem az a légkör,

mely azokat, akik ebben a munkában részt vettek, összekötötte, s az a magatartás, melyet a munka összefogója, irányítója, a diákköri munka elnöke, Szendrő Péter professzor úr sugározott. Ha ennek lényegét egyetlen szóban kellene összefoglalnom, ezt mondanám: szeretet. A munka szeretete, a munkatársak szeretete, az ügy szeretete. Hogy a diákköri munka olyan fontossá, törvényben is elismerten fontossá vált, mint amilyenné vált, az ő sugárzó, derűs, mindent átfogó szeretetének volt köszönhető. Ő látta meg a munka jelentőségének lényegét („önképzőkör”), ő küzdött szívósan a diákköri munka elismertetéséért, de mindez csak azért lehetett eredményes, mert mögötte az ő emberi magatartása állott. Hetvenedik születésnapján ezt köszönjük meg neki, s kívánjuk, tartsa meg derűs emberszeretetét továbbra is, hogy a neki is, nekünk is oly kedves diákköri munka ezután is virágozzék a magyar művelődés javára.

Ritoók Zsigmond

Mang Béla előadása

Előszó

Szendrő Péter professzor úr közvetlenül sosem tanított, de oktatói pályájával kapcsolatos felfogása, felsőoktatásban szerzett tapasztalatainak átadása, végigkísérte oktatói, egyetemi vezetői, majd az Oktatási Minisztériumban köztisztviselőként végzett munkámat. Az OTDT elnökeként értékaó személyiségként tisztelem; a minőséget adó, a tudomány műveléséhez nélkülözhetetlen alázatot őrző egyénisége generációk alkotó értelmiséggé válását segítette, pályaválasztásuk és tudományterületük művelése területén.

A következő, 2003-ban elhangzott előadásom felidézésével tisztelgek Professzor úr születésnapján és akkori gondolataimmal csatlakozom az Ő igen nagyívű életpályája során elért eredményekhez. Kívánok további szakmai sikereket! Vegye körül olyan szakmai környezetet, amelyet azok alkotnak, akik az általa megalapozott tudományos diákkörökben nőttek fel és szereztek tapasztalatokat.

Isten éltesse Professzor Úr!

Tisztelettel:

Mang Béla

„Elnök Úr, Főtitkár Úr, kedves kollégák, professzor hölgyek és urak, kedves hallgatók!

Valami oka van annak, hogy amikor az embert az OTDT vagy az OTDK bármelyik fóruma meghívja, akkor nehezen tud ellenállni, még akkor is, ha nagyon sok más elfoglaltsága hasonló kötelezettségeket jelent. Mindig keresem magamban, hogy ennek mi az oka. Nyilván az ember – ha lélekben egyetemi ember – nem tud más lenni, mint egyetemi oktató. Visszagondolok azokra a fórumokra, amelyekre megtiszteltek azzal, hogy meghívtak, és ahol a konferenciák keretében – például a Kaposvárott szervezett Agrártudományi Szekció esetében – módomból volt részt venni a tagozati üléseken, díjakat kiosztani, és szembenézni azokkal a hallgatókkal, akik vállalva a tudományos diákköri munkával járó többletet, eredményt értek el és ennek az eredménynek láthatóan örültek. Nekem máig is lelkiismeret-furdalásom van ezen díjátadások után, mert nem tudom pontosan, hogy azok a karrierök, amelyek a szemekben ott láthatók egy ilyen díjkiosztón, vagy azok az előadások, azok a megnyilvánulások, amelyek színvonala igen nagyra értékelhető, hogyan folytathatódnak,

mit tudunk ígérni az intézményben, a felsőoktatásban a későbbi karrier sikeres folytatása érdekében. Ez a kérdés mindig kérdés marad, nagyon nehéz rá válaszolni.

Én szeretném kicsit megkerülni az előadásban jelzett témát. Úgy gondolom, hogy napjainkban – ahogy Főtitkár Úr is jelezte – a felsőoktatásban, az oktatási rendszerben olyan átalakulások vannak napirenden, amelyek egy ilyen fórumon mindenképpen elmondandók, nemcsak azért, hogy információt cseréljünk, hanem őszintén kíváncsi vagyok – a későbbiekben is, más fórumokon és kötetlen alkalmakkor is – az Önök véleményére, mert azt tartom, hogy a felsőoktatásban a szféra egyetértése, támogatása nélkül érdemben reformot végigvinni nem lehet.

A szeptember az évnyitók időszaka, s én magam 16 évnyitón vettem részt. Csaknem hetven felsőoktatási intézményben nyílt meg a tanév és 105 ezer hallgatót fogadtunk a magyar felsőoktatásban. Nagyrészt – 52%-ban – állami támogatottak, a többiek költségtérítéssel vesznek részt a képzésben. A 105 ezer hallgató mellett mindenütt elmondtam egy másik fontos adatot, itt is megteszem: 107 ezer elsős gyermek kezdte meg tanulmányait Magyarországon az általános iskolákban. Ki-ki vonja le a következtetést a következő időszak folyamatairól e két adatból. A felsőoktatásban 381 ezer index van és 53 ezer oktató, dolgozó. Ily módon a magyar gazdaság, társadalom egyik legnagyobb szférájával állunk szemben, s ennek a rendszernek az átállításáról van szó napjainkban.

Azt tapasztaljuk – remélem, egyetértenek –, hogy a mai beiskolázási rendszerben a felsőoktatásba jó stratégiával be lehet jutni. Ma már a figyelmet inkább arra kell fordítanunk, hogy a karrierek, a későbbi elhelyezkedés hogyan alakul. Hogyan alakul azoknak, akik a versenyszférában képzelik el a jövőjüket; akik tanítóként, oktatóként a közszférában képzelik el a jövőjüket; és hogyan alakul azoknak, akik kutatóként, tudósként képzelik el a jövőjüket. Erre kiemelten figyelniünk kell, mert az előbb említett számokból ma már következik, hogy az elhelyezkedés nem egyszerű. Bár a média időnként jobban ijesztget minket, mint ahogy a tények ezt visszaigazolják.

A hallgatók ma több hónapot töltenek azzal, hogy igényüknek, lehetőségüknek megfelelő munkahelyet találjanak maguknak. Nincs nagy baj ebben a vonatkozásban, de bizonyos szakmákban láthatóan túlképzés van. Bár én szeretem a túlképzés szót használni, de oda kell figyelniünk, hogy a létszámok, a végzés, a munkaerőpiac, a különböző szférák diplomások iránti igénye hogyan alakul. Ha egy országban diplomás munkanélküliségről kell beszélni, abban az országban ebből sok minden más is következhet. Nem akarom, hogy erről kelljen beszélni. Legyen stratégiánk, legyenek jó becsléseink, és lássuk jól a világot e tekintetben.

A magyar felsőoktatás részben a kényszerek, részben a saját – én azt gondolom innovatív – készsége folytán állandó megújulásban van. Törvényei négy-öt évenként szétfeszítik a kereteket, és az európai csatlakozásból ebben az évben is különböző feladatok, kihívások következnek. Önök értesültek róla, hogy egy jó héttel ezelőtt Miniszter Úrral aláírtuk azt a dokumentumot Berlinben, amely egy egységes felsőoktatási térségben való részvételünk 2010-ig lévő feladatait tartalmazza. Ez a dokumentum nem formalitás, az aláíró 39 ország egyetértett azokban az elvekben, amelyek egy egységes felsőoktatási térségben követendők. Tisztában vagyunk azzal – jómagam mindenképpen –, hogy egy ilyen csatlakozási folyamatban mindazt az értéket, amelyet a tudomány, a képzés, a felsőoktatás – akár hagyo-

mányaiban, akár szellemi potenciáljában, akár nemzeti sajátosságaiban – hordoz, fokozottan meg kell becsülni, ezeket az értékeket minden csatlakozásnál előtérbe kell helyezni.

De a csatlakozás alkalmazkodásból is áll. Mi egy európai felsőoktatási térségben egy új oktatási struktúrában fogunk oktatni, és tanulni. Ez az oktatási struktúra egy lineáris két-ciklusú rendszert jelent. Ennek értelmében több munkaerő-piaci kimenettel, jobb igazodással, különféle hallgatói igényeknek megfelelő tanulási pályákkal rendelkezhetünk, amely elsősorban a diplomák versenyképességét kell, hogy szolgálja. Itt megállnék egy pillanatra, mert ezt a versenyképességet mindenki másképpen olvassa. A versenyképesség jelenti a magyar diplomás végzett hallgató eligazodását, értékét a világban, de jelenti azt is, hogy a magyar felsőoktatás – és ez már nem hallgatóhoz kapcsolódó – hogyan állja meg a helyét egy európai versenyben, egy felsőoktatási térségben. Hányan fognak érdeklődni magyar képzésben való részvételre, vagy ezzel szemben hányan döntenek úgy az oktatótársak közül, hogy kint folytatják munkájukat; a hallgatók közül – és ez a jobbik eset –, hogy nagyobb részt kint tanulnak tovább, majd visszajönnek, diplomát szereznek, átjárják Európát, vagy a világot.

Én azt gondolom, hogy a 2005-ös dátum nagyon feszes. 2005-re áttérni egy új képzési struktúrára nagyon nehéz, az csak a szakmák, a szakcsoportok, a tudományterületek egyetértésével, közreműködésével lehetséges. A tárcánál ezért kétirányú munka folyik. Az egyik, amely a szakmákra építve az új képzési struktúrákat próbálja bemutatni. Ezzel kapcsolatosan tájékoztatom Önöket, hogy készen állunk kísérletek indítására, meghirdetésére, és készen állunk arra, hogy az intézményekben az átalakítási munkát legalábbis megértessük és legalábbis elkezdjük.

A tárcánál folyó munka másik nyomvonala a törvényi keretek kijelölése, amely egy új felsőoktatási törvényben részben a képzési struktúrát, részben pedig a finanszírozási törvényi kereteket kívánja rögzíteni. Ebben a rendszerben jelen lesz továbbra is – és ezt szeretném hangsúlyozni – a tömegképzési jelleg, és jelen lesz továbbra is a minőségi jelleg. Ne kívánják tőlem, hogy egyik vagy másik mellett letegyem a voksot. Az elsőnek kihívásai vannak: felzárkóztató programok, hallgatókkal való másfajta gondoskodás tekintetében. Az idén 72 ponttal lehetett bejutni a magyar felsőoktatásba – hadd mondjam egy kicsit oldottabban, hogy ez az „álmohatár”, amit egy középiskolai hármasteljesítménnyel lehet elérni, sokaknak nem teljesült. Tehát ma olyan színvonalbeli változással találkozunk a tömegesedésből adódóan, amit kezelni kell tudni a felsőoktatásban. De ennél még fontosabb, hogy a minőséget meg tudjuk fogalmazni, és azoknak a hallgatóknak, akik arra alkalmasak, és akiknek a diplomájától, végzettségétől egy egész társadalom előrehaladását reméljük, programot tudunk adni a képzésük során.

Mit nyújt a felsőoktatás ez utóbbi vonatkozásában? Ebben a reformfolyamatban összekapcsolódik a képzés átalakítása, az egyetemi működési rendszer változtatásával. Sokak szerint ez nem időszerű. Én úgy gondolom, hogy aki ismeri az egyetemi belső életet, és tisztában van azzal, hogy milyen hatékonysággal használjuk erőforrásainkat, milyen állapotban vannak ingatlanjaink, műszereink, laboratóriumaink, milyen elvárások vannak velünk szemben, az tudja, hogy nem teljes mértékben hatékony ez a rendszer. 40 milliárdos egyetemi rendszereket sokan ma profi menedzsment híján vezetnek, amiből természetesen hosszú évek óta nem volt probléma, de egy versenyre kihegyezett világban erre a kérdésre figyelmet kell

fordítani. Az akadémiai szférát, professzor urakat, hölgyeket azzal kell terhelni, ami a legjobb lelkiismeretünk szerint nekik való: a képzés, az oktatás, a tudományos képzés, a tudományos kutatás. A működtetéssel kapcsolatban más típusú irányítást javasunk. Ez a reform egy következő pillére, és a harmadik, hogy ezt olyan társasági, olyan gazdálkodási rendszerben tegyük meg, ami ebben a környezetben ma már elvárható. Valószínűleg fennmarad az egyetemek központi költségvetési státusza – egy oldottabb gazdálkodással, de nem titkolom, hogy vita folyik egy más típusú működtetéssel kapcsolatban is, ahol a fenntartói feladatokat közhasznú társaság oldaná meg, és tenné hatékonyabbá mind a képzés feltételeinek megteremtését, mind pedig a tőke bevonását, amely időszerű lesz a következő időszakban.

Nem akarok egyik vagy másik mellett érvelni. Azért van a vita, hogy ebből kikristályosodjon valami. A reform finanszírozási elemeiről nem szólnék, mert kiforratlannak érzem ahhoz, hogy tájékoztatást adjak róla. A tárca szándéka, hogy ezeket a folyamatokat a törvényi kereteken belül mindenképpen szabályozni kívánja, és ebben a folyamatban külön hangsúlyt szeretnénk adni a minőségnek. A minőség fogalma pedig természetesen elvezet a mai fórumhoz.

Amikor a konferencián szembenézek a hallgatókkal és a patronáló, vagy szervező oktatókkal, akkor elcsodálkozom rajta, hogy erre a tevékenységre többletpénzt több tíz éven keresztül sem az intézmény, sem a kormányzat jelentős részben nem fordított. Azt hiszem, hogy ami van, az nem nevezhető nagyságrendnek. Érdekes tehát a motiváció. Mi motiválja a hallgatót a többletre, mi motiválja az oktatót arra, hogy többletidőben, többlet-energiával azt a nagyon fontos dolgot működtessék az intézményben, amiről én azt vallom, hogy egyetem az egyetemen: ahol oktató és a hallgató együtt alkot. Ez szerintem az egyetem, a felsőoktatás legfontosabb értéke, amit nem szabad feloldani új formák bevezetésével, nem szabad feladni egy személytelen távoktatási rendszer teljes bevezetésével. Ezt meg kell tartani, hiszen ismeretre ma mindenhol szert lehet tenni, az Internettől kezdve a médiáig, de a tudást ebből a párosból lehet igazán megszerezni.

Mit adnak tehát az intézmények a minőségi munkához? Elsőként az oktatót, aki – én azt gondolom, hogy ma természetes adottság – ilyen munkákat vállal. De ne vegyék természetesnek. Nagyon sok oktatótársunk állások halmozásával próbálja az életét élni, és ez azt jelenti, hogy bár sok helyen jelenik meg színvonalas előadásával, oktatásával, de a hallgatóval való kapcsolata, az egyéb foglalkozás – ami a teremben itt most felértékelődőben van – nem az ő sajátja. Szükségesnek tartom felhívni a figyelmet erre a folyamatra. De azt, hogy a magyar felsőoktatásban az oktatók szerepe, teljesítménye hogyan alakul, nem vagyok hivatott értékelni. Idő sincsen rá, bár én úgy gondolom, hogy ennek az oktatógárdának a színvonala, elkötelezettsége ma a legjobb, és az első számú feltétel a minőségi munka biztosításához. A másik feltétel, amit nem tagadhatunk, hogy ehhez a munkához ma már az infrastruktúra hozzátartozik. A mai tudományos teljesítményekhez a legkorszerűbb informatikai háttér, korszerű infrastruktúra kapcsolódik.

Örömmel veszem azt – kellemes feladat –, hogy az utóbbi időben szinte minden héten új épületeket, laboratóriumokat adhatunk át. Ennél sokkal fontosabb azonban, hogy ezek mögött oktatói közösségek pályázatait, teljesítményeit állnak – önzetlen teljesítményei és pályázatait. És fontos az, amit én megtapasztalok – és most hadd osszam meg önökkel –, hogy az az oktató, aki ma egy megújult terembe lép be, ahol a XXI. századi technikához

jut hozzá, más lélekkel áll a katedrára, más az ambíciója, más a kisugárzása, mint akinek a hagyományos eszközökkel, szerényebb körülmények között kell a kísérleteit bemutatnia, előadását alátámasztania. Tudom, hogy nem ez érték mérője, de higgyék el, nagyon fontos szempont. Az is fontos szempont – és nem haszontalan –, hogy minden intézményben, sok helyen a kollégiumokban is, hozzá lehet férni a számítástechnika, informatika ma már alapnak gondolt infrastruktúrájához. Azt remélem, hogy a tárcának ez a nagyon intenzív nyitása az informatika területén egy-két éven belül teljes körű ellátást biztosít majd a felsőoktatásnak. A 2,6 milliárdos eszközpályázatnál három intézmény már jelezte, hogy a továbbiakban nem kér eszközt. Tehát már eljutottunk oda, hogy telítettségéről beszélhetünk néhány helyen. Természetesen az infrastruktúra területén ugyanilyen fontosak a könyvtári és egyéb fejlesztések is.

Kedves Kollégák, bár az integrált intézmények működésében nagyon sok tapasztalatot szereztünk, egy dologgal azonban mindenképpen adós maradt az integráció: nagyon sok helyen nem sugározza azt az integrált lehetőséget, amelyben több tudományterület együttes megjelenése párhuzamos képzéseket, új tudományterület kiépülését tenné lehetővé. A karok sajnos rövid távú érdekeik miatt bezárkóznak, az együttműködésnek nagyon-nagyon sok nehézségét tapasztalom. A könyvtár és nagyon sok infrastruktúra-fejlesztési program az, amely ezeket a pillanatnyi helyzeteket feloldhatja, hiszen ha integrált intézményben integrált rendszerek állnak rendelkezésre, akkor a kollégák soha nem zárkóznak el egymástól.

Mi szól még a tudományos és a minőségi munka feltételei mellett? Elsősorban azok a lehetőségek, amelyek ösztöndíjak formájában az előbb itt is említésre kerültek. Az Oktatási Minisztérium gondozásában számtalan ilyen lehetőség van, én erre nem térnék ki. Nagyon jól esik, hogy ezeket kiírhatjuk, és nagyon jól esik az is, hogy a posztdoktori programunkban el tudjuk indítani az első pályázatokat; hallgatókat, végzeteket, doktorokat tudunk fogadni, kutatásra, tudományos munka végzésére. Én úgy érzem, hogy ezek az ösztöndíjak, utazási lehetőségek a külföldi partnerekkel való együttműködések szabad mozgást adnak a hallgatóknak, és ha a magyar felsőoktatás vezetése el tudja azt érni, hogy a hallgatók finanszírozásában a külföldi lét is finanszírozható legyen – nyilván csak korlátozott formában –, akkor ezek a programok jól fognak működni.

Én azt remélem, hogy ezek mellett a formák mellett mindenképpen olyan értékelések és intézményi értékelések vannak a rendszereinkben, amelyek a minőségi munkát előtérbe fogják helyezni, és azok az oktatók kapnak hangot, nagyobb megbecsülést, akik vállalják, hogy a hallgatókkal többletben foglalkozzanak, őket a tudományos pályára elirányítsák. Örömmel vesszük azt, ha ezt kitüntetések, elismerések formájában a nyilvánosság is megismeri.

Van azonban egy nehézség, és ezt nem szabad tagadni: évente emelkedik az átlagéletkor az oktatók esetén, s ez azt jelenti, hogy a mobilitás nem a kívánatos irányú ebben a rendszerben. Én alkatomnál fogva – és miután olyan egyetemről jövök, amely 270 éves múlttal zsigereiben becsüli a múltat – becsülöm azokat, akik viszik az intézményt, de azt gondolom, hogy meg kell változtatnunk bizonyos szokásokat – a megbecsülés fenntartása és hangsúlyozása mellett –, és a rendszerben tudnunk kell fogadni az eredményes fiatalokat, kutatókat. Tehát egyfajta mobilitás-gyorsításra mindenképpen szükség lesz. Nagyon szeretném, ha erre nem rövidlátó pénzügyi kényszerek készítenék az intézményeket, hanem tudatos intézményi politika része lenne a fiatalok fogadása, társoktatóként való működtetése, tanszéki

befogadása, külföldi tanulmányútjának menedzselése (esetleg őt helyettesítendő ez alatt az idő alatt). Az eddigiiek mind-mind olyan elemek, amelyeknek törvényi formát kell kapniuk, de ennél fontosabb, hogy az oktatói, egyetemi közösségek ezeket jól érzékeljék.

Befejezésül szeretnék még egy gondolatkört ide emelni, ez pedig a felsőoktatási intézmények környezetének jelentős megváltozása, amelyet a következő időszakban remélünk. Eljött az az idő, amikor a tudásigényes munkahelyek fejlesztése során a munkaerőpiacon jelenlévő foglalkoztatók kutatásai igényesebb munkát hoznak Magyarországra, és ilyet igényelnek egyetemeinktől, főiskoláinktól is. Elindult az a tudáscentrum program, amely intézményi infrastruktúrában ilyen típusú szervezeteket integrálna. Ha az Innovációs Alap – amely most parlamenti tárgyalás előtt van – jelentős anyagi hányaddal és a versenyszféra szereplőinek bekapcsolásával segít minket, akkor óriási lehetőség folytatódik, amelyben innovatív környezet alakulhat ki a felsőoktatás számára. Ezek teljesítményalapú fejlesztések, ahol a kutatásnak alkalmazási kimenetelei is lesznek. Bízom abban, hogy ezen a téren jelentős forrásnövekedés lesz a következőkben. Sikerként könyvelhetjük el, hogy a hallgatóink foglalkoztatása minimálbér nélkül, adómentes és járulékmentes lesz. Tehát: a kutatóknak, projektgazdáknak jó lehetőségként érdemes lesz hallgatókat foglalkoztatni, és éppen ezek lesznek azok a szférák, ahol a tudományos munka hasznosítása és gyakorlati értelme is bemutatható. A pénzügyi kedvezmények, változások a tudáscentrum-működtetésre egyaránt vonatkozni fognak. Reméljük, hogy a gazdasági ösztönzés felkelti a kedvét azoknak, akik tőkével rendelkeznek, és részt tudnak venni különböző modellek működtetésével ebben a programban.

Befejezésül szeretnék nagyon jó, eredményes munkát kívánni annak a közösségnek, amelyet az OTDT Magyarországon összefog. Azt gondolom, hogy a fórumokon beszélni kell ezekről a változásokról, amelyeknek csíráiról említést tettem. Oda kell figyelniük, hogy valóban a tehetségek, az elit kutatók, leendő tudósok, leendő akadémikusok – ahogy Főtitkár Úr mondta – megfelelő indíttatást kapjanak. Ennek prioritása lesz a mindenkorai felsőoktatási reformban, mert a felsőoktatás előrehaladása csak a minőséggel, csak a teljesítménnyel képzelhető el.

Jó munkát kívánok ennek a fórumnak is, és ígérem azt, hogy a tárca részéről azok a pótlólagos, másodlagos elosztású források, amelyek segíthetnek a rendezvényekben, a munkák finanszírozásában, el fognak jutni az érintettekhez. Az elmúlt év jó példát mutatott arra, hogy ez mindig a tisztségviselőkkel, Elnök Úrral való rendszeres egyeztetéssel történik. Kívánok mindenkinek szakmai sikereket! A felsőoktatási tanévben mindig azt szoktam mondani, hogy eredményes boldog újévet kívánok! Ez még talán október első hetében is így van. Legyen sikeres a tanévünk, s ebben a felsőoktatás leginkább saját teljesítményére, eddigi tapasztalataira számíthat.

Köszönöm, hogy meghallgattak.”

Mang Béla felsőoktatási helyettes államtitkár beszéde „Az egyetemi és főiskolai tudományos diákköri tevékenység intézményi feltételeinek javítása” címmel az OTDT nyilvános tanácsülésén hangzott el 2003. szeptember 30-án a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében.

Pénzes Béla:

Az országos TDK konferenciák és az Agrártudományi Szakmai Bizottság 2000 után

A felsőoktatásban a 90-es évek végétől jelentősen megnövekedett hallgatói létszám egyúttal a diákkörös hallgatók számát is megnövelte. A diákköri munka a minőségi oktatás értékmérőjévé vált. Az országos konferenciákon bemutatott dolgozatok száma növekedett, vele együtt megnövekedett a Szakmai Bizottság felelőssége a tudományos színvonal megőrzésében. Ennek legjobb, már hosszú ideje bevált módszere, hogy a teljesítmények elbírálását a tudományterület kiválóságaira bízuk, és ezen nem változtattunk. A teljesség igénye nélkül kívánjuk megemlíteni azoknak a nevét, akik mindig vállalták a zsűri elnöki vagy a zsűritag feladatát: Balázs Sándor, Dimény Imre, Farkas József, Heszky László, Horn Péter, Horváth József, Mészáros János, Sáringer Gyula, Schmidt János, Stefanovics Pál akadémikusok, dr. Janik József, dr. Csete László, dr. Iváncsics János, dr. Fekete András, dr. Szabó Ferenc, dr. Papp János, dr. Glits Márton, dr. Hoschke Ágoston, dr. Kuroli Géza, dr. Szarukán István, dr. Izsáki Zoltán, dr. Pupos Tibor egyetemi tanárok.

Az Agrártudományi Szakmai Bizottság munkáját, az országos konferenciák szervezését, a tehetséggondozást támogató pályázatok bírálatát az utóbbi évtizedben nagyban segítette az OTDT korábbi titkára, Koósné Török Erzsébet által kezdeményezett és kialakított diákköri adatbázis létrehozása. Már az adatbázis kialakításának kezdetén a XXV. OTDK lebonyolításában nagy segítségünkre volt a nevezések befogadásában. Ma már nehezen képzelhető el nélküle a tehetséggondozás országos rendezvényeinek korrekt megszervezése. A kezdet kezdetén mindnyájunknak tanulni kellett a látszólag több adminisztrációt és a vele járó fegyelmet, de mára a korábbi beruházásunk ezen a területen kamatostól megtérült.

Arra a kérdésre, hogy melyik országos konferencia volt a legjobb az elmúlt években nem igazán adható válasz. Összességében valamennyi konferencia tartalmában tudományos, légkörét tekintve kollegiális és egyben baráti volt. Az elvégzett munka, a tehetség megbecsülése, a pozitív együttgondolkodás igénye jellemezte a konferenciákat. A Szakmai Bizottság zsűri elnökökkel kibővített értékelő ülésein elhangzottak, legyenek azok bírálatok, vagy elismerések, hasznosak és egyben megfontolandók voltak a tehetséggondozás elkötelezettjei számára.

Változó világunkban mindnyájunk számára kellene a fogózkodók, a helyes irányt kijelölő gondolatok. Ez különösen így van, ha valaki diák, és különösen, ha ambiciózus és tehetséges. Számomra az utóbbi négy országos konferencia, amelynek szervezésében a Szakmai Bizottság elnökeként részt vettem, legemlékezetesebb útmutatója a Tessedik Sámuel Főiskolán rendezett XXVII. OTDK Agrártudományi Szekció megnyitóján hangzott el. A színhely az Evangélikus Ótemplom, békességet és nyugalmat sugárzó templombelső, dr. Szendrő Péter OTDT elnök sokak számára emlékezetes, optimizmust, hitet, emberi tar-

tást sugárzó köszöntő beszéde, a művészi orgonamuzsika külsőségében és szellemiségében is megadta a konferencia alaphangulatát és gondolati tartalmát.

Napjainkban az Agrártudományi Szakmai Bizottság önmagában is több, egyre inkább differenciálódó tudományterületének képviselőjét foglalja magába. Az agrártudomány ma már a molekuláris szinttől kiindulva a növénytermesztés, állattenyésztés, biotechnológia, genetika, kertészet, állategészségügy, növényegészségügy, élelmiszertermelés, természetvédelem, agrárgazdaságtan változatos területeit öleli fel, így a bizottság munkája témát, módszertant, hagyományt tekintve sokszínű és összetett.

Elsőként felmerül a kérdés: Hogyan lehet a sokszínű pályázatokat érdemben elbírálni, a sokféle eredményt tudományos igénnyel összevetni, az intézményi eltérő lehetőségekből adódó különbségek hatását a diákok eredményeiről lefejtetni, a hallgató valódi tehetségét értékelni és elismerni. Hát nem könnyű.

Szerencsére elmondhatom, hogy személyesen is megtapasztalhattam a szakmai bizottságok szerveződésének kezdeti korszakát. Szendrő Péter elnök úr irányításával, az FVM oktatási osztályának hathatós támogatásával az akkori bizottság feladata hasonló volt, mint ma: helyzetelemzés, és a konferenciák előkészítése, megrendezése. Élénken emlékszem a nyolcvanas évek elején létrejött Szakmai Bizottság összetételére, és nem tehetem meg, hogy visszatekintésemben ne említsem az Állatorvos-tudományi Egyetem neves parazitológus professzorának Varga Istvánnak a nevét. Már akkor szakmájának tudósa, a tehetséggondozás mestere volt, akire mindnyájan felnéztünk. Szerénységével, mértékadó véleményével, kollegiális szellemiségével követendő stílust teremtett, példát mutatott a bizottságban. A szakmai bizottsági tagok közül többen ekkor kezdtük, és vállaltuk fel a tehetséggondozás ügyét. Az akkori intézményi TDK elnökök közül Dér Ferenc, Gulyás László, Juhász Lajos, Víg Péter, Krász Ádám, majd a később csatlakozó Pék Lajos, Veresegyházi Tamás, Sótornyai Péter, Nádasy Miklós, Takácsné Hájos Mária, Rezessyné Szabó Judit, Sütő Zoltán meghatározó egyéniségei voltak még a közelmúlt konferenciáit előkészítő Agrártudományi Szakmai Bizottságnak is.

Jó, ha a szakmai bizottság, olyan személyekből verbuválódik, akik több szállal is kötődnek a kutatáshoz, oktatáshoz, akik diákkörösként maguk is átélték a siker élményét, megtapasztalták a méltánytalanság keserűségét és érznek erőt ahhoz, hogy a tehetséggondozás ügyét az intézményi pillanatnyi érdeken felülemelkedve, hathatósan támogassák. Amikor a Szakmai Bizottságban a bíráló bizottságok jelölésénél az intézmény képviselője önmérsékletet gyakorol, akkor tudomásul veszi, hogy másik intézmény is méltó szakmai képviselővel rendelkezik, példát mutat a jelenlévő diáknak. Voltak viták régen is, ma is a bizottságban. A vitákat főleg az újonnan érkezők kezdeményezték a jobbítás szándékával. Minden oktatási intézménynek van egy értékrendje, szerencsére a Szakmai Bizottságunknak is. Az értékrendünk közös, nehéz változtatni rajta. Megértő türelemmel fogadjuk az új tagok mindent átalakítani szándékozó igyekezetét, de a döntés felelőssége a Bizottságé, ezért csak megfontoltan haladhatunk.

Az országos konferencia szervezését felvállaló intézmények sokat vállaltak, sokszor erőn felül vállaltak feladatokat, sőt anyagi terheket is, de ez nem jogosít fel arra senkit, hogy akár szándékán kívül is, a túlzott tenni akarás hevéületében saját intézményének módsze-

reit egyetemlegesen érvényesítse. A Szakmai Bizottság felelős az országos konferencia lebonyolítása során a szakmaiságért, a tudományosságért, a nevezések és a teljesítmények etikus megítéléséért. Tudom, valamennyi szakmai bizottság erre törekszik és törekvésében segítségül hívja a szakma kiválóságait. Mi is ezt tesszük. A bíráló bizottságokba kérjük a szakma képviselői közül azokat, akikről tudjuk, hogy tudományos teljesítményük elismert, hogy több évtizede elkötelezettjei a tehetséggondozásnak, és hitelességük megkérdőjelezhetetlen. Legyenek tudós akadémikusok, vagy kitűnő pedagógusok. Szerencsére a Szakmai Bizottság bővelkedik tudós támogatókban, akikre mindig számíthatunk.

Jó, ha a szakmai bizottságnak diák tagjai is vannak, hiszen ez a történet róluk és értük szól. Igazságérzetükkel, nyíltságukkal, fiatalos lendületükkel hasznos tagjai lehetnek akár a Pro Scientia ad hoc bizottságnak is. Láthatják, hogy megalapozott döntések születnek és azt is, hogy mindezért etikai felelősséget is kell vállalni. Jó, ha a bizottságban résztvevő hallgatói képviselő, titkár maga is diákkörös, vagy PhD-hallgatóként korábban sikeres volt diákkörös, aki érti feladatát és a közös értékeket fel tudja vállalni.

A Szakmai Bizottságra napjainkban kettős szerep hárul. Részben az OTDT döntések végrehajtásának letéteményese, másrészt az intézményi TDK-elnökök támasza. Láhattuk, hogy az elmúlt nyolc esztendőben a szakmai bizottságok támogatásával létrehozott OTDT adatbázis, on-line nevezés egy sikeresen működő tehetséggondozás országos szervezésének és elismertetésének lehetőségét teremtette meg. Összefogás hiányában már régen szétvált volna főiskolás és egyetemi diákkörökre. Holott nem alacsonyabb és magasabb szintű képzési formákról volt szó, hanem alapvetően a kétféle képzés célja tért el. A Szakmai Bizottságunk főiskolákat képviselő tagjai maguk is tiltakoztak az alkalmanként felmerülő elkülönítés gondolata ellen. Most a kétlépcsős képzés kezdetén a tehetséggondozás szervezőinek felelőssége még a korábbinál is nagyobb. Valljuk be magunk oktatók is keressük az újabb oktatási forma lehetőségeit. Közös felelősségünk, hogy a legjobb tehetségek tovább juthassanak a mesterképzés szintjére.

Említettem, a Szakmai Bizottságoknak támaszt kell nyújtani az intézményi TDK-elnököknek. Tudjuk, hogy az intézményi/kari TDK-elnökök többsége önzetlenül és bátran pártolja a tehetséggondozás országos ügyét. Az intézményen belüli erővonalak mentén nem mindig egyszerű a TDK elnökök feladata. Számukra, remélem érezhetően támaszt is jelent a Szakmai Bizottság. Néha, még ha nem is kellemes, jelezni kell, hogy az intézmény, mondjuk így, ambiciózus vezetője nem az SZB tagja és főleg nem felettese. Az elmúlt esztendő eseti történései jól példázták, hogy a kimódolt, sajátos érdekérvényesítési törekvések a Szakmai Bizottság és az OTDT következetességével felülírhatók.

A Szakmai Bizottság beleélő képességét növeli, ha a bizottság tagjai közül többen maguk is diákkörösök voltak valaha. Nemcsak címzetesek. Hanem valódiak, akik átértékelték mit jelent, ha feltételek híján meghíúsul egy kísérlet, vagy például ha a rosszul feltett kérdésre a természet nem nekünk tetszően válaszol. Esetleg átértékelték az országos konferencia sikerét, netán kudarcát, akik konzulensként hallgatóik eredményeinek jobban tudtak örülni, mint korábban sajátjukénak. Jó, ha a bizottság tagjai között vannak lendületes fiatalok, tapasztaltabb vezető oktatók, mindenben örökké változtatni akarók, és haladni megfontoltan is tudók, diákok és tanárok, akkor munkájuk eredője csak előremutató lehet. Az SZB feladata ezeknek az erőknak, a versenyhelyzetből adódó, egyre inkább eltérő intézményi érdekek

fölé emelése, a tudományterület tehetséggondozásának felelősségteljes felkarolása és képviselete az Országos Tudományos Diákköri Tanácsban és a felsőoktatás egészében.

A tehetséggondozás ösvényén szerencsére sokan járnak. Tanárok, kutatók, oktatók, diákköri munkát szervezők, valamint akikről és akikért a történet szól, a tehetséges diákok. Az úton könnyebb járni, ha az ösvényt már kitaposták, vannak példaképek, sikereket felmutatni tudók, a tehetség támogatásában elkötelezett, összefogásra inspiráló, egységes rendszerben gondolkodó, meghatározó egyéniségek. A tudományos diákkör területén Szendrő Péter professzor az elmúlt 30 évben legelöl járt, szervezett, biztatott, vitatkozott, kért és érvelt a közös ügyünkért a tehetséggondozás lehetőségeinek javításáért. Az Agrártudományi Szakmai Bizottság elnöki feladatai 2000-től már nem őt terhelik, de tudjuk, hogy tiszteletbeli elnökként fél szemét rajta tartja munkálkodásának folytatóin, és ezt mi hálásan köszönjük.

Az Agrártudományi Szakmai Bizottság történetét Pénzes Béla és Gulyás László *Az agrártudományi konferenciák* című tanulmányában dolgozta fel, amely *A magyar tudományos diákköri konferenciák fél évszázada (1951–2001)* című kötetben jelent meg.

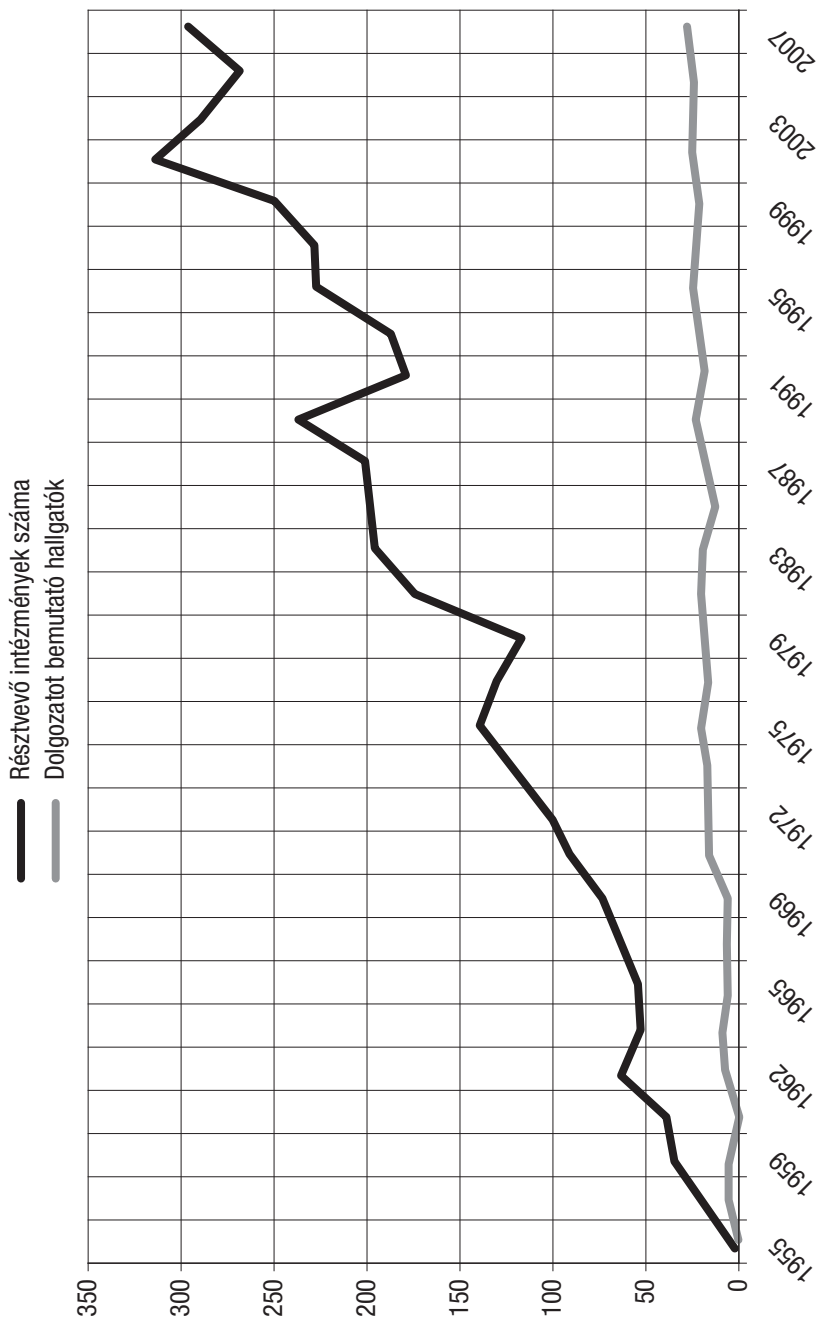
Forrás: Anderle Ádám (szerk.): *A magyar tudományos diákköri konferenciák fél évszázada (1951–2001)*. Országos Tudományos Diákköri Tanács, 2001. pp. 73–88.

Az alábbi összeállítást Baranyainé Réti Gabriella az OTDT titkára készítette, amely az említett tanulmányban megjelenő adatok összegzése.

Az Agrártudományi Konferenciák adatai (1955–2007)

OTDK	Helyszín	Év	Résztevő intézmények száma	Dolgozatot bemutató hallgatók	
I. OTDK	Budapest	1955	nincs adat	3	
II. OTDK	Gödöllő	1956	6	21	
III. OTDK	Gödöllő	1959	6	35	
IV. OTDK	Debrecen	1960	nincs adat	40	
V. OTDK	Budapest	1962	8	64	Szendró Péter IV. éves gépészmérnök hallgató szerzőtársával, Szabó Károllyal bemutatja a „Hárommenetes betakarítás gazdaságossága” című pályamunkáját.
VI. OTDK	Gödöllő	1963	9	53	
VII. OTDK	Budapest	1965	7	55	
VIII. OTDK	Sopron	1967	8	66	
IX. OTDK	Mosonmagyaróvár	1969	7	74	
IX. OTDK	Debrecen	1970	16	92	
X. OTDK	Keszthely	1972	17	103	Szendró Péter a konferencia egyik főszervezője
XI. OTDK	Debrecen	1973	18	121	
XII. OTDK	Sopron	1975	20	140	
XIII. OTDK	Budapest	1977	17	131	
XIV. OTDK	Kecskemét	1979	19	118	
XV. OTDK	Gödöllő	1981	21	174	
XVI. OTDK	Kaposvár	1983	20	196	
XVII. OTDK	Debrecen	1985	14	199	
XVIII. OTDK	Szeged	1987	19	201	
XIX. OTDK	Mosonmagyaróvár	1989	24	239	Szendró Péter az Agrártudományi Szakmai Bizottság elnöke (1974–2000)
XX. OTDK	Szarvas	1991	20	179	
XXI. OTDK	Budapest	1993	23	188	
XXII. OTDK	Mezőtúr	1995	25	228	
XXIII. OTDK	Keszthely	1997	23	227	
XXIV. OTDK	Gyöngyös	1999	22	250	
XXV. OTDK	Sopron	2001	26	279	
XXVI. OTDK	Kaposvár	2003	25	287	
XXVII. OTDK	Szarvas	2005	26	268	Szendró Péter az Agrártudományi Szakmai Bizottság tiszteletbeli elnöke (2001-től)
XXVIII. OTDK	Debrecen	2007	28	297	

Az Agrártudományi Konferenciákon résztvevő intézmények és a dolgozatokat bemutató hallgatók összesített adata (1955–2007)

Weiszburg Tamás: 25 év előtt – 25 év után

Gondolatok a TDK-ról Szendrő Péter 70. születésnapja ürügyén

Az ünneplés számadás is. 25 évre visszatekintve pedig már sodrása van a számoknak, eseményeknek. A perc-problémák, perc-emberek – viseltek bármely magas hivatalt is – ki-átlagolódnak, eltűnnek a háttér zajában. A tartós értékek, még ha rövid távon nem is nagyon harsányak, egyre jobban kiemelkednek e zajból, egyre markánsabb alakot öltenek. Ráadásul nem is akarmilyen 25 év volt ez! És mi jön még! – tényleg, mi jön még?

Korai évek

Az ELTE rektori tanácstermében vagy a Jogi Kar szekrényektől zsúfolt egyik tanács-termében ültünk össze. Ez természetes volt, hiszen az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT) elnökének mindig az ELTE éppen hivatalban lévő rektorát kérték fel. Az én emlékeim a 70-es évek végén Eörsi Gyulával kezdődnek, akit 1983 után Fülöp József váltott fel. Ebben az időben a felsőoktatás még az érintett szaktárcákhoz tartozott, az OTDT így mint egy szakmai tárcaközi bizottság működött. A Művelődési/Oktatási Minisztérium (mikor hogy hívták) és az általa felügyelt tudományegyetemek és tanárképző főiskolák mellett az Egészségügyi Minisztérium az orvosegyetemekkel és a Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Minisztérium az agráregyetemekkel is jelen volt. Az ifjúsági és mozgalmi oldalt hivatalosan a KISZ KB, később társelnöki posztot is betöltő képviselője fémjelzte. A tanács tagjai között voltak tehát egyetemi oktatók és hallgatók, valamint főhatóságok – mai szóval élve – köztisztviselők. Legtöbbször elkötelezett munkásai a diákkörös mozgalom szervezésének. Az elnök szerepe inkább garanciális volt, semmint operatív. A nyolcvanas évek közepén a TDK kikerült a minisztériumból az egyik minisztériumi háttérintézményhez, és újdonságként egy ottani dolgozó (Csikesz Erzsébet) dedikált feladata volt a TDK ügyeinek intézése, segítése. Ez lett az a csíra, amelyből a TDK mozgalom szélesedésével és önállósulásával növekvő feladatok megoldására megalakult az OTDT önálló titkársága – de ez már Szendrő Péter, 1987-ben hivatalba lépő elnök idején történt. Vissza tehát az előző évekhez.

A tanácsüléseket a minisztériumban előkészített napirend szerint tartották, fegyelmezetten, de vitára is lehetőséget adva. Nagy viták persze nem voltak, a tagok, képviselők általában egyetértettek az előterjesztésekkel, legfeljebb kicsit árnyalták azokat. Érzelmekkel jobban fűtött ülésekre csak a kétvétenkénti országos konferenciák értékelésekor lehetett számítani. Főleg a fiatalabb tanácstagok jeleskedtek a hivatalos jelentésekből kimaradt, mindig (máig is!) megjelenő negatívumok, a szekcióbeosztások ellentmondásai, a zsűrik munkájának pártatlansága stb. felsorolásával. A hibákat legtöbbször nem vitatta senki, de általában változás, változtatás sem történt egyik konferenciától a másikig. Ebben annak is szerepe volt, hogy a tagok rendszeresen cserélődtek is, így keveseknek volt elegendően hosszú tapasztalatuk, az újonnan érkezők pedig rendszeresen felfedezték a spanyolviaszt. Nehéz volt stabil háttérre építkezni, hiszen csaknem minden felvetésre, ötletre lehetett azt a

választ kapni, hogy „ez már nem új javaslat, már évekkal ezelőtt felmerült, és nem vált be”. Erre nehéz valamit mondani. Az azonban már hamar világossá vált számomra, hogy nagyon sokszínű a hazai felsőoktatás, és szinte minden ötletre lehet olyan szakterületet, ellenpéldát felhozni, ahol az nem valósítható meg. A problémák pedig megmaradtak, így nem volt más út, mint törekedni a sokszínűség elfogadtatására. Ez nem ment könnyen. Nem volt benne a hivatalok (köz)gondolkodásában a differenciált megoldások keresése.

Ebben a lassan mozgó, szinte álló vízben jelentett üde színfoltot 1983-ban a Mezőgazdasági Minisztérium két új delegáltja. A minisztériumot képviselő kedves hölgy mellett az agráregyetemek képviselőjében egy negyvenes éveit középen járó, már tapasztalt, de még agilis gödöllői docens, hamarosan egyetemi tanár, Szendrő Péter kapcsolódott be az OTDT munkájába. Szerencsés volt a helyzete, mert – minthogy más főhatóságot képviselt – álláspontját mindig komolyabban vették, mint a mezei tagokét. Ez, és talán a mérnöki gyakorlatiassága is szerepet játszott abban, hogy ettől kezdve nehezebb volt érdemi lezárás nélkül befejezni egy napirendi pontot. A tanácsban kialakultak kimondatlan szövetségek, és – nyilván nem függetlenül az országos változásoktól sem – megkezdődött az a folyamat, amely néhány év alatt létrehozta az önálló – érték, munka és képviselő alapú – tudományos diákköri mozgalom jogi, pénzügyi, személyi és infrastrukturális kereteit. A kereteket, amelyek egészen a 2000-es évek második feléig védőpajzsot borítottak a hazai felsőoktatás egyik legfontosabb értékteremtő tevékenységére, a tehetséggondozás TDK-s műhelyeire. A kereteket, amelyek Szendrő bárkajaként a rendszerváltozás viharában is víz fölött tartották a TDK-t, segítséget, ösztönzést adva a végeken, az intézményeknél dolgozó több ezer témavezetőnek és több tízezer diákkörös hallgatónak. A kereteket, amelyek fontosságát csak most érezzük igazán, amikor nagyrészt felszámolták őket; most amikor e munkának mind intézményi, mind országos feltételei bizonytalanná váltak.

Merre tovább?

A TDK a hazai felsőoktatási tehetséggondozás messze legszélesebb hatókörű formája. Ezt korábban nem kérdőjelezte meg senki, a 2008 májusában az ELTE-n rendezett Felsőoktatás – Tehetség – Bologna 2008 konferencia pedig megerősítette, hogy a megállapítás ma is fenntartás nélkül érvényes. Hungarikum, szoktuk mondani, amivel azt jelezzük, hogy példátlan egy poroszos hagyományú oktatási rendszerben az egész országra, valamennyi felsőoktatási intézményre kiterjedően működő, a rendszerbe szervesen beépülő tutoriális szakmai képzés. A hungarikummá nyilvánítás persze jól hangzik, de nem védőernyő. E munkához közép- és hosszú távon kiszámíthatóan stabil, nyugodt környezet kell. És persze pénz is, de az alkalmanként a rendszerbe hajtott, akár nagyobb összegek sem tudják kompenzálni a stabilitás hiányát.

Stabilitás pedig nincs. Ennek vannak elkerülhetetlen, racionálisan kiszámítható okai, hiszen a felsőoktatásban az elmúlt 4 évben történt változás példátlan a modern hazai felsőoktatás történetében. A kiszámítható változások negatív hatásának ellensúlyozása, az újhoz való alkalmazkodás persze elvárható egy rugalmas, életképes mozgalomtól.

Tud, tudna is alkalmazkodni, ha a helyzet nem lenne terhelt váratlan és a feladat szempontjából véletlenszerűen, irracionálisan jelentkező körülményekkel. Ilyen körülmény például a TDK munka tényleges napi szintjén az intézményi alaptervekenység forrásai nagy

részének – hol kiíródó, hol a semmibe vesző – pályázatokba csatornázása, vagy az országos szervezetet érintően a nagyívű államigazgatási átszervezések, amelyeknél nem szempont, hogy egy, a feladatait jól ellátó, költséghatékony szervezet csonkítása és béklyóba verése hasznot nem hoz, komoly kárt viszont okoz. És ezeknél a hosszú távú rendszereknél nem remélhető, hogy ami leomlott reggelre, azt újra rakják majd estig. A rombolás idejénél az újjáépítés 5–10-szer tovább tart!

De nézzük azt, ami a mi dolgunk, amire felkészülhetünk. (A többi elől – ha szerencsénk van – talán elhajolhatunk.) Melyek most, a bolognai átállás harmadik évében a felsőoktatási tehetséggondozás legnagyobb kihívásai? És különösen azt, hogy ezek közül melyek újak, melyek megoldását nem lehet a korábbi évtizedek bevált gyakorlatából levezetni?

Új, hogy a felsőoktatás tömegesítése miatt önmagában a felsőoktatásba kerülés már nem hordoz *tehetségkiválasztási* elemet. Amikor jó egyetemek fontos szakjaira is be lehet kerülni két középszintű elégséges érettségivel, mint ahogy ez az idei felvételik során megtörtént, akkor világos, hogy a tudományos tehetség felismerése és kiemelése a tömegeből új feladatként jelentkezne a hazai felsőoktatásban. A feltételes mód arra utal, hogy sok évnyi ígéretés után sincs erre a *rendszeresen ellátandó új alapfeladatra* (többlet)forrás, és az ország soktíz felsőoktatási intézménye közül eddig csak kettő (a Debreceni Egyetem és a Semmelweis Egyetem) szánta rá magát, hogy komolyabb saját forrásokat csoportosítson át tehetségkiválasztásra és -gondozásra.

E munka keretében – egyebek közt – szükség volna olyan elkötelezett tanárookra, akik idejük jelentős részét tudnák a tehetségek felismerésére fordítani. Ebben benne volna a középiskolákkal való kapcsolattartástól és a középiskolásoknak tartandó érdeklődésselkeltő, tehetségbontogató foglalkozásoktól az alapképzésbe bekerült nagy létszámú hallgatóság legjobbjainak ösztönzéséig és segítségéig sok minden. És ez még csak a kiválasztási szakasz. A tehetséggondozás csak itt kezdődhet.

Ugyanakkor magában a *tehetséggondozásban* is van számos új elem, új helyzetekre kell, kellene felkészülnünk. Ezek közül itt most csak kettőt emelek ki.

Az egyik a *tehetségek általános, széles alapjainak hiánya*. Erről ritkán beszélünk, pedig kimondva vagy kimondatlanul mind azt reméljük, hogy majd e tehetségek fogják a következő évtizedekben magasra emelni az országot. Ehhez a misszióhoz azonban kevés az, ha valaki jól felkészült szakember egy szűk területen. Megkockáztatom, hogy ez még a szűk szakterület kiemelkedő, innovatív műveléséhez is kevés. A széleskörű, a humán és a reál értékeket is lefedő *EGYETEM*leges műveltség megszerzésének segítése (a szűk szakmai *ismeretek*, jobb esetben *készségek* átadása mellett) azonban a száz magyar alapképzési szak egyikében sem szerepel. Pedig a tehetségek többsége hézagossá általános műveltséggel, hézagossá társadalomképpel hagyja el a középiskolát, így szükség volna erre. Nyilván nem Wolfgang Goethe, Born Ignác vagy Kempelen Farkas polihisztori látásmódját hiányolom, hanem egy, a 21. században használható átlátást a világ dolgairól és azok nagy összefüggéseiről. Idő azonban nincs ilyen műveltség megszerzésére: az alapképzések többsége órákkal túlszűfolt, a jó alapokkal érkező és könnyen tanuló diákok is rendkívül elfoglaltak. Kis cizmussal azt is mondhatnánk, hogy szerencse, hogy már idő sincs, mert így fel sem merül

a kérdés, hogy vajon kik lennének azok a tanári karból, akiknek háttérük és idejük is volna e foglalkozások megtervezéséhez és megszervezéséhez.

A másik új, alkalmazkodást igénylő elem a *képzési idő rövidülése*. Mivel az elmúlt 10 év változásainak *valamennyi* tényezője az ellen hat, hogy hamarabb és felkészültebben tudjon egy diák bekapcsolódni a kötelező tananyagon túlmutató, önálló, alkotó gondolkodási elemeket is tartalmazó tudományos kutatásba, így nincs okunk azt remélni, hogy az eddig a hagyományos 4–5 éves képzések utolsó 2 évére beérő TDK-zó diákok ezentúl majd hamarabb érnek. Ez alapján irreális cél, hogy az érdeklődő diákok szélesebb tömegeit adminisztratíván arra ösztönözzük, hogy alapidiplomájuk megszerzése idejére (vagyis mintegy öt-hat egyetemi félév alatt) kész, kerek, dolgozottá nemesülő kutatást végezzenek, miközben még csak szakmájuk alapjait sajátítják el. Természetesen eddig is voltak, ezentúl is lesznek olyanok, akik másod- vagy harmadévesként országos konferenciákon nagy sikerrel szerepelnek, de ez esetleges, nem tervezhető.

Egy országos tudományos diákköri konferencián csak egy mérce lehet a tehetségeknek: a tudomány abszolút mércéje. Minden más mérce hamis üzenetet hordozna, és a rövid távú haszon (pl. a szorgalmas diák öröme, esetlegesen a mesterképzésbe való automatikus bekerülése, a felkészítő tanár büszkesége) visszájára fordulna, ha ez a diák (és esetleg tanára is?!) a későbbiekben tévesen ítélné meg saját helyzetét, azt, hogy mit kell, kellene még tennie ahhoz, hogy *valóban* kiemelkedőt *alkosson*. A hat-hét félévre rövidülő alapképzések során elért országos szintű eredmények bemutatásának másik nehézsége, hogy az országos TDK konferenciák eddigi, jól bevált rendszere kétéves ciklusra épült. Korábban is többször felmerült már az igény arra, hogy évente legyenek országos konferenciák, különösen az eddig is rövidebb képzési idejű főiskolák részéről. Az, hogy ez mégsem valósult meg, elsősorban szervezési okokra vezethető vissza: az OTDK-tól elvárt szintű, minőségbiztosított konferenciasorozat évenkénti megszervezése a korábinál lényegesen nagyobb állandó intézményi és központi apparátus esetén és a korábinál lényegesen több pénzből lett volna csak megvalósítható.

Tehetnek-e ebben a helyzetben egyáltalán valamit a diákkörök? Van-e helye a TDK-nak az alapképzésben? Kell, hogy legyen, mondhatnánk fejre állított logikával, hiszen előzmények nélkül a mesterképzés 3–4 féléve biztosan kevés egy TDK-s beérésére. Ez a hely, a fent leírtak alapján pedig nem célozhat mást, mint a tudományos kutatás tananyagon túlmutató szakmai alapozását, elméleti, gyakorlati, etikai felkészítést az önálló kutatásra. Az ilyen felkészítés, jellegéből adódóan, kevésbé individualizált a korábbi TDK-s tevékenységek-nél, a jól működő műhelyeknél a diákkör KÖR jellege várhatóan erősödni fog a következő években az alapképzési szakaszban járóknál. Természetesen egy ilyen önképzőkörben való részvétel hatékonyságának mérésére, a belső rangsorok kialakítására nem alkalmas az elért önálló tudományos eredményeket értékelő OTDK rendszer. AZ OTDK meg fog maradni annak, ami ma is, főként az alapszakban jól felkészített és a mesterképzésben jól hajrázó tehetségek tudományos szakmai fórumának.

Az alapszakaszra új ösztönzési, ahol szükséges, mérési technikákat kell kidolgoznunk. Várható, hogy ezek a különböző szakterületeken eltérően vezethetők be, így a róluk szóló döntést nem az OTDT plenáris fórumán, hanem az OTDT szakmai bizottságok szintjén lesz célszerű kimunkálni. Biztosan lesz köztük olyan évenkénti szakmai verseny, amely az OTDK-hoz hasonlóan intézményi és országos fordulóból áll, ám amely nem önálló kutatási eredményeket

értékel, hanem – akár évenként változó témakörökben – a kutató munkához fontos, a tananyag-túlmutató alkotó többletkompetenciák megszerzésére ösztönöz, és ezek elsajátítását méri. Biztosan lesznek más sikeres ötletek is.

Az OTDT és szakmai bizottságainak feladata most az, hogy ezeket az új lehetőségeket – a felsőoktatási intézményekben dolgozó gyakorló kollégákkal és intézményvezetőkkel közösen – megkeresse, szakterületenként támogatókat szerezzen a megvalósításhoz, és a következő hónapokban el is indítsa a kibővített rendszert.

Ehhez szükség van sok fiatal kolléga bevonására, hogy a következő években mindaz a tapasztalat átmenthető legyen, amit az elmúlt évtizedekben felhalmoztunk. Új bárkát építünk a régiből, remélve, hogy nem a deszkák szintjéről kell kezdeni az építkezést.

Jó, hogy van, akinek tanácsaira az építkezésben számíthatunk.

Interjú Droppa Judittal

Kreativitás, innováció és magas szellemiség a művészeti OTDK-n

„Beszélgetés Droppa Judit egyetemi tanárral, az idei OTDK Művészeti és Művészettudományi Szekciójának szakmai bizottsági elnökével, a közeljövőben világhírű képzőművészünk, Moholy-Nagy László nevét felvevő Magyar Iparművészeti Egyetem rektorával.

Droppa Judit DLA textiltervező iparművészként végzett 1973-ban. Munkácsy-díjas textilművész. Egyetemi tanár, a MIE rektora 1999 óta, az OTDK művészeti szekciójának egyik létrehozója, számos hazai és nemzetközi szakmai elismerés birtokosa.

A közelmúltban zajlott le a XXVII. OTDK, ezen belül a második Művészeti és Művészettudományi Szekció, melynek rektor asszony volt a szakmai bizottsági elnöke. Milyen feladatokkal járt ez a tisztség?

Maga a tisztség hasonló feladatokkal jár, mint más tudományterületek esetében, de itt a területből adódóan természetesen összetettebb a munka. A szekció, melynek létrejöttében az OTDK-nek vannak elvülhetetlen érdemei, azért született meg, hogy ne csak tudományos területen történhessen egy efféle megmérése az egyetemi diákság berkeiben, hanem a művészet területén is. Ebben a körben rengeteg közvetítő képzés zajlik, gondolok itt a tanárképzésekre – zenetanár, énektanár, vizuális nevelőtanár, vagyis csupa olyan terület, ahol ezek az ambíciók ugyanúgy benne vannak a diákokban. Másképpen: bár ezek a hallgatók nem profi művészképzésben vesznek részt, de vitathatatlan, hogy sokan közülük igen tehetségesek. E tehetségek megméréttetésére más fórum nincs a hazai felsőoktatásban. Egyedül ez az alkalom biztosíthatja, hogy a professzionális művészképzésből érkező hallgatók munkái együtt szerepelhetnek tehetséges, de művészetközvetítési oktatásban részt vevő, vagy akár egészen más tudományterületek felől ide érkező diákok alkotásaival. A színvonalból persze nem adhatunk alább, ez teszi csak lehetővé az egyes pályaművek összemérését, tehát hangsúlyoznám, hogy semmiképpen sem amatőr mozgalomról van szó. Ebből a szempontból a művészeti szekció léte rendkívül fontos visszajelzés lehet annak a nagy diákmennyiségnek, akikben feszülnek hasonló ambíciók, de esetleg azon a szűk területen, ahol ő tanul, ezt nem tudja felszínre hozni.

Két évvel ezelőtt, először a mozgalom történetében, itt, a Magyar Iparművészeti Egyetem falai között rendezték meg a művészeti szekciót, most pedig Szegeden. Adódik a kérdés: miért éppen most, illetve eddig miért nem került erre sor?

Korábban is volt már erre kísérlet, kiállítás formájában. Végül amikor Szendrő Péterrel felvettük a kapcsolatot, megállapodtunk arról, hogy ez más legyen, mint egy művészeti fesztivál, a komolyságát az adja meg, hogy kísérődolgozatokkal, elemzésekkel kell részt venni a versenyen. A művészet jó néhány területén természetesen diploma sem kell ahhoz, hogy

valaki például kiváló színész vagy zenész legyen, de fontos tudnunk, hogy a művésztelmisség-képzés az egyetemek feladata. Rengeteg elméleti és más jellegű háttértudás átadásával itt olyan embereket képzünk, akik tisztában vannak vele, hogy felelősséggel alkotnak, az alkotáshoz vezető utat jól ismerik, meg tudják fogalmazni a kapcsolódó elméleti háttér kérdéseit. A művészeti diákkör az imént elmondottak mozgalomként való megtestesítése. Az OTDK-n azok a hallgatók tudnak részt venni, akik nem kizárólag iskolai munkájukban kiemelkedőek, hanem azon kívül is, továbbá egy dolgozattal is képesek alátámasztani művüket, melyet meg tudnak védeni egy, a zsűri előtt elhangzó beszélgetésen. Vagyis a diákkör más szekcióitól eltérő módon, de hasonlóan profi szellemiségű és profi megvalósulású művet tudnak létrehozni. A tárgyalók, képző- és iparművészek esetében természetesen tárgyakról van szó; az előadóművészet már némileg nehezebb terep: jellegéből adódóan ott még kevesebb jelentkező akad. Egyedül a zeneművészet ismerte fel igen korán az ebben rejlő lehetőségeket, mely esetében szinte azt mondhatnám, hogy a felsőoktatási intézmények kapva kaptak a megmérettetés efféle formáján. A többi területen nehezebb mozgást elérni, ahogy az sem könnyű, hogy a profi művészképzésben részt vevő hallgatók kitegyék magukat egy megmérettetésnek, ugyanis egyelőre kissé „lekezelik” a dolgot, nem érzik át fontosságát. Szemmel láthatóan olyan területekről jönnek hallgatók nagyobb ambícióval, amelyeken profi képzés nincs. Nem szabad azonban türelmetlenné lennünk, én a folyamat elindítását gondolom fontosnak, s azt, hogy jó irányba menjen, vagyis soha ne váljon amatőr művészeti mozgalommá, s minden esetben profi mércét jelentsen. Az OTDK maga és a múltja garanciát jelent a magas színvonalra, ezért is csatlakoztunk hozzá. Idén csak vizuális és zenei művészetek kategóriában oszthattunk díjakat, mivel nem jelentkeztek elegenden más területekről. Bízom abban, hogy amint ez jobban átmegy a köztudatba, ezen a téren is javulást tapasztalunk majd.

Mindenesetre a mozgalomba egyre több intézmény kapcsolódik be. Mondanom sem kell, hogy a költségvonzatok itt mások, mint a hagyományos tudományágaknál: itt a produkciókat, alkotásokat utaztatni kell, nem pusztán feladni postán egy dolgozatot. A Magyar Iparművészeti Egyetem állt a mozgalom élére azért is, mert lévén hogy hallgatóink alkalmazott művészeteket tanulnak, itt alapvetően sokkal természetesebb az írás- és fogalmazáskészség a számos kiegészítő tantárgy miatt. Mi a hallgatóinkat már öt évvel ezelőtt is indítottuk társadalomtudomány kategóriában, de visszatérő probléma volt, hogy a hallgatók rendszeresen olyan mennyiségű kiegészítő anyagot, például illusztrációt akartak a dolgozathoz csatolni, amitől egy adott szekció programjába már nemigen fért bele, s ráadásul nem is voltak meg a megfelelő sikerélmények. Ezek a dolgozatok tehát ilyen körülmények között bizonyos értelemben sérültek. Ez adta az első lökést a művészeti szekció jelenlegi formája felé, hiszen rendkívül izgalmas és érdekes témákról van szó – a falfirkáktól az animációkig számosat említhetnék. A terület alapvető problémája, hogy hiányzik a mögöttes elméleti képzés. Ennek a szükségét bárki megtapasztalhatja: a vizuális kultúra jelentőssé válása mára közhely lett.

Ha jól értem, a kiválóan zongorázó orvostanhallgató is bátran jelentkezhet a művészeti szekcióba...

Az OTDK szervezeti háttere azonos. Az említett példánál természetesen akadhatnak nehézségek: ha például az anyaintézményben nincs megfelelő művészeti képzés, akkor ott nem történhet meg az előzsűrizés, ezért nyilván más egyetemet vagy főiskolát kell ezzel megkeresni.

A művészeti diákköri alkotások kapcsán óhatatlanul felmerül egy laikusnak tűnő kérdés: mennyiben mások itt az elbírálás szempontjai?

A munkákban át kell sütnie a tehetségnek, amit rendkívül nehéz megfogalmazni, továbbá pontosan kell látni az alkotás létrejöttének mozgatórugóit. Vagyis elemezni kell tudni a beadott pályaművet a zsűri előtt is, akik bizony rákérdeznek a felmerülő problémákra. Ezt a két szempontot igen nehéz együttesen érvényesíteni, de igyekszünk olyan szakértőket megnyerni zsűritagnak, akik az adott terület legjobb ismerői. Lehet, hogy nem olvasnak rutinosan több száz oldalnyi dolgozatot, de megfelelő oktatási gyakorlattal és szakmai tapasztalattal rendelkeznek ahhoz, hogy pontosan érzékeljék a problémákat. Nem mehetünk el az összehasonlítás kérdése mellett sem. Szeretnénk változtatni a kiscsoportos értékelés módszerén, ami az írott dolgozatok esetében működik. A mi esetünkben optimálisabb lenne nagyobb létszámú csoportokban, de több kategóriában díjat osztani, mivel így objektívebbé válik a szemle. Annak idején abban maradtam Szendrő Péterrel, hogy az első kettő művészeti diákkört ebben a rendszerben bonyolítjuk, ezt követően pedig a tapasztalatok alapján teszünk javaslatot változtatásokra, ha szükséges.

Az előzsűri és a selejtezés rendszere ugyanúgy működik, mint az egyes tudományágak területén?

Pontosan ugyanúgy: ez egyetemi és főiskolai hatáskör. Az a felsőoktatási intézmény, amely saját művészeti diákkört kezdeményez, ott kiválogatja a beérkezettek közül a megfelelő színvonalúakat, s a legjobbak kerülnek tovább az országos diákkörbe. Mivel nem minden egyetemen van művészképzés, ebből adódnak esetleg technikai problémák, melyekre már utaltam. A döntőbe bejutott művek esetében sincs arról szó, hogy valaki felmutat egy fotót, s ezzel minden el van intézve. Az alkotáshoz természetesen egy dolgozatot kell csatolni, melynek alapján aztán a zsűri kérdéseket tesz fel.

A döntőbe továbbjutott, illetve a díjazott pályaművekből lehet esetleg általános következtetéseket levonni a magyar művészeti gondolkodás korszerű irányait illetően?

Egyelőre még nem, erre rövid volt a rendelkezésünkre álló idő. Ráadásul nagyon fontos lenne, hogy a profi művészképző intézmények jelen legyenek a versenyen – az összehasonlítás miatt természetesen, nem azért, hogy uralják a mezőnyt. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a mi témánkban első alkalommal például egy kertészmérnök nyert díjat a tárgyival. Minden kezdeményezés indulásakor a jószándék mentén kell hogy működjenek, és a mérce szintbeállításához szükség van egy kis időre. Ez természetesen korántsem jelenti azt, hogy rossz munkák szerepeltek volna eddig.

Ahogy például a bölcsészettudományok kapcsán gyakran felmerülő kérdés, a művészetek esetén is előkerülhet: a hasznosság és az alkalmazhatóság szempontjai fontosak-e ezen alkotások kapcsán?

Ha a szekció kategóriái megerősödnek, mindenképpen. Gondolok a design, a tárgytervezés kategóriájára. Az egész területet nyugaton „kreatív iparnak” hívják, ami arra utal, hogy a gyártás és a feltalálás nem feltétlenül egy helyen zajlik, vagyis a szellemi tőke jelenti az ipart, s a gyártási folyamatokat máshová helyezték át. Ebből adódóan a fejlett országokban a krea-

tív ipar egyre inkább előretör, s „eszi” az ötleteket, majd megkeresik a megfelelő gyártót. Mi egyelőre abban a fázisban vagyunk, hogy a gyártást ott akarják lebonyolítani, ahol az ötlet születik, ami nem működőképes sok esetben. Ha ez a helyzet javul Magyarországon, amiben erősen bízom, hiszen mi éppen erre képzünk hallgatókat, akkor ez a szemlélet átszivároghat többek között például a művészeti szekcióba is. A szellem, az innováció, a kreativitás és magas szintű alkotás egyszerre kell hogy megtestesüljön.

Az Ön egyetemének hallgatói el tudnak helyezkedni szakmájukban, vagy pedig ez a piac is telítődött?

A mi helyzetünk sajátos: nemzetközi stúdiókba képzünk hallgatókat, mivel éppen a designtevékenység ma már ilyen műhelyekben zajlik – az olasz Fiat cég tervezői között akad egy-két olasz is, de nem ez a jellemző, s hasonló példákat mondhatnék más világcégek esetében. A mi hallgatóinkat arra kell felkészítenünk, hogy használható partnerek legyenek hasonló nemzetközi projekteken. Ez nem jelent mindig külföldön való tartózkodást, hiszen ma már számítógéppel a távolságok áthidalhatók. Az elmúlt öt évünk erről szól: ötszáz hallgatónk közül félévente 70–80 tölti tanulmányait külföldi egyetemeken, szakgyakorlatokon. Számos cégnek dolgozunk: a Mercedes Benz-zel már negyedik féléve igen szoros a kapcsolatunk, de említhetnék másokat is a Brauntól az Audin át a Siemens-ig. Természetesen nem mindegyik esetben van szó termékről, sokszor fejlesztésről, vagy a jövő tárgyát meghatározó kreatív ötletről. Folyamatosan nemzetközi pályázatokon indítjuk hallgatóinkat azért, hogy mindenképpen bekerüljenek a design nemzetközi vérkeringésébe. Sok esetben bizonyos feladatokra állnak össze csapatok, azaz 2–3 éven át dolgoznak egy projekten, aminek befejeztével más kihívások következnek a team tagjainak életében. Bízom abban, hogy így módon packépes európai tudást tudunk átadni hallgatóinknak.

A változó felsőoktatásban az OTDK szerepe, funkciója változni fog rektor asszony szerint?

Két eset lehetséges. Az egyik eshetőség, hogy a Bachelor-képzésben már megjelenik, hiszen segítő lehet a Master-szint felé. A másik, hogy a Master-képzés színvonalát az OTDK-ban részt vevők tovább tudnák emelni, ami akár belépőt jelenthetne a doktori szinthez. Az egyetemeknek nagyon komolyan kellene venni a diákköri munkát. Elengedhetetlen és országos érdek rávenni a hallgatókat, hogy önállóan kutassanak és dolgozzanak. Ami a művészeti egyetemeket illeti, legtöbbjük nem kétfélecsős képzésben gondolkodik, a mi egyetemünk ebben kivétel. Ennek az az oka, hogy tapasztalataink szerint a mi területünkön Európában jellemzően kétfélecsős képzés zajlik, és Master-szinten történik a szakosodás – ezen a szinten járműtervezést például Spanyolországban, Németországban vagy Magyarországon érdemes tanulni. A feltételek és a nemzetközi piacra kerülés adottságai is jobbakké lehetnek külföldön. Mivel a művészeti területeken óhatatlan hajtóerő, hogy a hallgatók látják és figyelik egymás munkáját, ezért itt nem lesz olyan csökkenés a Bachelor- és a Master-szint között, mint másutt. A jobb hallgatók természetesen magukkal húzzák a gyengébbeket: a versenyszellem mindenképpen szükséges.

A szakma – akár itthon, akár nemzetközileg – figyeli a művészeti diákkör eredményeit?

Még nem telt el annyi idő, hogy erre egyértelmű választ adhassunk. Idővel, négy-öt szekció megrendezése után fontosnak gondolom a színvonalas anyagok kiadását. Mivel itt sok-

szor vizuálisan befogadható alkotásokról van szó, nem kell hosszú dolgozatokat fordítani, mint más tudományok esetében. Az időbeli összehasonlítás is izgalmas lehet: látni, mennyit változott egy hallgató teljesítménye hosszabb idő alatt. Egy efféle visszatekintés más területen nem biztos, hogy ennyire érdekes lehet, hiszen ott a dolgozatok akkor megjelentethetők, aktuálisan. A művészetek – s gondolok itt akár színházi, akár táncművészeti produkciókra – számára azonban mindenképpen tanulságokkal szolgálna egy ilyen lehetőség.”

A Droppa Judittal készült interjút 2005-ben a Mindentudás Egyetemének munkatársa készítette.

Forrás: Mindentudás Egyeteme honlap

Interjú Freund Tamással

A diákkörök növekvő szerepe

A tudományos diákköri mozgalom folyamatosan megújulva és megerősödve bizonyítja életképességét a hazai és nemzetközi tehetségsegítési programok sorában. Jelentős szerepe van ebben az Országos Tudományos Diákköri Tanács szakmai, koordináló tevékenységének, amely hosszú évek óta szorosan összefonódik Szendrő Péter professzor munkásságával. Kívánom, hogy a magyar tudományos utánpótlásért, a tehetségekért sokáig munkálkodjanak még együtt, áldozatos tevékenységükkel segítsék a minőségi képzés e sajátosan magyar formáját.

Freund Tamás

„A tömegoktatás megjelenése és a gyakorlati oktatás háttérbe szorulása óhatatlanul a diákkörök szerepét növeli – véli Dr. Freund Tamás akadémikus agykutató, az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet igazgatója, akit a nemrég lezajlott Országos Tudományos Diákköri Konferenciák kapcsán kérdeztünk.

Dr. Freund Tamás 2004 óta az MTA rendes tagja, 1982 és 1988 között az Oxford University-n ösztöndíjas, majd tudományos munkatárs és főmunkatárs. 1990-től az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézetének főmunkatársa, 2002-től az intézet igazgatója.

Ön legutóbb 2003-ban Honoris Causa Pro Scientia Aranyéremben részesült a diákköri tevékenységért végzett munkája elismeréseként. Mit jelent Önnek ez a díj?

Ez talán a legrangosabb elismerése annak, hogy valaki sokat tett a tudományos utánpótlás neveléséért. Még le sem diplomáztam, mikor már diákköröseim voltak, akik csak 3–4 évvel voltak fiatalabbak nálam. Szerencsésnek mondhatom magam, mivel azóta szinte minden évfolyamból a legtehetségesebb hallgatók közül néhányan nálam végeztek diákköri munkát. A diákkörözés már az én időmben is fontos volt, ezért is kezdtem diákkörözni már húsz évesen, Somogyi Péter és Szentágothai János diákjaként. Manapság még nagyobb a diákkörök súlya, mert az egyetemen tömeges képzés folyik. A tömegoktatás jó dolog, én magam is egyetértek vele mindaddig, amíg az nem megy az elitképzés rovására. Utóbbira a tömegoktatás mellett, vagy azon belül továbbra is szükség van. Amikor az ELTE-re jártam, a biológia szakon voltunk 24-en, most vannak közel 200-an. Emellett az oktatók nem lettek többen, az oktatási infrastruktúra, a kísérleti eszközök köre szintén alig bővült, ami automatikusan oda vezet, hogy az oktatás színvonala esni fog, köszönhetően elsősorban annak, hogy a diákok nem képesek elvégezni a kellő mennyiségű gyakorlatot. Hogyan tudja ezt a diák pótolni? Tudományos diákkörösként. Azt minden biológus szakra jelentkező

fiatalnak tudnia kell, hogy az itt megszerzett diploma ma már önmagában nem sokat ér. Ha viszont tudományos pályára szeretnének menni, PhD-zni szeretnének, akkor nem szabad húzniuk-halasztaniuk a gyakorlati munka elkezdését, hanem azt már az első vagy a második évben el kell kezdeniük. Fontos tehát, hogy a diák mielőbb keresse meg az érdeklődésének, szakterületének megfelelő – lehetőleg nemzetközi szinten dolgozó – kutatót, és kezdjen neki a kutatómunkának. Visszatérve a kérdésre: mivel én magam is rendkívül sokat köszönhetek régebbi témavezetőimnek és a diákköri munkámnak, kötelességemnek érzem, hogy az ambiciózus és tehetséges diákoknak annyit segítsék, mint amennyi támogatást anno én is kaptam. Ezt persze nem valamiféle altruizmusként kell felfogni, hiszen egy tehetséges ifjú kutató igenis jelentősen segítheti a témavezető kutatásainak előrehaladását. Minden kutató álma, hogy ügyes, szorgos növendékek dolgozzanak a keze alá, akik az ő vezetésével folytatott kutatásokban vesznek részt, így minél több ötlete megvalósulhat.

Még mit nyújthat a korán elkezdett munka, milyen pluszt adhat a többi diákkal szemben?

Ezek a fiatalok a diákkörös évek alatt kitanulják a szakma csínját-bínját. Megtanulnak gondolkodni, elkezdik olvasni a szakirodalmat, és elkezdik megismerni a szakmát, tehát elkezdenek „látni” a pályán. Jobb esetben már nemzetközi folyóiratokban is megjelenik egykét cikkük, mire PhD-zni jelentkeznak, ami nyilvánvalóan óriási előnyt jelent a többiekkel szemben a felvételtkor. Arról nem is beszélve, hogy amikor ténylegesen elkezdik a PhD kutatómunkát, a témavezetőknek már nem kell nekik megtanítaniuk azokat a metodikákat, melyek elsajátítása önmagában egy-két év. Ha a három év fele a módszertan tanulásával megy el, a diáknak nem marad ideje a felfedező kutatásra, és a PhD-hoz szükséges két-három cikk megírására. Emiatt az olyan komplex metodikai technikákat igényelő tudományágaknál, mint az agykutatás, senki sem vesz fel PhD-re olyasvalakit, aki még nem szerzett kutatási módszertani tapasztalatokat diákkörös tevékenysége révén. Hiába színtötös valakinek diplomája az egyetemen: ha nincs gyakorlata, a kutatóintézetek nem fogják tárt karokkal várni.

Szavaiból az derül ki, hogy a mostani diákkörös feladata sokkal nehezebb, mint mondjuk az Ön korában. Mintha kétszeres hátrányt kellene ledolgoznia.

Valóban. A diákköri munka jelentősége nagyon megnőtt a tömegoktatás miatt és azért, mert az egyetemekről forráshiány és oktatói hiány miatt kezd kiszorulni a gyakorlati oktatás és kutatás. A diákköri tevékenység így nem más, mint főleg gyakorlati kutatómunka, mely párosul az egyetemi elméleti képzéssel, a folyóirat cikkek rendszeres olvasásával és megbeszélésével. Azt, hogy mennyi időt töltsön el valaki TDK-sként, az adott szakterület szabja meg. Nálunk, az agykutatásban jelentős időt kell a hallgatónak a laboratóriumban töltenie. Itt az nem működik, ha valaki bejön hetente egyszer, körbenéz, mi van a laborban, csinál néhány metszetet, megnézi őket a mikroszkóp alatt és utána hazamegy. Egy-egy kísérleti fázis végigvitele egy-két hetes, folyamatos munkát igényel. Ez – a hétvégéket is beleértve – napi rendszerességű tevékenységet jelent. A mi pályánkon alapvetően rendszerességre és a folyamatosságra van szükség. A TDK-snak – amellet, hogy érdeklődő és motivált, szorgalmasnak, „hajtósnak”, kitartónak és megbízhatónak kell lennie. Rettentően zavaró például, ha egy diákkörös lefoglal magának egy-egy napra egy drága munkaállomást, majd nem jön el a kijelölt időpontban. Egy-egy ilyen műszer használatára általában nagy a sorbanállás, be kell tartani a játékszabályokat.

És mi a helyzet a témaválasztással? Sok kutatás előtt álló diákban felmerül a kérdés: érdemes-e már a kutatási terület kiválasztásánál olyan témát választani, amiről tudható, hogy jól „hasznosítható”, jól „eladható”, nehogy kutatásunk l'art pour l'art tevékenységé váljék?

Az az igazság, hogy az Európai Unióban, de már Magyarországon is egyre jobban előtérbe kerül az a tudománypolitika, mellyel azt a tudományt próbálják támogatni, amely – gazdasági vagy társadalmi hasznosulás formájában – minél rövidebb időn belül megtérül. Ez viszont egyértelműen megöli az alapkutatót, hiszen csakis az alkalmazott kutatást helyezi előtérbe. Azt azonban nem veszik észre a nagypolitikában, hogy nyugaton minden alkalmazott kutatást végző új vállalkozás – úgynevezett spin-off cég – egy-egy alapkutatói eredményre épül. Alkalmazott kutatásból nem születnek olyan alapvetően új ötletek, technikák, új megközelítési módok, vagy új mechanizmusok (ha például a biotechnológiákra gondolunk), amire céget lehet alapítani. Ezeket mind az alapkutató termeli ki, ezekre alapozva lehet spin-off cégeket létrehozni, amint a frissen felfedezett újdonság gyakorlati felhasználása nyilvánvalóvá válik. Nyilvánvaló, hogy kellene a gazdasági szempontból közvetlen hasznot termelő kutatások, de nem olyan áron, hogy megöljük az alapkutatót. Nem szabad abban sem hinni, hogy az alapkutatókat majd Nyugaton elvégzik helyettünk, mert eszük ágában sincs hagyni, hogy az ott keletkezett alapkutatói eredményeket, amelyeket át lehet vinni az alkalmazási szférába, mások fejlesszék tovább, például Magyarországon. Inkább nem publikálnak róla egy ideig, és ott helyben alapítanak céget az alkalmazott kutatások elvégzésére. Azt sem szabad elfelejteni, hogy ha Magyarországon az egyetemeken nem végeznek kutatást, akkor a színvonal előbb-utóbb főiskolai szintre degradálódik. Az oktatók nem fogják a legfrissebb eredményeket oktatni, hiszen nem lesz közvetlen érdekük, hogy a szakirodalmat napra készen kövessék. Véleményem szerint a kutató egyetemek koncepcióját vissza kell hozni, a kutató oktatók számát pedig lényegesen emelni kell.

Mindezek fényében, ha most végezném az egyetemet, és TDK-s hallgató lennék, esetleg PhD-témát kellene választanom, akkor biztosan valamilyen alapkutatót választanék, mert továbbra is ez érdekel. Emellett mégis próbálnám az alapkutatói kérdéseimet úgy megfogalmazni, hogy azok eredményeiből a közeli-távoli jövőben gazdasági vagy társadalmi haszon származhassék. Nyilván egy agykutatót az is motivál, hogy megismerje a normális agy működését: hogyan tanulunk, hogyan épül föl a memória. De mégis jobban ösztönzi, ha rájön a kóros memória-folyamatok vagy esetleg az Alzheimer-kór kialakulási mechanizmusára, új utakat nyitva ezzel egy potenciális gyógyszerterápia kifejlesztéséhez. A kutatások esetleges gazdasági sikerei, mint például a kifejlesztett gyógyszer, azonban csak plusz motiváló erő kell, hogy legyen. Én személy szerint soha nem úgy állok neki kutatni, hogy „Ki fogok találni egy gyógyszert!” és ha ez nem sikerül, akkor nem vagyok jó kutató. Igenis alapmechanizmusokon kell elkezdni dolgozni. Ugyanakkor nem ez lehet az egyedüli cél, nem kell minden biológusnak okvetlenül önálló kutatóvá válnia. Aki TDK-s, PhD-s korában kellőképpen kiművelte magát különböző metodikákban és megközelítési módokban, és ezt szívesen is alkalmazza, viszont nem akar önfenntartó kutató lenni, akinek örökké pályáznia kell, az nyugodtan elmehet a gyógyszergyárakhoz vagy egyéb kis- és közép-vállalkozásokhoz kutatni. Itt a kutatási részben a téma adott, fejlesztő tevékenység, aminek szintén megvan a maga szépsége, jelentősége, és egyre magasabb képzettséget kíván. Nem szabad ezt a pályát úgy felfogni, mint egy kudarcot vallott kutatói karriert. Ez egy másik típusú érdeklődést, ügyességet kíván, mely nem lebecsülendő.

Gondolom, idén is követte az Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK) eseményeit, hiszen ha jól értem, akkor idén is volt diákköröse. Az elhangzottak fényében milyen benyomásai vannak az idei OTDK-ról?

Természetesen idén is volt résztvevő diák a kutatócsoportomból. A biológiai OTDK-val maximálisan meg voltunk elégedve. És nem csak azért, mert diákjaink egy első, két második és egy harmadik díjat is elhoztak a versenyről, hanem mert valóban professzionális volt a szervezés. A rendező intézményben objektíven álltak az elkészült dolgozatokhoz, jelentős időt és energiát fektettek a bírálókat elkészítésébe, a prezentációkhoz szakmailag kompetens kritikákat, kérdéseket fűztek. Az orvosi OTDK-val kapcsolatban merültek fel kritikák, de ezt most nem részletezném.

Ön évekig kutatott Oxfordban. Mennyire tartja szükségesnek egy magyar kutatónak külföldi kutatóintézetekben gyakorlatot szerezni?

A külföldi tapasztalatszerzést rendkívül fontosnak tartom, ez nálunk szinte kötelező. Addig, amíg az ember nem húz le egy-két évet egy külföldi laborban, addig módszereiben, kérdésfeltevéseiben, látásmódjában beszűkült marad. A nyelvet – az angolt – sem fogja megfelelő szinten beszélni. Nem fogja tudni biztonsággal elhelyezni magát a világban a tudományos értékmérés skáláján. Tudni kell, hogy egy magyar kutatónak nem „egész Magyarországon” kell világhírűnek lenni, hanem a világon. Éppen ezért a világ palettáján kell tudnunk elhelyezni magunkat, kutatócsoportunkat, kutatóintézetünket és az egész hazai szakterületünket. Ezt nehéz anélkül megtenni, hogy az ember ne töltsen el éveket egy jól menő külföldi laboratóriumban. Jobb esetben a külföldi tanulmányok alatt olyan módszereket tanulhat meg az ember, melyeket sehol Magyarországon nem sajátíthatott volna el. Olyan személyes kapcsolatokat építhet ki, melyek rendkívül fontosak lehetnek későbbi karrierje során, jelentősebb közös nemzetközi pályázatok elnyerése, kollaborációs kutatások végzése szempontjából. És még egy sor előnye van. Ezért szükséges, hogy minden kutatónak adassék meg a lehetőség, hogy külföldi gyakorlatot szerezzen akár PhD-hallgatóként, akár fiatal kutatóként a PhD megszerzése után. Az viszont már a mi feladatunk, hogy vonzóvá tegyük a hazai tudományos kariert, hogy lehetővé tegyük a hazatérést az ifjú kutatók számára. Ez viszont nem megy a kormányzat segítségével nélkül. A hazaérkező kutatónak fizetését pár évig lehet fedezni a külföldi pályázati pénzekből, de egy idő után ezek a kutatók is szeretnék saját lábukra állni, saját kutatócsoportot vezetni. Erre azonban ma még kevés a lehetőség, jelentős állami segítség nélkül nem lehet előrelépni. Főleg az egyetemeken lenne óriási szükség a létszámfejlesztésre, elsősorban külföldön tapasztalatokat szerzett, nemzetközileg is pályázóképes kutató oktatókra.”

A Freund Tamással készült interjú 2005-ben a Mindentudás Egyetemének munkatársa készítette.

Forrás: Mindentudás Egyeteme honlap

Interjú Lovász Lászlóval

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács több évtizedes munkájával megteremtette azt a támogató légkört a magyar felsőoktatásban, amely lehetőséget nyújt a hallgatói tehetségek legszínesebb és legteljesebb kibontakoztatására.

A diákköri munka szépsége mindig is a tanár-diák személyes kapcsolatban, közös munkában nyilvánult meg, azonban a tehetségek intézményekben folyó támogatása és nevelése mellett nagy jelentősége van az országos szakmai irányításnak. Szendrő Péter, mint az OTDT elnöke, ennek felelősségét komolyan vette. Irányításával az OTDT testülete elérte, hogy ma már akkreditált fórummá váltak az Országos Tudományos Diákköri Konferenciák, az ott elért eredmények pedig jelentős súllyal számítanak a kutatói életpályán való indulásban.

Kívánom, hogy e hiánypótló rendszer még sokáig fennmaradjon, s egyben remélem, Szendrő Péter meghatározó személyisége ennek még sokáig része lehet. Az alábbi interjút ajánlom 70 éves születésnapja alkalmából.

Lovász László

„Diákköri rendezvényeken, ünnepi és munkaalkalmakkor egyaránt gyakran példálózóan neveddel, utalva arra, hogy dolgozatodat az OTDK-bírálok egyike már a vitán kandidátusi értekezésként javasolta beadni.

Szeretném, ha ezzel kezdenénk a beszélgetést: a leginkább autentikus „tanú” szerint pontosan, hogy is történt ez a nevezetes eset?

Az eset nagyon régen történt, úgyhogy nem biztos, hogy mindenre pontosan emlékszem. Azt hiszem, 1969 tavaszán volt ez a diákköri konferencia. Erre beadtam egy pályamunkát, mely gráfok faktorizációs problémáiról szólt, és melynek eredményeit Gallai Tibor irányítása alatt értem el. A bíráló, T. Sós Vera azt mondta, hogy ez kandidátusi értekezésnek is megfelel. Nagyon jólesett persze a dicséret, de azt gondoltam, hogy csak dicséret; nagyon meglepett, amikor az ezt követő napokban-hetekben kiderült, hogy komolyan gondolta, és nagy energiával támogatta, hogy megkapjam a beadáshoz szükséges engedélyeket. Végül is beadhattam kandidátusi disszertációnak, és még egyetemista koromban megkaptam a kandidátusi címet.

Egyetemi hallgatóként hogyan találkoztál a TDK-val? Kik voltak a tanáraid? Milyen tanár-minták hatottak rád?

Amikor az egyetemre kerültem, igen aktív TDK-munka folyt, és ehhez hamar csatlakoztam is, sok évfolyamtársammal együtt. Néhány év múlva a TDK titkára lettem, Pelikán Józseffel együtt. Nehéz elválasztani, hogy kik voltak a tanárim, akik TDK kapcsán, és kik, akik szemináriumokon vagy speciális előadásokon foglalkoztak velünk. Majdnem minden vezető oktató tartott időnként TDK-előadásokat, és a TDK-dolgozat gyakran vezetett szak-

dolgozathoz, vagy éppen publikációhoz. Én magam a fent említetteken kívül Surányi János, Bognár Mátyás, Fried Ervin és Hajós György nevét emelném ki, mint akiktől személy szerint a legtöbbet kaptam.

Milyen volt hallgató-időszakodban a TDK-tevékenység állapota karodon? Mit jelentett a TDK formálódásodban? Milyen eredményeket értél el?

Úgy emlékszem arra az időre – a 60-as évek vége, 70-es évek eleje –, hogy lelkes munka folyt. A liberálisabb politika következtében egyre több külföldi tudós látogatott Magyarországra, a Bolyai Társulat nemzetközi konferenciákat kezdett szervezni, amire sokan jöttek a nyugati országokból is, több oktató eljutott külföldre, sőt magam is eljutottam a szervezők meghívására és költségére egy nyugatnémet konferenciára. Így aztán igen sok új fogalommal, módszerrel ismerkedtünk meg, a diákköri előadásokon is, szemináriumokon is sok érdekeset lehetett tanulni.

Pelikán Józseffel és Babai Lászlóval közösen elindítottunk egy matematikus diákköri folyóiratot, a Matematikus Kurir-t, amely a diákköri hírek mellett ismertető cikkeket, a Schweitzer Emlékverseny feladatainak megoldásait, és egyéb matematikai dolgokat közölt. Volt persze nem is kevés bürokrácia, amíg megkaptuk az engedélyt, hogy megjelenjen, és utána is minden számot cenzúráztatni kellett. A technikai létrehozatal sem volt könnyű, stencilre kellett gépelni – talán ma már kevesen ismerik ezt a különlegesen impregnált papírt, melyről sokszorosítani lehetett –, a formulákat kézzel bekarcolni, közben nem lehetett rontani, mert csak szigorúan ellenőrzött számú stencilpapírt kaptunk.

De így is sikeres lett a folyóirat, még sok évig létezett azután is, amikor mi már végeztünk.

Tanárként hogyan kapcsolódtál be a tehetséggondozásba, a TDK-munkába? Milyen színtereken tevékenykedtél, milyen tapasztalatokkal?

Mindig szívesen vezettem TDK-dolgozatokat, és tartottam előadásokat.

Tudományterületeden miként változott-formálódott a diákköri munka? Milyen sikerek, tanítványok emlékeztetnek, milyen problémákra, konfliktusokra emlékszel? Például tanárok, karok vagy egyetemek közötti rivalizálás?

Erről nagyon sokat lehetne beszélni, de nem elsősorban a TDK kapcsán, úgyhogy inkább nem teszem.

Az akkori politika milyen befolyással volt a tudományos diákköri munkára? A TDK-munka rangja milyen volt?

Az én területem, a matematika távol volt a politikától, így nem mondhatnám, hogy a politika túlságosan rányomta volna a bélyegét. Persze, mindnyájan megszenvedtük a személyes szabadságjogok korlátozott voltát: külön engedélyt kellett kérni a külföldi utazáshoz, a külföldi publikáláshoz, s a konferencián való előadás anyagát „tükösíteni” kellett, vagyis a „titkos ügykezelés”, a TÜK szabályai szerint engedélyeztetni, és zárt borítékban vinni át a határon. De ha az ember vett egy mély lélegzetet, és végigcsinálta a hatalmas bürokráciát, a

tartalmi dolgokba – mit kutasson, miről adjon elő – nem szólt bele az állam vagy a párt. A diákkörben egyszer Fejes Tóth Gábor „A szövetséges diktátorok problémája” címen tervezett előadást tartani egy geometriai problémáról, melynek ez a nemzetközileg elterjedt népszerű neve; ennek a címét meg kellett változtatnunk, nehogy valaki arra gondoljon, hogy a maoisták által tanított szövetségről van szó a Szovjetunió és az imperialista hatalmak között...

Visszatekintve az elmúlt évtizedekre, milyen tanulságokat kínál a TDK-munka?

Az egyik fő trend, amivel számolni kell, hogy a tudomány igen gyorsan fejlődik. Ennek következménye, hogy tovább tart, amíg valaki a kutatáshoz szükséges ismereteket megszerzi. Ez nyilvánul meg abban is, hogy létrejöttek a doktori iskolák: a mai diák nem öt, hanem hét-nyolc évet tanul, mire azt mondhatja, hogy a kutatáshoz szükséges ismeretek birtokába jutott. Ma is születnek igen kiváló, nemzetközi folyóiratban publikálható eredményt tartalmazó diákköri dolgozatok, de nehezen tudom elképzelni, hogy valaki olyan nagyobb, összefüggő, kikutatatlan, de kutatásra érdemes és egy egyetemista eszközeivel kutatható területet találjon, amiből kandidátusi értekezés írható – a mai rendszerben PhD, de azt hiszem a kandidátusi értekezés általában többet jelentett.

Számomra a TDK-s tevékenység lényege az volt, hogy a különböző matematika tanszékeken, különböző oktatók vezetésével dolgozó diákok elmondták egymásnak, hogy mivel foglalkoznak. Mindig úgy éreztem, hogy diáktársaimtól legalább annyit lehetett tanulni, mint a tanároktól, és már mondtam, hogy milyen sokat tanultam az egyetemen a tanáraitól. A másik fontos szerepe a diákkörnek az volt, hogy ezen a fórumon a tanárok elmondhatták, ha valami érdekeset olvastak vagy hallottak, anélkül, hogy ezt formálisan tanrendbe kellett volna illeszteni.

Milyennek látod a diákkörök jövőjét a bolognai folyamat generálta reformok idején?

Azt hiszem, a fent említett információs csatornákra – diákok és diákok között, illetve tanárok és diákok között – továbbra is szükség lesz. Ugyanakkor amiatt, hogy az oktatás immár három szintre fog tagozódni, ennek a formáit megfelelően nyilván át kell alakítani. Lehet, hogy éppen a BSc fokozatban lesz a legnagyobb szükség arra, hogy a legjobb hallgatók – azok, akikből majdan a kutatók lesznek – többet, mélyebben, alaposabban tanuljanak, mint amit a tanterv előír. Lehet, hogy ehhez a diákkör is hozzá tud járulni.

Egy másik probléma, amit látok – és ami már ma is létezik, és nemcsak Magyarországon –, a doktori képzésben részt vevő diákok helyzete. Az, hogy három év alatt diszsertációt kell produkálniuk, arra ösztönöz, hogy szűk témájukra koncentráljanak, és csak a témavezetőjükkel működjenek együtt. Ott, ahol van ilyen, „postdoc” – olyan ösztöndíjas fiatal kutató, aki a disszertációját már megvédte, de még nem helyezkedett el végleges állásba, pár évig még tanulhat és kutathat –, tapasztalatom szerint igen eredményes tud lenni, beletanul új dolgokba, szélesíti látókörét. Magyarországon talán a diákkör tölthetne be olyan funkciót, hogy fönntartja a doktorandusz kapcsolatát szélesebb szakterületével.

Hozzátenném ehhez, hogy a doktorandusz is jól jár, ha nem csak egy vasat tart a tűzben, és a társaival való együttműködésből néha könnyebben születik használható, publikálható eredmény, mint a témavezetőjétől kapott témából.

Persze a helyzet más-más tudományban nagyon eltérő lehet, és ennek a ténynek szem előtt tartása az egyik legfontosabb tapasztalat, amit leszűrtem magamnak. Van, ahol a kutatás többé-kevésbé tervezhető, és van – mint például a matematikában –, ahol nem lehet előre megmondani, hogy egy megoldatlan probléma bizonyítása néhány hetes vagy néhány évszázados munkát igényel-e. Van, ahol a fiatal kutató fokozatosan érik be, egyre nagyobb önállóságot kap mondjuk a kísérletek terén, és van, ahol a „megérés” egyik napról a másikra történhet. Saját diákjaimmal szerzett tapasztalatom szerint az első tétel bizonyítása pszichológiai áttörés, utána szinte maguktól jönnek a jó kérdések és válaszok. Ilyen területen különösen fontos szerepe lehet a diákkörnek, azáltal, hogy diákköri kutatás során nagyobb tét nélkül, szabadon választott témában élheti át a diák, hogy igenis képes önálló tudományos eredmény produkálására.

Hosszú éveket tanítottál és most is tanítasz – külföldön. Az általad ismert egyetemeken a tehetséggondozásnak milyen formái, módszerei, gyakorlata működik? Van-e a diákkörökhöz hasonló mozgalom valahol?

Pont ilyennel nem találkoztam, de sok szellemes pályamunka-kiírást, versenyt láttam. Például a Cornell Egyetemen az egyik épület tetejéről minden versenyzőnek le kellett hajítani egy tojást. Az nyert, akinek a tojása a legrövidebb idő alatt ért le, anélkül, hogy eltörjön. Persze, ez elsősorban a mérnökhallgatókat érintette, de részt vettek benne – elég sikeresen – matematikusok is, akik geometriai megfontolásokkal bonyolult rúdrendszert terveztek a tojás védelmére.

Egy olyan eleme van az amerikai egyetemi pályázatoknak, versenyeknek, amit szívesen látnék itthon is: a team-munka. Igen sokszor a kiírás – de gyakran egyszerű házi feladatok is – három, négy, esetleg tíz fős csoportok közös munkáját igényli, és ez már az általános iskolában is így van. Azt hiszem, az együttműködési képesség fejlesztése, a munkaszervezés megtanulása fontos mellékeredménye az ilyen dolgozatoknak.

Mi a tanári hitvallásod a tehetséggondozás és a TDK dolgaiban?

A fiatal kutató azzal a dilemmával néz szembe, hogy míg egyre nehezebb kutatási technikákat, módszereket kell megtanulnia a saját szakterületén, addig a legfontosabb eredmények egyre gyakrabban határterületeken jönnek létre, vagy pedig egy terület módszereinek egy másikra való adaptációja révén. Nem hiszem, hogy jó kutató lehet valakiből anélkül, hogy legalább egy terület módszereit mélyen elsajátítaná, erejüket megérezné. De ahhoz, hogy kiemelkedő kutató lehessen, más területek problematikáját, az ottani élkutatás állását is figyelemmel kell kísérnie. Ahhoz, hogy mindkét nehéz feladatnak meg tudjon felelni, minden segítségére szüksége van. A diákkör fontos eszköz lehet ehhez.

Forrás: Anderle Ádám – Koósné Török Erzsébet (szerk.): A tehetségről. Beszélgetések a tudományos diákkörökről. Országos Tudományos Diákköri Tanács, 2006. pp. 133–138.

Interjú Medzihradzky Kálmánnal

Medzihradzky Kálmán levele Szendrő Péternek

„Kedves Péter!

A régi barátság jogán használom ezt a közvetlen megszólítást, mert a címek és rangok jönnek és mennek, s nem is lehet tudni, hogy melyikhez fűződnek kellemesebb emlékek.

Eddig azt hittem, hogy csak én öregszem, mert arra figyelmeztettek a gratuláló levelek, most látom, hogy mások felett is szállnak az évek. Ha azonban elnézlek Téged, akkor meg kell állapítanom, hogy Te is nagyon jó anyagból vagy, mert éppúgy letagadhatnál a korodból egy évtizedet, mint ahogy – reményeim szerint – én is. És ha a fizikai erő hanyatlik is – persze ez csak rám vonatkozik – az aktivitás, a fiatalos lelkesedés, a tudomány és az élet szeretete, a ránk bízott ifjúság nevelése, és hát, hogy stílusos maradjak: a tudományos diákkörökkel való együttműködés az évek számának növekedésével mit sem csökken.

Most a nyári szabadságok idején közvetlen munkatársaid hívták fel figyelmemet e kerek évfordulóra, s kértek arra, hogy erről néhány sorral emlékezzek meg én is. A felkérést örömmel fogadtam el, s javaslatukra, a szűk határidőre való tekintettel egy korábban készített interjút kicsit átdolgozva ajánlom Neked születésnap megemlékezésül. Karrierjeinkben nagyon sok a közös vonás, életutunk során gyakran kerültünk egymással közvetlen kapcsolatba, valamennyi kellemes emlékeket hagyott maga után. És ha csak ilyen tempóban öregszünk tovább, van rá remény, hogy az emlékek számát még gyarapíthatjuk is.

Ehhez kívánok további sikeres éveket és jó egészséget!

2008. augusztus 17.

Medzihradzky Kálmán”

„Amikor megtudtam, hogy interjúkötet készül a Tudományos Diákköri Mozgalomról, s azt is, hogy abban kik szólalnak majd meg, úgy gondoltam, hogy ebbe a körbe nem tartozom bele. Túl szürkének tartom magam tudományos diákköri tettek szempontjából, és ezt nem álszerénységből mondom. Úgy érzem, hogy az eddigi sok gratuláció meg elismerés, amit néha nem is tudtam kinek-minek köszönhetek, talán érdemtelenül ért.

Valójában csak tettem a kötelességemet, s ezek közé tartozott a diákkörök vezetése is. Hivatalosan ez 1980-ban kezdődött, tudományos rektorhelyettesként feladatom volt az egyetemi TDK irányítása, de persze csak adminisztratív és pénzügyi szempontokból, kevés szakmai és tudományos közreműködéssel, ami persze érthető volt, hiszen három nagyon eltérő tematikájú kar diákköreinek munkájáról volt szó. Ez a kor számomra olyannyira a múltba vész, hogy mikor egyszer Szendrő Péter elnökünk említette, hogy már negyedszázada együtt dolgozunk, csak eltátoztam a számat, hogy valóban ez az igazság.

A helyzet az, hogy – elnézést, hogy közbeváogok – a legtöbb professzor, aki ebben a kötetben szerepel, ugyanígy kezdte a beszélgetést. És tulajdonképpen ez jó. Jó, ha nem veszed észre, és nem azért csinálod, hogy valami dicsérendő teted legyen, hanem egyszerűen ez része az életednek, része a tanári munkádnak.

Amennyit a kutatásaim során ki lehetett deríteni, feltűnő, hogy a magyar diákköri mozgalom – pontosan meg is fogható módon – a kémiai tanszékeken született. Az vitatott, hogy 1950 tájékán Veszprém, vagy az ELTE az első, de minden irat, amit találtam, arra utal, hogy 1950-ben már voltak önképzőkörök az ELTE-n és Veszprémben is. Tehát az első években, amikor te végeztél, illetve fiatal oktatóként elindulsz, már léteztek diákkörök. Visszatekintve ezekre az évekre, mit gondolsz, hogyan született meg a hallgatói öntevékenység, illetve a tanár-diák közötti aktív kapcsolat a tudományban?

Az én esetemben ez 1949-hez kötődik. Akkor még nem volt egyetemi tudományos diákkör, de még Eötvös Loránd Tudományegyetem sem. Az indexemet még a Pázmány Péter Tudományegyetem adta ki, diplomámat már az ELTE. De ami arra csábította az embert, hogy mint diák keresse a tanárát, hogy vele dolgozhasson, az egyedül szakmai lelkesedés volt. Meg az, hogy valami többet csináljak, mint amit kellett. Én kezdettől fogva szerves kémikus akartam lenni, imádtam az olyan anyagokat, vegyületeket, amelyek robbannak, vagy színesek, vagy illatosak, tehát amiben volt valami izgalmas.

Az örök gyermek?

Nevetni fogsz, én 14 éves korom óta tudatosan készültem arra, hogy kémikus legyek. Háztanítóskodással keresett kis pénzemen megvettem Sztókay Kálmán „Kis kémikus” könyvét, egy jól felszerelt kémiai kísérletező szekrényt, s irány a konyhaasztal, ami akkor rövid időre laboratóriummá változott. A gimnáziumban nem volt kémia, csak természetrajz, s Andaházi Szilárd tanár úr tanította ebben a kémiát és a biológiát is.

Az egyetemen kihez kötődtél?

Igazából Széky Tibor volt az, aki nagyon szemléletesen tudta a szerves kémiát oktatni. Ő személyesen nem foglalkozott diákokkal, de nagyon színesen adta elő a nagykollégiumot.

Az a típusú experimentáló professzor volt, aki minden kísérletet bemutatott az órán. Mellette végeztem el a szaklabort is, amit akkor úgy hívtak, hogy „önálló búvárkodás szaktanári engedéllyel”. Ez egy heti 30 órás kollégium volt, szigorlat után lehetett felvenni, s szabad volt dolgozni a félév lezárása után is, egész nyáron át. Jól sikerült a munka, egy antrakinon-festéket állítottam elő (ma színezékeknek kell szólítani), s Széky is meg volt elégedve, az indexbe nagy szálkás betűkkel írta be: „kitünő, igen szorgalmas”. Azt, hogy én a szaklabor után az intézetben maradhattam, talán ennek a kék színű vegyületnek is köszönhetem.

Ki ajánlotta fel az állást? Széky?

Nem, addigra ő már nem volt ott. 1950-ben Bruckner Győző jött fel Szegedről, amikor én végeztem, már ő volt a tanszékvezető. A zárószigorlatomat is nála tettem le, és az ő speciálkollégiumát is hallgattam, ami csak tovább lelkesített, mert ő meg lelkes oktató, kiváló pedagógus volt. A témák, amiket hozott, sajnos nem voltak sem színesek, sem illatosak. Csalódtam egy csöppet, de azért jól ment a dolog. És hát ekkor született meg a nagy váltás: a színes, szép vegyületekből átváltottam a peptid-területre. Bruckner hozta ezt a témát Szegedről: a természetes poliglutaminsav szerkezeti vizsgálatát. Kijelentette, hogy ezt a festék dolgot – pedig ez nagyon szép játék volt – hagyjam a csudába, mert van ennél egy sokkal érdekesebb téma is, mivel a peptideké a jövő. Ez 1950 őszén volt.

Ez fontos év. Horváth Attila írja a szekció történetében, hogy vita van a vegyészek között. A veszprémiek azt mondják, hogy ott születtek meg az első diákkörök, önképzőkörök, Horváth szerint viszont az ELTE-n voltak. Az tűnt fel – összevetve a többi tudományterület diákköreivel és egyáltalán jelenlétével a magyar diáktudományosságban –, hogy miközben van egy ilyen nagy szakmai csoport, mint a természettudományok, a kémia kezdettől fogva önállóan szervezte saját tagozatait. Sőt, önállóan jelen van mindenféle statisztikában is, néha még a szerves és a szervetlen kémia tagozata is külön tartott konferenciát. Szegeden az egyiket, Pesten a másikat. A másik megjegyzés, amit még a kérdés előtt kell és fontos tisztázni, hogy egészen elképesztően erős zászlóshajóknak tűntek kémiai tudományterületen az ELTE, Debrecen és Szeged. Hozzá csatlakozik bizonyos pontokon és pillanatoktól kezdve Veszprém, néha feltűnik Miskolc, olykor a Műszaki Egyetem, néha-néha főiskolák is megjelennek a vegyész diákkörökben. Az foglalkoztat, hogy a magyar kémiatudomány milyen elképesztően erős. És ez valahol nyilván a háború előtti időszakból eredhet. Hol van ennek a gyökere? Mert nem 1945 után lett hirtelen erős, egy saját fejlesztés eredményeként. Ám 1950 tájékán már látszik, hogy a magyar kémia és egyetemi képviselőik, a többi tudományterülethez képest rendkívül erős, tudatos és összetartó.

Erről sokat lehetne beszélni. 1950 körül már jelentős kémiai iskola volt a Budapesti Műszaki Egyetemen, az ELTE-n és Szegeden is. Szerves kémiai területen a műegyetemi Zemplén-iskola volt a leghíresebb, Zemplén maga még Emil Fischernél tanult, onnan hozta kezdeti témáit, a cukorkémia területéről. Az ő tanítványai közül került ki Bognár Rezső, aki később a debreceni szerveskémiát tette nagygyá, s a Nobel-díjas Oláh György is. Az ELTE-n Széky Tibor után Bruckner Győző lett a nagy szerveskémiái iskola-alapító, de más szakterületről itt kell megemlékezni Winkler Lajosról, Schulek Elemérről, Lengyel Béláról, Erdy Grúz Tiborról is. Bruckner Győző pedig Szegeden Szent-Györgyi Albert mellett nőtt nagygyá.

Érdeemes nálad kitágítani a kérdést a diákkörön túlra, a tehetséggondozásra, mely ezek szerint valamikor a negyedévben kezdődik és ettől kezdve doktorandusszá vagy aspiránssá válhatott a fiatal. Hogyan működött ez a tanár – diák viszony, milyen szakdolgozati témákat kaptak a hallgatók? Perspektivikus témákat, amikből kijöhetett új kutatási irány? Azért kérdezem, mert a társadalomtudományokban vettem észre, de most, hogy már beszélünk Freund Tamással, az ő benyomása is az volt, és szerintem nem lehetett ez másképp a kémiában sem, hogy a tanárok egy-egy jó ötletet, amellyel találkoztak, de nem értek rá vele bibelődni, mert éppen valami más fő munkájuk volt, odaadták a diákkörösöknek, hallgatóiknak. És sokszor vesszük észre, hogy egy-egy diákkörös felolvasó ülésen, vagy egy-egy diákköri dolgozatnál nemcsak a szereplő, hanem maga a téma is egészen frissen, újonnan indul, és a szereplővel együtt egy nagy ívet fut. Tehát a diákkört és a diákköri konferenciákat érdemes úgy is nézni, mint amikor nagyon sok esetben egy új tudományos irányzat elindult.

Sok új téma elindult az általam irányított diákkörösök-szaklaborosok köréből. Nem feltétlenül a szervezett diákkör keretei között, de számos önálló karrier forrása volt a diákkör jellegű többletmunka. Közülük sokan neves külföldi intézményekben lettek eredményes kutatók.

A 80-as évek közepén, amikor te lettél az egyetem rektorhelyettese, milyen állapotban voltak a diákkörök?

Három évig, 1980–83 között voltam az ELTE Egyetemi Tudományos Diákköri Tanácsának elnöke. A már említett jobbjára adminisztratív és szervezőmunka elvégzésében nagyon sok tehetséges, fiatal és lelkes munkatársam volt, a TTK-ról Weisburg Tamás, Nagy Sándor, Weidinger Tamás, a jogi karról Mezey Barna. Ezekről az időkről inkább őket kellene kérdezni, ők talán az én szerepemet is nálam jobban és főleg elfogulatlanul tudják ismertetni.

Nemrégén volt kari tisztségviselő váltás a Természettudományi Karon, a munka orosz-lánrészét most az új TDK-titkár, a fizikus Horváth Ákos végzi. Ezek az igazán sokat tevő emberek, az ő nevüket érdemes rögzíteni. Én inkább a háttérben segítettem és segíték nekik. Ott, ahol már a korom, a tekintélyem, meg a „priuszom” az ELTE-n szükséges ehhez. Vagy ha valamit simán kell lebonyolítani és az nem egészen könnyű. Akkor Medzi elintézi, hogy megvalósuljon. Itt az én legnagyobb jelentőségem. Ami sok, de nem hivatalos. Korábban egyetemi vezetőként, ma akadémikusként segíttem a feltételeit megteremteni egy ilyen mozgalomnak, a diákköri munkának. Pénzzel, tekintéllyel, tapasztalattal.

Azt vettem észre, ami nekem impresszionáló volt – és Polinszky Károlyról jut eszembe, aki veszprémi egyetemi tanárként, miniszterhelyettesként, majd miniszterként tett sokat a diákkörökért, de nem csak róla van szó –, hogy a kémiai tanszékek vezetői, állami vezetői között olyan erős összefogás van, ami ezt a szekciót mindig és dinamikusán életben tartotta. Mert ehhez azért erős összefogás kellett. Ami mondjuk a bölcsészkarok esetében nincs, ott inkább rivalizálás, állandó konfliktusok támadtak. És lehet, hogy rosszul látom, de itt a kémiai tudományok terén – hogy én is pontos legyek – 1950-től szinte folyamatosan látom a diákköri ügyekben ezt az összefogást, hogy a fiataljainkat vigyünk el, szervezzük meg nekik a feltételeket, mutassák be magukat, jelenjenek meg. Miközben ezt te természetesnek tartod, és nem akarsz erről beszélni sem.

Igen, ezt valóban természetesnek és nagyon hasznosnak tartom. Ráadásul most emeritus professzorként olyan helyzetben vagyok, hogy ezért sokat tehetek. Van egy alapítványunk, melynek én vagyok a kuratóriumi elnöke, a diákok ide fordulhatnak anyagi támogatásért, ha tudományos tevékenységük során elért eredményeiket külföldi konferenciákon szeretnék bemutatni, vagy tanulmányaikhoz anyagi támogatásra, ösztöndíjra van szükségük. Kitaláltunk egy olyan rendszert, hogy hogyan lehet az alapítvány vagyonát növelni, de legalábbis szinten tartani. És bizony szegény a Kar, az Országos TDK Konferenciák megrendezéséhez, az azokon való részvételhez sok pénz kell, s ha éppen nem rendelkezünk e célra felhasználható pályázati forrásokkal, az Alapítványhoz kell fordulni segítségért. S a kuratórium segít.

Most, 77 évesen a kari Diákköri Tanács elnöke vagy, közben az MTA Kémiai Osztályának is elnöke lettél.

Igen, kari TDK-elnök vagyok, most már isten tudja mióta. Szerintem már nem is lehetnék, nem is volna szabad lennem, de még mindig újra megválasztanak. Úgy érzem, szeretnek a hallgatók. Ez nagyon nagy dolog. Közvetlen stílusú vagyok, ráadásul megengedek magamnak olyan vicceket, amiket talán már nem volna szabad tennem ilyen vén fejjel. De nem bántok senkit, csak olyan csipkelődésről van szó, amit én sem veszek rossz néven, ha felém irányul. Ami pedig az Osztályelnökséget illeti, az bizony újabb három esztendő, nem könnyű feladatot jelent.

Hogy fogod össze ezt a TDK-t?

A fiatal oktatók segítenek. Weidinger Tamás, Weiszburg Tamás, Horváth Ákos és előtte Nagy Sándor voltak a fő segítőim. Minden házi konferenciánkat a dékán nyitja meg, aztán én szoktam bezárni. Ez az Eötvös-napi ünneplés legfontosabb része. Az Eötvös-nap mindig május 12-én van, ez az egyetem alapításának ünnepe – akkor rendezünk egy egész délelőtti diákköri konferenciát. Azok a diákkörösök, akik a házi konferenciákon nagyon jól szerepeltek, jutalmul a következő Eötvös-napon a Kar előtt elmondhatják eredményeiket. A házi konferencián a kar teljes oktatói gárdája megjelenik, s meghallgatja a versenyző diákokat.

1980-tól kezdte rálátni az egymást követő diákköri konferenciákra. Ilyen perspektívából már látszik, hogy a tudományterületeken belüli témák, az érdeklődés hogyan változik. Mit lehet erről mondani a kémiai tudományok esetében? Ezt a 25–30 évet mi jellemezte, milyen témák tűntek el, az újak hogy jelentek meg, milyen változásokat lehet regisztrálni? Merre halad a kémiai tudományok kutatása?

Erre nehéz röviden válaszolni, mert ez egy sok oldalról megközelíthető szakmai kérdés. Együtt jár azzal, hogy milyen általános, nemzetközi irányzatok uralkodnak a kémiai szakterületen. Előretör az elméleti, a matematikai megalapozottságú kémia, ahol már laboratórium sem kell, csak számítógép. Uralkodnak az egyre fejlettebb, költséges, nagyműszeres technikák, háttérbe szorul a szintetikus irányzat. Előretörnek a határterületek, főleg a biológiához kapcsolódva. Sok igazság van abban, hogy a XX. század a kémia százada volt, a XXI. pedig már a biológiáé.

Van egy másik probléma is, amivel szembe kell néznünk. Miért olyan divatos ma a közgazdaságtudomány, a jogtudomány, vagy a bölcsészettudomány? Miközben vészesen fogy a fizikára, kémiára és a matematikára jelentkező hallgatók száma.

Csatát veszítettetek a középiskolákban?

Szerintem nem jó a középiskolai kémiaoktatás. Onnét tudom, hogy a legkisebb unokám most hatodikos gimnazista, és néha eljön hozzám, hogy baj van a kémiával, mert -mondjuk – közepesre áll. Mondom: „szégyellem magam helyetted, drága lányom, hát mit tanítanak nektek abban a gimnáziumban?” És ha elmondja, mit tanítanak, én fogom a fejemet, mert olyan anyagot, amiket mi a harmadévben, negyedévben az egyetemen tanultunk. Egyszerűen nem értem. Fogalma sincs arról, hogy a szappant miből csinálják, vagy hogy miért köt meg a gipsz és milyen szerepe van a kémiának a mindennapi életben. De azt tudja, hogy mi a delokalizált pi-elektron szextett és milyen bázis-triplettek kódolják az aminosavakat a nukleinsavakban. Most ettől szeresse meg a szerves kémiát?

Hogyan fog érinteni benneteket a „bolognai” átszervezés?

Egyelőre még éljük túl azt, hogy sajnos ma az egyetemek finanszírozása hallgatói létszám alapján megy! Egy hallgató 3500 forint/félév. Ha ezt a 70 helyet nem tudjuk betölteni, és most úgy néz ki, hogy nem, akkor már nem tudjuk kifizetni az oktatóink bérét. És akkor még hol vannak a laborfenntartási költségek?

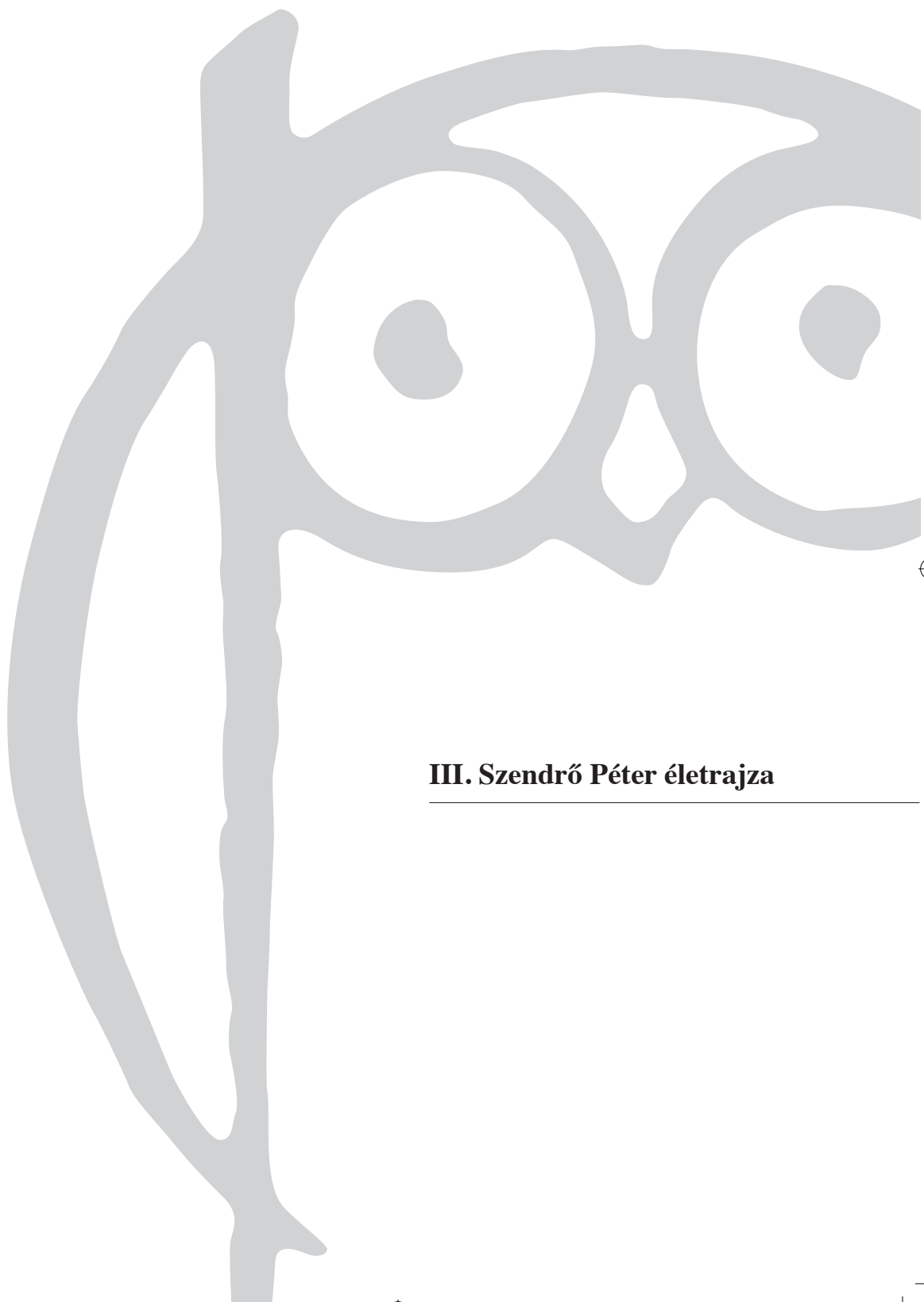
És ebben a negatív összképben hol a tehetséggondozás?

A tehetséggondozásnak ma az egyik legfontosabb része a tudományos diákkör. El kell gondolkozni azon, mi lesz a TDK sorsa, amikor a kétszintes oktatás bejön? Szerintem nagy gondot okoz majd, hogy az első három év olyan vegyes keverék lesz, ahol együtt oktatjuk a tanárokat, a kémikusokat, az ipari érdeklődésűeket és mindenkit. Nehéz lesz tudományos diákkört elindítani ilyen körülmények közt. És akkor már csak két év marad, a negyed- meg az ötödév. Az meg talán már késő, vannak ma már másodéves tudományos diákköröseink is, akik tudják, hogy öt éven keresztül mit akarnak csinálni. De ha megkérdezik tőlem, hogyan fogjuk tudni ezt a nehézséget áthidalni, mindig azt mondom, hogy ameddig lelkes oktató van, s ameddig érdeklődő hallgató is akad, a tudományos diákköri mozgalom nincs veszélyben. Én tehát nem veszélyt látok, csak áthidalható nehézségeket.”

Forrás: Anderle Ádám – Koósne Török Erzsébet (szerk.): A tehetségről. Beszélgetések a tudományos diákkörökről. Országos Tudományos Diákköri Tanács, 2006. pp. 139–149.

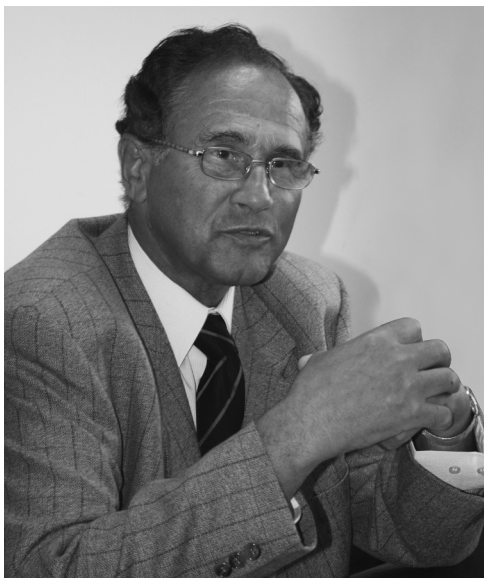
III. Szendrő Péter életrajza

Szendrő Péter

1938-ban született Budapesten.

1963-ban végzett a GATE Mezőgazdasági Gépészmérnöki Karán.

Egyetemi tanársegéd (1963–67), egyetemi adjunktus (1968–1975), egyetemi docens (1976–1983), egyetemi tanár 1984-től, 1987–2004-ig a Géptani Intézet igazgatója, tanszékvezető. A Mezőgazdasági Gépészmérnöki Kar dékánhelyettese, majd dékánja 1981–1993-ig. Az Egyetemi Habilitációs Bizottság elnöke 1993–1996-ig, 1997-től 1999 júniusáig az Egyetemi Doktori Tanács elnöke, egyben tudományos dékán. Az egyetemre telepített tudományos fokozatszerzés kezdetétől, 1994-től a Mezőgazdaság gépesítésének elméleti alapjai c. PhD doktori program, 2001-től pedig az Agrárműszaki Tudományi Doktori Iskola, valamint (1995–2000) a Megmunkált növényi struktúrák modellezése c. a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) által támogatott egyetemi kutatócsoport vezetője, 1999. július 1-től a Gö-

döllői Agrártudományi Egyetem, majd 2000. január 1-től a Szent István Egyetem rektora 2003. december 31-ig.

Több mint négy évtizede foglalkozik a zöldszakarmány aprításával, takarmánybetakarító gépek és technológiák fejlesztésével. Ennek keretében kiemelkedő eredményeket ért el az aprított növényi struktúra matematikai és mechanikai leírása, az energiatakarékos zöldszakarmány aprítás, a szecskázott lucerna és kukorica szárítás témakörében. Figyelemreméltók továbbá a vetőmag előállítási technológiák fejlesztésével, a villamos erőkörök környezetkárosító (elektroszmog) és kedvező (biostimuláció) élettani hatásával, az eltérő dielektromos tulajdonságokon alapuló vetőmagtisztítás elméleti megalapozásával és gyakorlati megvalósításával kapcsolatos kutatásai is. Ezen kívül a mérnökképzés korszerűsítése, a tehetséggondozás (TDK), az új típusú tudósképzés (PhD), a habilitációs eljárások bevezetésének megalapozása és minőségi fejlesztése, a felsőoktatási esélyegyenlőség javítása, az oktatás- és kutatás-szervezés, valamint a távoktatáson alapuló korszerű oktatástechnológia kérdéskörében ismertek és elismertek az eredményei.

Eddig több mint 500 publikációja jelent meg, 4 önálló szak-, illetve tankönyvet, egyetemi jegyzetet írt, 26 további könyvben társszerző, ezek közül 13 könyvet ő szerkesztett. Tudományos közleményeinek, tanulmányainak száma 288 (ebből idegen nyelvű 56), oktatás- és kutatáspolitikai publikációi további 72. Műveire mintegy 154 hivatkozás ismert. Megvalósult, bejegyzett szabadalmainak száma 11. Kutató munkáját az MTA két ízben (1979–1981) elnöki jutalomban részesítette. A szerkesztésében megjelent, „A napraforgó termesztése” (Mezőgazdasági Kiadó, Bp. 1980. 302. p.) és a három kiadást megért „Mezőgazdasági géptan” c. egyetemi tankönyv (Mezőgazda Kiadó, Bp. 1993. 560 p.) elnyerte a kiadó nívódíját, továbbá a „Széles zöldszakarmányok szecskázása” (Akadémiai Kiadó, Bp. 1995. 157 p.) című önálló tudományos műve „Tankönyvek szép magyar nyelven” díjban részesült. Szerzői, szerkesztői munkásságának újabb eredménye a „Mezőgazdasági gépszerkezettani (Szaktudás Kiadó, Bp. 2000. 664 p.) című egyetemközi tankönyv, amely 2001-ben ugyancsak nívódíjat kapott és a 2003 végén megjelent általa szerkesztett 810 oldal terjedelmű új egyetemi tankönyvvel, a „Géptannal” 2004-ben elnyerte „Az év szerzője” megtisztelő elismerést.

Közéleti feladatvállalásának igen lényeges részét képezi az Országos Tudományos Diákköri Tanács (elnöke 1987-től) és a Tanács Agrártudományi Szakmai Bizottságának (elnöke 1983–2001) irányítása, amelynek eredményeképpen az elmúlt másfél évtizedben erőteljesen megerősödött a magyar felsőoktatásban a diáktudományos tevékenység. A kezdeményezésére (1998) létrehozott Pro Scientia Aranyérem külföldön is igen nagy tekintélyű diáktudós kitüntetés, a Mestertanár Aranyérem kitüntetés megalapításával pedig hagyományossá vált az iskolateremtő mesterek rangos elismerési formája.

Számos országos szintű szakmai bizottság elnöke és tagja. Így többek között alapító al-elnöke (1994–1997), majd elnöke (1997–2000) az Országos Doktori és Habilitációs Tanácsnak, a Magyar Akkreditációs Bizottság két szakmai bizottságának tagja (1997–2000), választott Plénium tag, a MAB alelnöke 2003–2006), a Felsőoktatási Tudományos Tanács tagja (2000). Az MTA Agrár-műszaki Bizottságának elnöke (2002-től). A Mezőgazdasági Technika c. folyóirat szerkesztőbizottságának elnöke (1992–), továbbá alapítója és szerkesztőbizottsági elnöke a Progress Agricultural Engineering angol nyelvű MTA folyóirat-

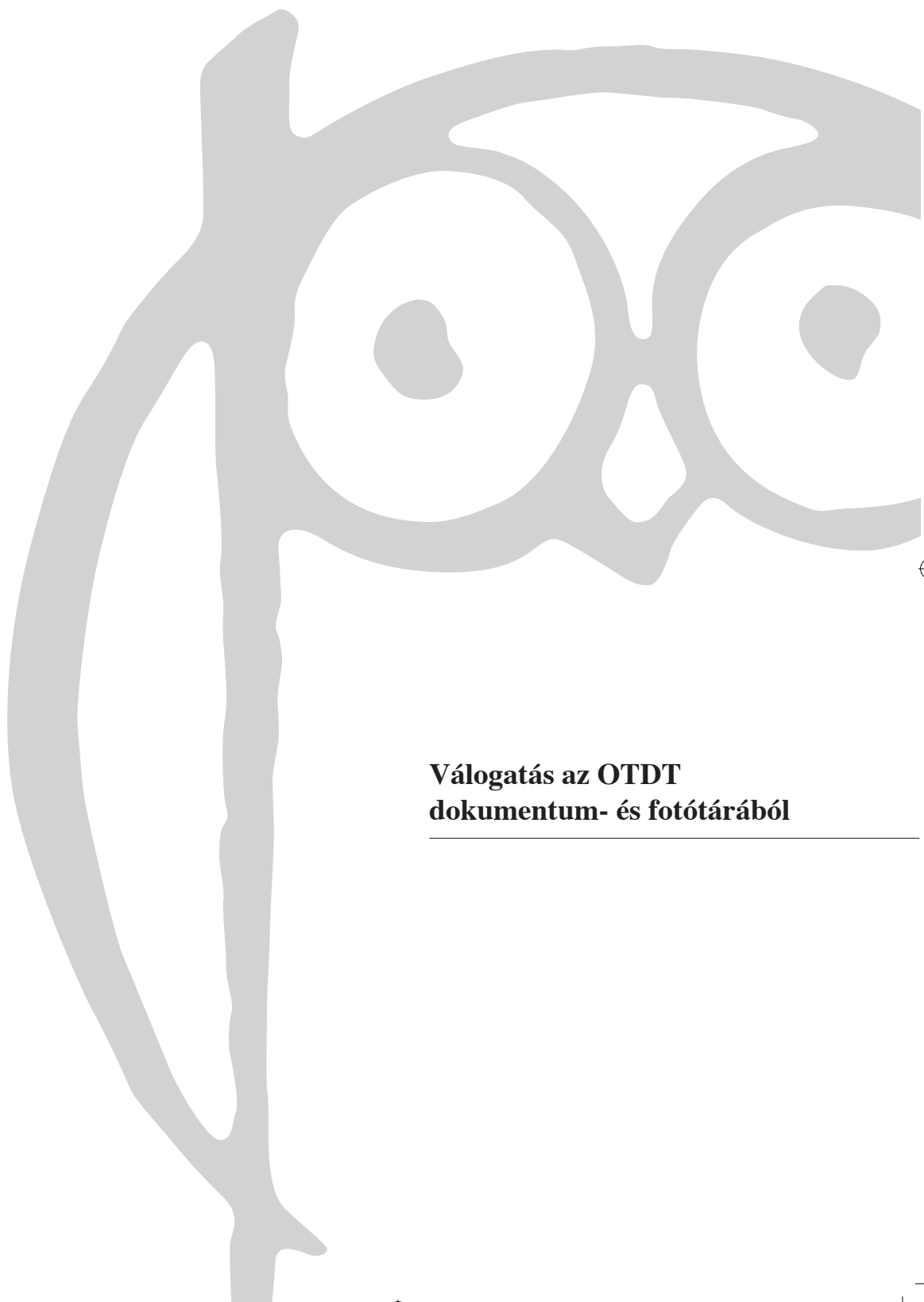
nak, a Magyar Agrártudományi Egyesület Gépesítési Társaságának alelnöke (1987–2003), a Magyar Szabadalmak külföldi érvényesülését támogató tárcaközi bíráló bizottság (1992–) és az OMFB szakmai szűri tagja (1999–2002), valamint 4 éven át részt vett az OTKA szakterületi bíráló bizottságában. Tagja a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, valamint a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Doktori Tanácsának és Habilitációs Bizottságának, valamint a Gábor Dénes Műszaki Informatikai Főiskola kuratóriumának. Elnöke a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány Felügyelő Bizottságának és a Diákok a Tudományért Szakalapítvány kuratóriumának, a Széchenyi István Ösztöndíj Alapítvány alapító kurátora.

Elnöke a CIGR Magyar Nemzeti Bizottság Mezőgép Szekciójának (1999–2003), valamint a Magyar Távoktatási Alapítvány kuratóriumának. Az 1998–2001-es, majd 2001–2004-es időszakokra MTA közgyűlési képviselővé, illetve az MTA elnökségének tagjává választották. Több magyar tudományos tanácsadó szervezet, agrár és ipari nagyvállalati Igazgatóságának, illetve Felügyelő Bizottság tagja.

Munkássága külföldön is ismert. Megszakításokkal több, mint két évet töltött francia nyelvetterületen, Franciaországban, Kanadában és Belgiumban. Jelentős a német mezőgépiparral kialakított együttműködése is, amely különösen a közös fejlesztések és a doktoriskolai szendvics-képzés területen gyümölcsöző. Több rangos idegen nyelvű, illetve külföldi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. A Moszkvai Gorjacskin Mezőgazdasági Műszaki Egyetem tiszteletbeli professzora. Tagja az ASAE amerikai mérnök egyesületnek, a FNAG (francia nemzetközi vidékfejlesztési szervezet) agrár szekciójának elnöke. Európa, az Egyesült Államok, Kanada, Peru, Ausztrália, Új-Zéland, Kína számos egyetemen járt és tartott előadást, épített együttműködési kapcsolatokat.

Tevékenységét számos elismerés fémjelzi, így többek között Kiváló Feltaláló Arany fokozat (1974), Ifjúsági Díj (1982), SZOT Díj (1985), Munka Érdemrend Arany fokozat (1988), Apáczai Csere János Díj (1992), Pázmány Péter Díj (1994), MTA Szabadalmi Díj (1997), Magyar Köztársaság Érdemrend Középkeresztje (1998) és a Gábor Dénes Díj (2000) tulajdonosa. 1998-ban elnyerte a Széchenyi Professzori ösztöndíjat, 1999-ben a mezőgépész-kutatók legrangosabb magyar elismerését, a Bánházi Gyula Emlékérmét és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Honoris Causa doktorrá avatta. 2001-ben az Országos Tudományos Diákköri Tanács elnöksége kiemelt Mestertanár kitüntetésben részesítette. 2002-ben a Magyar Professzorok Világtanácsa „Pro Universitate et Scientia”, 2003-ban a „Fehér Dániel” Emlékérem elismerésben, a Doktoranduszok Országos Szövetsége a fiatal tudósnevezdek érdekében kifejtett tevékenységéért „Pro Doktorandis” kitüntetést, pedagógusi életművéért, pedig 2004-ben Eötvös József Díjat kapott, 2005-ben Darányi Ignác díjban részesült.

**Válogatás az OTDT
dokumentum- és fotótárából**

Köztársasági elnöki köszöntő levelek

A MAGYAR
KÖZTÁRSASÁG
ELNÖKE

Dr. Szendrő Péter
Elnök Úr
Országos Tudományos Diákköri Tanács
1146 BUDAPEST
Ajtósi Dürer sor 19-21.

Tisztelt Elnök Úr!

Köszönettel vettem kézhez levelét, melyben a XXVI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia befejezése alkalmából rendezendő ünnepi ülésre hív meg.

Örömmel fogadtam tájékoztatását a már hagyománnyá vált rendezvényük és az idei évben első alkalommal megrendezett Országos Művészeti és Művészettudományi Diákköri Konferencia eredményeiről is.

Ez úton is gratulálok a kiemelkedő tudásukkal aranyérmet elnyerő diákoknak és a tudományos diákköri munkát segítő, Mestertanár kitüntetésben részesülő oktatóknak.

Szívesen osztoznék Önökkel a konferencia záróülésének ünnepi pillanataiban, sajnos azonban ezt már elvállalt programjaim nem teszik lehetővé.

Távolmaradásom miatt megértését kérve kívánok a XXVI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia valamennyi résztvevőjének további szép sikereket, és a hazai felsőoktatás jó hírét öregbítő kivételes eredményeket.

Budapest, 2003. szeptember 2.

Szívélyes üdvözléssel:

Mádl Ferenc

A MAGYAR
KÖZTÁRSASÁG
VOLT ELNÖKE

Dr.Szendró Péter úr
Egyetemi tanár, az OTDT elnöke
Országos Tudományos Diákkör tanács
Titkárság, Professzorok Háza

1146 Budapest,
Ajtósi Dürer sor 19-21

Kedves Barátom!

Örömmel és szeretettel olvastam a Diáktudós 2004-es I-II. számát. Nagyon szeretem a mögötte rejlő szándékot. Nagyra becsülöm a megvalósítás módját és had mondjam el, nagyon örültem Dr. Biszterszky Elemér professzor munkája elismerésének is.

Az Országos Tudományos Diákkör tanács munkáját nagyon fontosnak, előremutatónak ítélem – olyasminek, amely hazánk jövőjének szellemi körvonalait rajzolja ki.

További munkájukhoz erőt, egészséget kívánok.

Őszinte barátsággal:

Budapest, 2004, november 4.

Göncz Árpád

A MÁGYAR
KÖZTÁRSASÁG
VOLT ELNÖKE

Dr. Szendrő Péter úr
egyetemi tanár, az OTDT elnöke

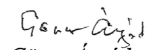
Budapest

Kedves Barátom!

Elnézésüket kérem - az életkoromra hivatkozva -, hogy nem teszek eleget szíves meghívásuknak; de hadd fűzzem hozzá az előző „nemhez” a magam „igenjét” is. Tisztelem és nagyra becsülöm a díjakban részesülő fiatalok teljesítményeit.

Arra kérem, hogy kézszerításom híján, de annak jeléül tolmácsolják elismerésemet a kivételes szellemi teljesítményt nyújtó fiataloknak. Lélekben ott leszek és hiszem, hogy a magunk nemzedéke legjavának méltó utódai lesznek.

Ehhez kívánok nekik erőt, egészséget, szívós kitartást.

Göncz Árpád

Budapest, 2005. szeptember 6.

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács védjegyokiratai

MAGYAR SZABADALMI HIVATAL

VÉDJEGYOKIRAT

A Magyar Szabadalmi Hivatal
az M 06 02286 ügyszámú védjegybejelentés tárgyát képező megjelölést

190 900

számon lajstromozta.

A védjegybejelentés napja és az oltalmi idő kezdete:

2006. július 3.

A védjegy jogosultja:
Országos Tudományos Diákköri Tanács, Budapest

Budapest, 2007. szeptember 3.

Dr. Bendzsel Miklós
elnök

MAGYAR SZABADALMI HIVATAL
Budapest V., Garibaldi utca 2. • 1370 Budapest 5, Pf. 552
Telefon: 312 4400 • Telefax: 131 2596
Adószám: 15311746241 SZJ 15 Közigazgatás

Ügyiratszám:
M0602286 /4
Ügyintéző:
Csűröp Edit

dr. Csalló Krisztina, Csalló
Ügyvédi Iroda

Budapest
Városligeti fasor 47-49.
1071

Lajstromszám: **190 900**

Tárgy: Védjegy lajstromozása

HATÁROZAT

A védjegy jogosultja:
Országos Tudományos Diákköri Tanács, Budapest

Képviselő:
dr. Csalló Krisztina, Csalló Ügyvédi Iroda, Budapest

A védjegy: ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI TANÁCS (Ábrás)

A bejelentés napja: 2006. július 3.

A Magyar Szabadalmi Hivatal (a továbbiakban: Hivatal) a védjegybejelentés tárgyát képező megjelölést védjegyként lajstromozza, és a lajstromozást meghirdeti a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítőben.

INDOKOLÁS

A védjegybejelentés megfelel a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (a továbbiakban: Vt.) által előírt követelményeknek.

Ezért a Magyar Szabadalmi Hivatal a Vt. 64.§-a alapján a rendelkező rész szerint határozott.

Budapest, 2007. szeptember 3.
(Tértivevénnyel)

Melléklet: - okirat
- lajstromkivonat

Dr. Gonda Imre
főosztályvezető-helyettes,

11166397

5M190900.MZX 07.09.03:11:08 M0602286/4

1 / 1

MAGYAR SZABADALMI HIVATAL

VÉDJEGYOKIRAT

A Magyar Szabadalmi Hivatal
az M 06 02288 ügyszámú védjegybejelentés tárgyát képező megjelölést

192 512

számon lajstromozta.

A védjegybejelentés napja és az oltalmi idő kezdete:

2006. július 3.

A védjegy jogosultja:
Országos Tudományos Diákköri Tanács, Budapest

Budapest, 2008. január 21.

Dr. Bendzsel Miklós
elnök

MAGYAR SZABADALMI HIVATAL
Budapest V., Garibaldi utca 2. • 1370 Budapest 5, Pf. 552
Telefon: 312 4400 • Telefax: 131 2596
Adószám: 15311746241 SZJ 15 Közigazgatás

Ügyiratszám:
M0602288 /6
Ügyintéző:
Csűröp Edit

Lajstromszám: **192 512**

Tárgy: Véddjegy lajstromozása

dr. Csalló Krisztina, Csalló
Ügyvédi Iroda

Budapest
Városligeti fasor 47-49.
1071

HATÁROZAT

A védjegy jogosultja:
Országos Tudományos Diákköri Tanács, Budapest

Képviselő:
dr. Csalló Krisztina, Csalló Ügyvédi Iroda, Budapest

A védjegy: Országos Tudományos Diákköri Konferencia (Szóösszetétel)

A bejelentés napja: 2006. július 3.

A Magyar Szabadalmi Hivatal (a továbbiakban: Hivatal) a védjegybejelentés tárgyát képező megjelölést védjegyként lajstromozza, és a lajstromozást meghirdeti a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítőben.

INDOKOLÁS

A védjegybejelentés megfelel a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (a továbbiakban: Vt.) által előírt követelményeknek.

Ezért a Magyar Szabadalmi Hivatal a Vt. 64.§-a alapján a rendelkező rész szerint határozott.

Budapest, 2008. január 21.
(Tértivevénnyel)

Melléklet: - okirat
- lajstromkivonat

Dr. Gonda Imre
főosztályvezető-helyettes

11204199

5M192512.MZX 08.01.21:15:27 M0602288/6

1 / 1

MAGYAR SZABADALMI HIVATAL

VÉDJEGYOKIRAT

A Magyar Szabadalmi Hivatal
az M 06 02287 ügyszámú védjegybejelentés tárgyát képező megjelölést

190 899

számon lajstromozta.

A védjegybejelentés napja és az oltalmi idő kezdete:

2006. július 3.

A védjegy jogosultja:
Országos Tudományos Diákköri Tanács, Budapest

Budapest, 2007. szeptember 3.

Dr. Bendzsel Miklós
elnök

MAGYAR SZABADALMI HIVATAL
Budapest V., Garibaldi utca 2. • 1370 Budapest 5, Pf. 552
Telefon: 312 4400 • Telefax: 131 2596
Adószám: 15311746241 SZJ 15 Közigazgatás

Ügyiratszám:
M0602287 /4
Ügyintéző:
Csűröp Edit

dr. Csalló Krisztina, Csalló
Ügyvédi Iroda

Budapest
Városligeti fasor 47-49.
1071

Lajstromszám: **190 899**

Tárgy: Védjegy lajstromozása

HATÁROZAT

A védjegy jogosultja:
Országos Tudományos Diákköri Tanács, Budapest

Képviselő:
dr. Csalló Krisztina, Csalló Ügyvédi Iroda, Budapest

A védjegy: OTDK (Szó)

A bejelentés napja: 2006. július 3.

A Magyar Szabadalmi Hivatal (a továbbiakban: Hivatal) a védjegybejelentés tárgyát képező megjelölést védjegyként lajstromozza, és a lajstromozást meghirdeti a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítőben.

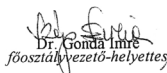
INDOKOLÁS

A védjegybejelentés megfelel a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (a továbbiakban: Vt.) által előírt követelményeknek.

Ezért a Magyar Szabadalmi Hivatal a Vt. 64.§-a alapján a rendelkező rész szerint határozott.

Budapest, 2007. szeptember 3.
(Tértívevényel)

Melléklet: - okirat
- lajstromkivonat

Dr. Gondai Imre
főosztályvezető-helyettes

11166396

5M190899.MZX 07.09.03:11:07 M0602287/4

1 / 1

Képek a Magyar Tudományos Akadémián tartott ünnepi OTDK zárülésekről

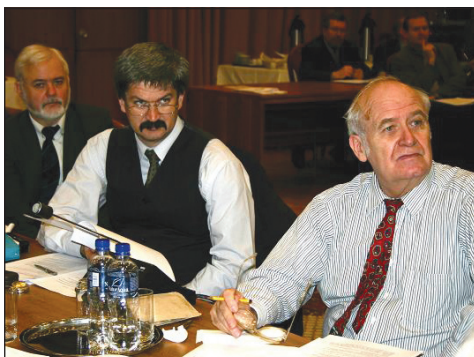

Képek a Magyar Tudományos Akadémián tartott nyilvános tanácsülésekről

Képek az Országos Tudományos Diákköri Tanács testületi üléseiről

Képek a Pro Scientia Aranyérem Odaítélő Bizottság üléseiről

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács kitüntetései**Pro Scientia Aranyérem****Honoris Causa Pro Scientia Aranyérem****Mestertanár Aranyérem Kitüntetés****Jubileumi Emlékplakett**

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács további kitüntetései, elismerései: *Máriás Antal Emlékérem, OTDT Arany Kitűző, OTDT Emléktárgy.*

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács kitüntetéseinek leírását (érem, kitűző, oklevél, pénzjutalom), odaítélésének feltételeit és ügyrendjét Alapítólevél és Szabályzat rögzíti.

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács kiadványai és dokumentumfilmjei

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT) által kiadott *Tudományos Diákköri Füzetek* sorozat a Diáktudós és az Almanach köteteket, valamint a Közlemények füzetet foglalja magába. A kiadványok célja, hogy átfogó képet nyújtsanak az OTDT munkájáról, valamint tájékoztatást adjanak az Országos Tudományos Diákköri Konferenciák (OTDK) kétéves ciklusának eseményeiről. A három egymástól független időszaki kiadvány a két-éves periódus eseményeivel párhuzamosan kerül megjelentetésre.

Diáktudós

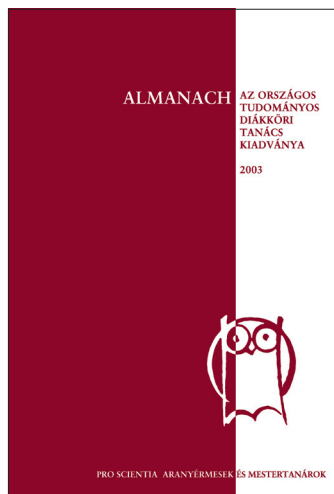
A Diáktudós című időszaki kiadvány az országos konferenciák évében az OTDK 16 szekciójának legfontosabb adatait, köztük az elért eredményeket, az összesített helyezési és díjazási táblázatokat, továbbá az országos konferencia zárásaként rendezett ünnepi ülést, valamint a kiemelkedő országos eseményeket mutatja be.

A páros években a kötet az Országos Tudományos Diákköri Tanács Közlemények füzetében közzétett OTDK-hoz kapcsolódó dokumentumok bővített, esetleges módosításokat is tartalmazó változata, a TDK-s hallgatókat, oktatókat is érintő országos és határon túli TDK konferenciák, tanácskozások anyagai, pályázatok eredményei, és az OTDK-t rendező intézmények bemutatkozása, megemlékezések, tanulmányok, valamint a hagyományos Diáktudós rovatok találhatóak benne.

Almanach

Pro Scientia Aranyérmesek és Mestertanárok

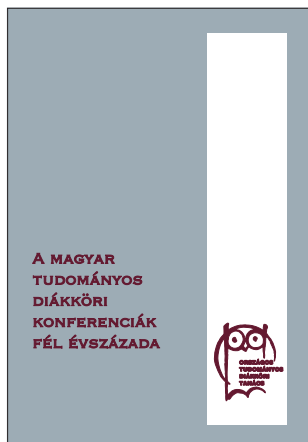
A kétévente, az Országos Tudományos Diákköri Konferenciák zárása alkalmából megjelentetett kötet az OTDT kitüntetettjei számára ad bemutatkozási lehetőséget, minél szélesebb körű megismerési lehetőséget. A kötetben együtt szerepel a kiváló hallgató és a felkészítő tanár, hangsúlyaként a minőségi magyar felsőoktatás legfőbb értékének, a közös kutatói műhelymunkának.

Közlemények

A Közlemények füzet sorozat a páros és páratlan években eltérő tartalommal jelenik meg, elsősorban a felsőoktatási intézmények kari TDT-elnökeit és az OTDK-t rendezők munkáját segíti. A konferenciákat megelőző évben a füzet az OTDK általános felhívását és kapcsolódó dokumentumait, a szekciók részletes felhívásait, illetve további, a nevezést segítő összeállításokat tartalmaz, a konferenciák évében pedig az OTDT kitüntetési dokumentumait teszi közzé.

A Közlemények füzet sorozat a felsőoktatási intézmények vezetői és könyvtárai, a felsőoktatásban érintett országos hatáskörű szervek, valamint a sajtó számára is betekintést nyújt az OTDT szerteágazó, a tehetséggondozásban jelentős szerepet vállaló munkájába.

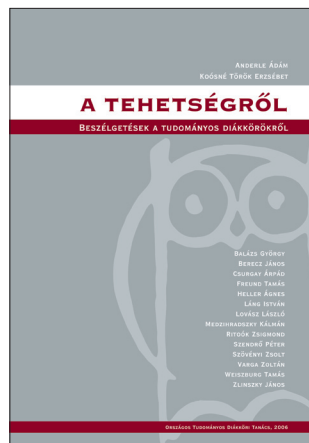
Az OTDT történeti kutatásának keretében megjelent kötetek:

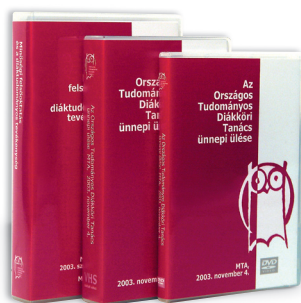
A magyar tudományos diákköri konferenciák fél évszázada (1951–2001). Szerkesztette Anderle Ádám. Kiadja az Országos Tudományos Diákköri Tanács.

Budapest, 2001. 312 p.
ISBN 963 00 8086 9

A tehetségről. Beszélgetések a tudományos diákkörökről. Szerkesztette Anderle Ádám és Koósné Török Erzsébet. Kiadja az Országos Tudományos Diákköri Tanács. Budapest, 2005. 222 p.
ISBN 963 219 452 7

A tehetségről. Beszélgetések a tudományos diákkörökről. 2. kiadás. Szerkesztette Anderle Ádám és Koósné Török Erzsébet. Kiadja az Országos Tudományos Diákköri Tanács. Budapest, 2006. 222 p.
ISBN 963 219 452 7

A kötet szerzői

Anderle Ádám egyetemi tanár

Balogh Judit egyetemi docens, 1995-ös aranyérmes, a Pro Scientia Aranyérmesek Társaságának korábbi elnöke

Csermely Péter egyetemi tanár, a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács elnöke

Csurgay Árpád akadémikus, egyetemi tanár, kutatóprofesszor

Dropka Judit egyetemi tanár, rektori tanácsadó, az OTDT Művészeti és Művészetudományi Szakmai Bizottságának elnöke

Freund Tamás intézetigazgató, kutatóprofesszor

Göncz Árpád a Magyar Köztársaság volt elnöke

Kroó Norbert akadémikus, az MTA alelnöke

Lovász László akadémikus, egyetemi tanár

Mang Béla egyetemi docens, stratégiai és fejlesztési rektorhelyettes

Manherz Károly egyetemi tanár, felsőoktatási és tudományos szakállamtitkár

Medzihardszky Kálmán akadémikus, az OTDT tiszteletbeli tagja

Németh Tamás akadémikus, az MTA főtitkára

Pénzes Béla egyetemi docens, az OTDT alelnöke, az OTDT Agrártudományi Szakmai Bizottságának elnöke

Ritoók Zsigmond akadémikus, az OTDT tiszteletbeli tagja

Roska Tamás akadémikus, egyetemi tanár, kutatóprofesszor

Szabó Gábor egyetemi tanár, rektor

Szécsi Gábor egyetemi magántanár, tudományos főmunkatárs, az OTDT alelnöke

Varga Zoltán egyetemi tanár, az OTDT Biológia Szakmai Bizottságának elnöke

Weiszburg Tamás egyetemi docens, az OTDT alelnöke, az OTDT Fizika, Földtudományok és Matematika Szakmai Bizottságának elnöke

© Baranyainé Réti Gabriella – Szécsi Gábor
© Országos Tudományos Diákköri Tanács
ISBN 978 963 9210 60 8

A kötet az Országos Tudományos Diákköri Tanács együttműködésével készült.

Országos Tudományos Diákköri Tanács Titkársága
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
1051 Budapest, Dorottya u. 8.
Telefon/Fax: 06 (1) 235-7253
E-mail: titkarsag@otdt.hu
<http://www.otdt.hu>; <http://www.otdk.hu>

